

אלע זשעם
פון
אברהם רייזען
אין 12 בענדער

יופילעאום אויסגאבע

דריטע אויפלאגע

אברהם רייזען.

זעקסטער באנד :

איינזאקטערס און טאָנאַלאָגען

ארויסגעגעבען פון פערלאַג א י ד י ש
1917 ניו-יאָרק. תרע"ז

Copyright, 1918
by
JEWISH BOOK AGENCY, Inc.

נוסע פרידער.

פערזאנען:

אנגעפאָרענע יונגע לויט.	}	גליקסמאן
		באָס
		הורוויטש
		בערמאן
		בערמע
		א חבר'טע

היינ הענדלער, צווייטער הענדלער, דריטער הענדלער,
פיערטער הענדלער.

א ספעראמדימער אין א לאנגען קשרידאָר אויפ'ן 4טען
שטאָק. אין צימער ביים מורח-וואנד שמענט א קליון מי-
שעל, מיט אַנגעוואָרפֿען ביכלעך אַחן מאָוולען. אונטערן
מישעל וואלגערס זיך א מיי-מאַשינקע, ביים מישעל
שמענט א שמוהל מיט אַנגעבראַכענעם פאַרענצעל, וועל-
כעס ליעגט מאַקע יתומ'דיג נעבען שמוהל, ביי א צוויי-
טער וואנד, אין צפון-זייט, שמענט אַ'אוינגעפאלען איי-
זערן בעמעל, ביט פערבעט; די קאלדרע הענגט האַלב אראָב
אויף דער ערד און עס זעהט זיך אַרויס אַ גראַב-לייווענ-
טענער שמרוי-זאק, פון וועלכען עס מאַרשטעט אַרויס אַ
חויפּען שמרוי. איבערן בעמעל, ביי דער וואנד, הענגט
אַ'אַבערמאַגענער הום און אַ'אַלמער פידושאק, די סצענע
איז אַ ווילע ליידִיג, הינטער דער סצענע הערען זיך שמוי-
מען פון גליקסטאן און באס, עס עפענט זיך די טהיר
און זיי פאלען אַרײַן.

ערשטע סצענע.

ג ל י ק ס מ א ז (אלט אַ יאָהר 27, אַ הויכער און אַ דא-
רער, אין אַ'אַלטען אַנגעמראָגענעם אַנצוג, און אַ שוואַרצען קראַגען):
נאָ דיר — איז ער אויף נישטאָ אין דער היים! אז עס געהט
נישט — געהט נישט!

ב א ס (פון מיטעלער וואַקס, אין אַ בלוי העמדעל, מיט
לאַנגע שוואַרצע האָהר; מראָגט ברילען, פון וועלכע עס קוקען אַרויס
צוויי ברוגז'דיגע שוואַרצע אויגען): אַט דאָס איז דיין גביר?
(קוקט אויפ'ן בעמעל) אַ פיינער גביר!...

ג ל י ק ס מ א ז : פאר א גביר האָב איך דיר איהם נישט

אָנגעגעבען. איך האָב נאָר געזאָגט, אז צייטענווייז קומט איהם
אָן פון דער היים א פאָר רובעל... אפשר איז איהם די טעג אַז
געקומען.

ב א ס : אויב ס'איז איהם אפילו אָנגעקומען, האָט ער
דאָס שוין אודאי לאנג גע'פטר'ט.

ג ל י ק ס מ א ז : דו מיינסט, אז אלע זענען אין דיר
געראַטען! נאָר וואָס איז די פעולה, אז ער איז נישטאָ. קום!

ב א ס : ניין, מעהר געה איך ערגיץ נישט... איך האָב
שוין קיין כח ניט. איך לעג מיך אוועק אין בעטעל און וועל
ליעגען, ביז די נשמה וועט מיר אויסגעהן. (ער ציהט זיך אויס
אויפ'ן בעטעל).

ג ל י ק ס מ א ז : ביזט א שוטה... וואָס הייסט ליעגען?
מען מאַך זיך נישט אַבלאָזען. איך זאָג דיר, אז מיר וועלען היינט
קריגען געלד. איך פיהל אין מיר כחות....

ב א ס : איך דארף גאָרנישט... איך וועל אזוי ליעגען
און.... א פאפיראַס וואָלט כאַטש געווען! דו האָסט גאָרנישט?
אפשר א שטיקעל?

ג ל י ק ס מ א ז : ביי מיר ליעגט ערגעץ א האלבער פא-
פיראַס, איך וויל אבער אליין שטארק רויכערן — מיר וועלען
זיך טיילען. ווייז, האָסט א שוועבעלע?

ב א ס : א שוועבעלע, דאכט זיך, האָב איך. (ער נעהמט
ליעגענדיג ארויס פון טאַש א פושקעלע, עפענט זי אויף) איין שווע-
בעלע, נאָר פאָרזיכטיג!

ג ל י ק ס מ א ז : (בעטראכטענדיג דאָס שוועבעלע) : דאָס
שוועבעלע איז א נומה למות'ע (ער רויבט אָן פאָרזיכטיג, האל-
טענדיג אין מויל דעם האלבען פאפיראַס). אַט-אַט! ניין! פער-
לעשט זיך, ניין!

ב א ס : גיכער!

ג ל י ק ס מ א ז (טראָגט צו שנעל צום מויל דאָס שטיקעל
פויער, באַלד בעווייזט זיך א רויך פון מויל) : פארטיג!

ב א ס : נו דאנקען גאט, עס רויכערט זיך! רויכער, און לאז מיר עטליכע ציה.

ג ל י ק ס מ א ז : איך לאז, איך לאז. (גיט א פאר שטארקע ציה און גיט איבער דאס רעשטעל באס'ן. באס בעטראכט עס מיזיש געשטימט, פערקרימט זיך און געהמט עס אריון אין מויל.

ב א ס : אז איך וואלט איצט געהאט אזא זאך, וואס זאל חרוב מאכען די גאנצע שטאדט, וואלט איך עס געטהון. מיר נישט — דיר נישט!

ג ל י ק ס מ א ז : און אז איך וואלט געהאט איצט וואס צו פערקויפען אויף א גוטען מיטאג, וואלט איך פערקויפט. (פערטראכט זיך), וואס קען איך, למשל, פערקויפען? (זוכט אין די טאשען, געהמט ארויס פון דארטען אג'אלטען פארטאמאנע) ווי מיינסטו, באס? קען מען וואס געהמען דערפאר?

ב א ס (בעטראכט פון דער ווייטען) : קענסט דאס ארויס-ווארפען.

ג ל י ק ס מ א ז : ס'האט אמאל געקאסט א האלבען ריר בעל.

ב א ס : אמאל... אמאל ביזטו אויך מעהר ווערטה גע-ווען...

ג ל י ק ס מ א ז : יא, אמאל... אבער נישקשה, איך פאל נאך נישט אראב אויך איצט... עפּים פיהל איך, אז דאס לעבען קומט נאך... דאס איז נאך א הקדמה... וואס ארט מיר, אז די הקדמה איז אביסעל נאריש...

ב א ס : דיין גאנץ לעבען וועט זיין אזא מין הקדמה; צום עיקר לעבען וועסטו קיינמאל נישט צוקומען, דיין גאנצען לעבען וועסטו זוכען לעקציעס און א מיטאג...

ג ל י ק ס מ א ז : דאס וועלען מיר נאך זעהן... (עס דער-הערט זיך פון הויף א געזאנג פון הענדלער : האנדעל! האנדעל!) ס'וואלט געווען וואס צו פערקויפען... (דער אויסרוף : האנדעל! האנדעל! הערט זיך ווידער).

ב א ס : וואָס קענסטו פערקויפֿען? די נשמה? ווער וועט
זי קויפֿען — זי איז שוין ברודיג.

נ ל י ק ס מ א נ (ווארפט א בליק צו דער וואנד, וואו עס
הענגט דער פידזשאק): צו וואָס זאָל איך פערקויפֿען די נשמה.
אז דאָ הענגט נאָך גאָר נישט קיין שלעכט רעקעל (מאפט איהם).
יא, גאָר נישט קיין שלעכט רעקעל...

ב א ס (פערוואונדערט): ס'איז דען דיינער?
נ ל י ק ס מ א נ : ביזט א שוטה... וואָס הייסט מיינער?
דער הענדלער איז אויפ'ן הויף און מיר זיינען דאָ, איז ער אונז-
זערער...

ב א ס : פון אנארכיזם בין איך אפילו, ווייסטו דאָ,
א שטיקעל אָנהענגער, אָבער ניט אויף אזא אַרט... עס ניבט
שעהנערע וועגען...

(דער הענדלער זינגט נאָך אַלץ: האַנדעל! האַנדעל! גליקס-
מאַן לויפט אַרויס אויפ'ן הויף. באַס בלויבט אַליין און
שמעלט זיך אויף. אין אַ וויילע אַרום געהט אַריין
גליקסטאַן מיט'ן הענדלער, אַ איד פון אַ יאָהר פופציג,
אין אַ לאַנגער אַבגעטראָגענער קאַפּאַטע און גרויסע שטי-
וועל אויף די פיס).

צווייטע סצענע.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, לאַמיר אָנועהן אייער
סתורה! וואָס האָט איהר?

נ ל י ק ס מ א נ (נעחמט אראָב פון וואנד דעם פידזשאק):
אָט דעם פידזשאק וואָלט איך וועלען פערקויפֿען.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעחמט דאָס רעקעל אין דער האַנד,
דרעהט איהם אום אויף אַלע פיער זייטען): אן אלט סתורה'לע...
האָט שוין א פאָר לעכער...

ג ל י ק ס מ א ז : וואו?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : וואו — פרעגט איהר? איהר
זעהט ניט? אפשר האָט איהר נאָך עפעס? אלטע שיד? הוי-
זען?

ג ל י ק ס מ א ז : אַט דאָס, וואָס איהר זעהט, מעהר האָב
איך ניט. אלזאָ, וואָס גיט איהר?

ב א ס (מורמעלט): וואָס א מענש קען!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (בעטראכט דעם אונטערשלאג):
דער אונטערשלאג איז שוין גאָר אויסגעקראַכען... וואָס קען מען
געבען פאר אזאָ רעקעל? ... כ'מין... וואָס קען מען געבען?...
וויפיעל ווילט איהר?...

ג ל י ק ס מ א ז : איהר קויפט דאָך אַפּטער, ווייסט איהר
דאָך בעסער?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איך מין... וואָס הייסט איך ווייס
בעסער... ס'איז דאָך אייער סחורה, דארפט איהר זאָגען דעם
מקח.

ג ל י ק ס מ א ז : יא, דאָס איז אפילו אמת: מין
סחורה....

ב א ס (אונגעדולדיג): נו, מאכט עס ניכער!

ג ל י ק ס מ א ז (שיסט ארויס): צוויי רובעל.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : קוקט איהם אָן ווי ברוגז, נעמט
דעם זאָק אונטער'ן אַרים און וויל ארויסגעהן): א גוטען טאָג!
ג ל י ק ס מ א ז (דערשלאָקען): נו, וואָס? וויפיעל גיט
איהר. איהר קענט דאָך זאָגען...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (ווערט ווייכער, קעהרט זיך אום):
איך פערקויף אייך אליין אזוינע רעקלעך צו פינף גילדען א
שטיק... האַטש הונדערט שטיק...

ג ל י ק ס מ א ז (בייז): איך האנדעל ניט מיט רעק-
לעך. זאָגט, וואָס גיט איהר?

דער הענדלער (נעהמט דאָס רעקעל ווידער אין דער האַנד).

באָס : אױ, מיר ווערט ניט גוט.
דער הענדלער : אַ האַלבען רובעל.
גליקסמאַן (ראש) : נעהמט ! ס'איז אפילו ביליג.
נאָר זאָל אַ איד פערדיענען...

באָס (שמיל) : ביזט אַ טייערער מענשט...
גליקסמאַן (אַן אַ זייט) : שווייג !
דער הענדלער (נעהמט ווידער דאָס רעקעל אין האַנד, דרעהט עס ווידער אום אין אַלע פיער זייטען).
גליקסמאַן (אונגעדולדיג) : נו, ר' איד, מאכט עס גיכער...

באָס : דער איד האָט חרטה.
דער הענדלער : חרטה איז ניט מעשה סוחר.
חרטה האָב איד ניט, נאָר נתעשר וועל איד ניט ווערען. (נעהמט אַרויס פון טאַש אַ בייטעלע, קראצט דאָרט מיט די פינגער, נעהמט ענדליך אַרויס אַ זילבערנעם רובעל), האָט איהר רעשט אַ האַלבען רובעל ?

באָס : ווען מיר וואָלטען האָבען אַ האַלבען רובעל !...
גליקסמאַן (קוועטשט באָס'ן פאר'ן שויד) : שווייג.
דער הענדלער : וואָס-זשע טהוט מען ? מען מוז געהן צוטוישען.

גליקסמאַן (פער'יאוש'ט) : האָט איהר ניט קיין קלענערע געלד ?
דער הענדלער : גיין, כ'האָב נאָך אַ פאַר גאנצע רובעלס...

גליקסמאַן : מילא, קומט אראָב אונטען, אין אַ קלייטעל, וועלען מיר טוישען.
באָס : קום שוין צוריק...
גליקסמאַן : די מינוט !

דער הענדלער : (נעהמט דעם זאק אויפ'ן פלויצע
און דעם פידזשאק אונטער'ן אַרם) : קומט!
גליקסמאן (פערלעגען) : לעגט אריין, איך בעט
אייד, דאָס רעקעל אין זאק.
דער הענדלער : איהר ווילט אין זאק, זאל זיין
אין זאק... (לעגט איהם אַרײַן אין זאק).
(הענדלער און גליקסמאן אָב)

באָס בלויבט אַ ווילע און געהט הין און צוריק איבערן
צימערל. עס הערען זיך טריט און אַ שמועס אין קאָרידאָר.
עס געהט אַרײַן הורוויטש, נאָך איהם נאָך אַ הענד-
לער. הורוויטש, דערזעהענדיג באָס'ן, בלויבט שמעקן פער-
וואונדערט. באָס איז בלאס און דערשראָקען.

דריטע סצענע.

באָס (פערלעגען) : אייער חבר גליקסמאן האָט מיך
אהער געבראכט, מיין נאָמען איז באָס.
הורוויטש (פערווירט) : זעהר אנגענעהם.... זיצט!
(צום הענדלער) אַט שוין ווייז איך אייד... (זוכט אויפ'ן וואנד)
וואו איז דער פידזשאק? (קוקט אויף באָס'ן, באָס. לאכט זיך היס-
טעריש פונאַנדער).

הורוויטש (פערווירט) : וואָס לאכט איהר... הם...
דער הענדלער : נו, וואָס? איך האָב ניט קיין
ציט. (אין קאָרידאָר הערען זיך טריט, עס ווייזט זיך גליקסמאן).
הורוויטש (צו גליקסמאנען) : וואו ביזטו געוועזען?
גליקסמאן : דאָ אין קאָפיטעל, פאפיראַסען גע-
קויפט...

דער הענדלער : נו, וואָס וועט זיין? איהר גיט
אנקוקען דאָס רעקעל צי ניט?

ה ו ר ו ו י ט ש : שוין, שוין! (צו גליקסטאנען) : א
מאָדנע זאך... איך בין אוועק, האָב איך געלאָזען אויפ'ן וואַנד
הענגען דאָס רעקעל... איך האָב אליין געזעהען... איצט איז ער
נישטאָ... (קוקט אויף באַס'ן).

ג ל י ק ס מ א ז : ווער איז דיר שולדיג? אז מען
געהט אוועק, פערשליסט מען א טהיר...

ב א ס (צו גליקסטאנען) : ביזט א מאוסער מענש!
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : בין איך, הייסט עס, אומזיסט
גענאנגען...

ה ו ר ו ו י ט ש (פערשולדיגט) : זייט מוחל, ר' איד...
וואָס קען איך טהאָן?... מען האָט עס גראָד גע'גנב'עט... שווער
רע צייטען! ... מען זאָל זיך קוואַפּען אויף אזא רעקעל! ...

ה ע נ ד ל ע ר : ס'איז א חוצפה! שלעפט מיך, שלעפט
מיך אין א צווייטער גאָס און וואָס, ווען? גע'גנב'עט!

ג ל י ק ס מ א ז : ר' איד, אָט האָט א „צעהנעריל“
און געהט געזונדעררהייד!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט צו מיט אַ פרעחליך פנים די
מטבע) : אַ דאַנק... ס'וועט זיין אויף א פונט ברויט (זיפצט)
עך-עך... שווערע צייטען (אָב).

ה ו ר ו ו י ט ש (זעצט זיך אַוועק אויפ'ן בעטעל) : נו, אַ
צייט, מען זאָל ניט קריגען ערגעץ קיין קערבעל באַרגען... (צו
גליקסטאנען) : זאָג מיר, דו האָסט גאָרנישט? האָטש אויף אַ
מיטאָג...

ג ל י ק ס מ א ז : וואָס הייסט איך האָב גאָרנישט? איך
בין איצט אַן עושר, איך האָב גאנצע דריי גילדען אין טאַש.

ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס קלעקט עס פאר דריי (קוקט אויף
באַס'ן).

ג ל י ק ס מ א ז : עט, ס'וועט זיין גענוג, מאכען מיר אַ
סעודה אין דער היים, וועט עס ביליגער קאָסטען. ווער געהט
ברענגען גוטע זאכען?

ג ל י ק ס מ א ו : נא, האַסמו (ניס איהם איבער עטליכע
טאכענען) : וועסט קויפען צוויי פונט ברויט.

ב א ס : וואָס וועט עס קלעסען?

ה ו ר ו ו י ט ש : געוויס איז דאָס וועניג, איך בין הונ-
געריג ווי אַ הונד...

ג ל י ק ס מ א ו : מילא, קויף דריי פונט, א גוטען הער-
דינג, אבער טאָקע א גוטען! ... מיהי און צוקער פאר עטליכע
קאָפיקעס און פאַפיראַסען. און אויב ס'וועט נאָך עפעס בלויז-
בען, זאָלסטו נאָך קויפען א גוט שטיקעל קעז.
ב א ס : מיר'ן זעהן... (אב).

ה ו ר ו ו י ט ש : אייגענטליך האָט מיר גאָט גע-
שטראַפּט.... כ'האָב דעם פירזשאק געוואָלט פערקויפען, האָטש
ער איז גאָר ניט מיינער, ס'איז גאָר בערמאנ'ס.

ג ל י ק ס מ א ו : ווי קומט צו דיר בערמאנעס פירזשאק?
ה ו ר ו ו י ט ש : ער האָט ביי מיר היינט ביינאכט גע-
שלאָפען, ער האָט קיין דירה ניט... דער פירזשאק איז א שווער-
רער און דער טאָג איז א הייסער, איז ער אוועק אין א דינעם
רעקעל, וואָס ער טראָגט שטענדיג אונטען...

ג ל י ק ס מ א ו : יא... נו, נישקשה, איצט איז ווא-
רים...

ה ו ר ו ו י ט ש : יא... אָבער דאָך פערדריסט מיר, ווי
אזוי האָב איך דאָס געוואָלט פערקויפען. אין א נויט פערלירט
מען דאָס געפיהל פון סאַמע עלעמענטאַרען יושר... אָבער זוימט
ער זיך, דער פריינד דיינער, ווי הייסט ער?

ג ל י ק ס מ א ו : ער הייסט באַס, נאָר ער איז א טייער-
רער בן; איז א ביסעל נומה צו אנארכיזם, ווי דער שטייגער
איז פון א מענשען, וואָס האָט דריי טעג ניט געגעסען...
(אין קאָרידאָר הערען זיך מרים).

ה ו ר ו ו י ט ש : ער טראָגט שוין... איך בין שרעקליך
הונגעריג...

ג ל י ק ס מ א ז : ניין ! ס'איז ניט ער... דאָס איז ניט
זיינע טריט. (עס געהט אריין בערמאן מיט אַ דריטען הענדלער, געד-
קלוידיט וויל דער ערשטער, נאָר אַ ביסעל עלטער; אין איין האַנד האַלט
ער אַ זאָק, אַרײַף דער צווייטער הענגט ביי איהם אַ פּאָר קאַמאַשען).
ב ע ר מ א ז : (צו הורוויטש'ן, נאָכדעם ווי ער האָט געד-
קוקט אויפ'ן וואַנד איבער'ן בעט) : האָסט ניט געזעהן מיין רעד-
קעל ?

ה ו ר ו ו י ט ש : (שטאַמעלט) : דאָס רעקעל ? ... דאָס רעד-
קעל ? ... איך ווייס אויך ניט, איך האָב איהם אויך געזוכט.
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, מאכט עס גיכער, איך האָב
ניט קיין צייט.

ב ע ר מ א ז : באלד... באלד...
ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס דארפסטו דאָס רעקעל ?
ג ל י ק ס מ א ז : מסתמא פערקויפען ! ... זעהסט ניט ?
ה ע נ ד ל ע ר : נו, וואָס וועט זיין ?
ב ע ר מ א ז : איך פערשטעה דאָס גאָרנישט (קוועמשיט
מיט די פלויצעס).

ב א ס : (געהט אריין, האַלט אין ביידע הענד אין פאַפיר איינ-
געוויקעלט פּעקלעד. דערזעהנדיג די פנים חדשות, פּערוואונדערט
ער זיך, נאָכהער שמויכעלט ער בייז צו גליקסמאַנען) : נו, עסט !
ג ל י ק ס מ א ז : און דו ?

ב א ס : (בייז) : איך וויל ניט עסען... (רופט אַב גליקס-
מאַנען אָן אַ זייט). הער, וואו דו וועסט ניט דערצעהלען, אז דו
האַסט דאָס רעקעל פּערקויפט, עס איך ניט.
ג ל י ק ס מ א ז : (צו באַס'ן) : גוט ! (צו אַלע) ברידער,
דאָס רעקעל האָב איך פּערקויפט, איהר וועט דאָך קיין פּעראיבעל
ניט האַבען...

ה ו ר ו ו י ט ש : שוטה, וואָס האָסטו גלייך ניט געזאָגט ?
ב ע ר מ א ז : פּערקויפט ? ארט עס מיך ניט... אדרבא...
איך האָב נאָר געבראַכען דעם קאַפּ, וואו קען עס זיין ?

דער הענדלער : ווער וועט מיר בעצאהלען פאר
מיין גאנג?

גליקסמאן (צו באס'ן) : אפשר איז געבליבען עט-
ליכע קאפיקעס, גיב דעם אידען...
באס : א גראשען ניט...

גליקסמאן : האט קיין פעראיבעל ניט, ר' איד!...
אפשר וועט אייך נוצען די הוט? (נעהמט אראב פון וואנד אן
אלטע, צוריסענע הוט).

הורוויטש : יא, די הוט קען ער נעהמען. איך וועל
זי שוין ניט טראגען...

דער הענדלער (נעהמט די הוט, בעטראכט זי און
לעגט זי אוועק צוריק) : די הוט טויג פאר מיר ניט... זי
איז גארנישט ווערט...

גליקסמאן : נו, וואס קענען מיר אייך העלפען?
נו, ברידער, לאמיר זיך זעצען עסען. באס איז א חוואט, ער האט
איינגעקויפט א סך...

הורוויטש (צום הענדלער) : אפשר זענט איהר א
בעלן, ר' איד, מיטצושפייזען?

דער הענדלער (אביסעל פערשעמט) : כ'מין...
וואס קען דאס שאדען? א שטיקעלע הערינג וועל איך טאקע
פערזוכען...

גליקסמאן (צופריעדען) : אה, מהיכא תיתי!
זעצט זיך. ר' איד!

באס : אפשר ווילט איהר זיך וואשען?
הורוויטש : אט איך ברענג שוין וואסער, (לויפט
ארויס מיט'ן בלעכענעם משויניק אין קארידאָר צו דער וואסער-לוי-
טונג און ברענגט עס גלייך, דער הענדלער וואשט זיך, גיסענדיג פון
משויניק אויף דעם פאל, זאגט הויך „שאו ידיכם“, ווישט אָב די הענד
מיט אַ פּאַלע, שניידט אָב מיט אַן אייגענעם קלוינעם מעסערל אַ שטי-
קעל ברויט, נאָכדעם אַ שטיקעל הערינג, מאַכט אַ המוציא און הויבט

טו עסען. די חברת מיט איהם).

ג ל י ק ס מ א ז : (קיינענדיג) : נו, האב איך שלעכט גע-
טהאן?

ה ו ר ו ו י ט ש : זעהר נוט — ווער האט צו דיר טענות?

ב ע ר מ א ז : איך אוראי ניט.

ב א ס : איך בין איינענמליך געגען דעם... גנב'ענען יא.
אבער שעהנער... איהר פערשטעהט? שעהנער...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (ווישט אָב די וואַנסען און איז זיך
מכין אַוועקצוגעהן) : א ישר, יונגע לייט... גוטער הערינג...
הערט איהר, ברידער, איך קויף דאָך אלטווארג ביי רייכע לייט,
אָבער איך זאָג אייך, אז האַנדלען זאָל מען נאָר מיט אזוינע ווי
איהר...

ג ל י ק ס מ א ז : נו זעהט איהר... און באס איז נאָך
ניט צופריעדען מיט אונז.

ב ע ר מ א ז : אי, אויף נאמנות, ס'איז א קאָמעדיע...
ס'איז נאָר טרויעריג, וואס איך וועל יעצט מוזען געהן אין דעם
לייכטען רעקעל, ביינאכט איז אין איהם קאלטליך.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : עט, נישקשה, יונגע לייט ווער-
רען ניט דערפראָרען. איך בין אמאָל, בחור'ווייז, א ווינטער אין
א זומער־רעקעל אָבענגאנגען, און אז ס'איז בעשערט צו לעבען.
זעהט איהר דאָך...

(עס הערען זיך מריט).

ה ו ר ו ו י ט ש : ווער געהט עס ווידער?

ג ל י ק ס מ א ז : (לאכענדיג) : אוראי נאָך א הענדלער.

ב א ס : נו, א הענדלער האט שוין דאָ ניט וואָס צו טהאָן.
דער פערמעגען איז שוין פערקויפט.

(עס לויפט אריין האַנקע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר עטליכע און
צוואנציג, מיט אַ מאַנסבילשען פנים, אַ פלאכער ברוסט, רעדט מיט אַ
גראָבען קול).

ח א נ ק ע : אי, כ'לעבען, זיי עסען דאך... פרעסער, לאָזט
מיר עפעס א ביס... (האפט זיך צום רעשט שטיקעל ברויט) ע, ס'איז
וועניג... (רױסט ארויס פון גליקמאנ'ס האַנד אַ שטיק ברויט אָנגע-
שמירט מוט פוטער) וואָס האָט איהר אַלץ אויפגעגעסען?
ה ע נ ד ל ע ר : חע-חע... דאָס מיידעל וויל נעבעך אויך
עסען...

ח א נ ק ע : וואָס איז דאָס פאר א איד... איהר אַניטירט
איהם אפשר...
ב א ס : ס'איז אַ הענדלער. אפשר האָט איהר עפעס
צו פערקויפּען...

ח א נ ק ע : פערקויפּען... אוי, כ'לעבען, מען דארף איהם
טאָקע עפעס פערקויפּען... א פינגעריל קויפט ער? ...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אַך, פארוואָס ניט... איד קויף
אַלץ.

ג ל י ק ס מ א ז : ס'וועט זיין אַ לעבען, ווי איד בין אַ
איד...

ח א נ ק ע : (אַראָבנעהמענדיג פון אַ פינגער אַ קליין רינגעל):
וואָס גיט איהר, ר' איד, דערפאר? ...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : (בעטראכט עס) : א האלב קער-
בעל...

ח א נ ק ע : ווייזט געלד! ...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : (צעהלט אויס צעהן קופערנע צעה-
נערס, בעטראכט נאָך אַמאָל דאָס פינגעריל) : ס'איז אפילו ניט
ווערט.

ג ל י ק ס מ א ז : ס'איז ווערט, ר' איד, ס'איז ווערט...
ה ו ר ו ו י ט ש : אַ שאלה, צי ס'איז ווערט — אן אמת-
גאלדען פינגעריל.

ח א נ ק ע : אַ מתנה פון אַ באָבען...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : זאָל זיין אַ מתנה פון אַ זיידען.
ח א נ ק ע : איצט מאכען מיר די סעודה אויף דאָס גיי.

ג ל י ק ס מ א ז : אפשר האט ווער נאך עפעס צו פער-
קויפען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אדרבא, זוכט עפעס אויס צו
פערקויפען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אדרבא, זוכט עפעס אויס.

ה ו ר ו ו י ט ש : איך האב גארנישט.

ב ע ר מ א ז : איך אודאי ניט.

ב א ס : איך — סיידען די נשמה...

ח א נ ק ע (לוסט'יג) : לומפען-פראָלעטאריער! (צום
הענדלער) קומט צו מיר אהיים, ר' איד! קאלאָשען קויפט איהר?
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (מיט אַ מין שטאַלץ) : איך האָב
דאָך אייך געזאָגט, אז איך קויף אלץ...

ח א נ ק ע : טאָ קומט, איך וואוין דאָ אנטקעגען... איך
האָב אַ פאָר קאלאָשען, נאָך פון דערהיים געבראכט... ביי אונז
אין דערהיים איז שטענדיג אַ בלאָטע... דאָ דארף איך זיי ניט...
דאָ איז טרוקען.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : עס פערשטעהט זיך... דאָ דארף
מען ניט קיין קאלאָשען... ווער טראָגט דאָ קאלאָשען? אַ משוגע-
נער סיידען...

ב א ס : אלמאי קויפט איהר זיי?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איך מיינ'... איך זאָג דאָך
אייך — איך קויף אלץ...

ח א נ ק ע : נו, קומט...

ג ל י ק ס מ א ז : נאָר גלייך צוריק... דעם האלבען
קארב לאָזט טאקי ביי אונז...

ח א נ ק ע : איך קום באלד...

(הענדלער און חאנקע אָב).

ג ל י ק ס מ א ז : א וואוילע זאָך, כ'לעבען... דארף זיך
גראָד אנטראָגען האנקע מיט אַ פינגעריל און קאלאָשען...

ב א ס : נו, וואָס פערקויפט איז נאָך ? (עס הערט זיך
ווי דער אַ זינגער אין הויף : האַנדעל, האַנדעל).
ג ל י ק ס מ אַן (מיט אַ שטראַהלענדען געזיכט) : אי, מיר
איז איינגעפאלען אַ גליקליכע אידעע.

ב א ס : וואָס ?
ה ו ר ו ו י ט ש : נו, וואָס ?
ג ל י ק ס מ אַן (קוקענדיג צום בעמעל) : צו וואָס,
למשל, דארף מען האָבען דאָס דאָזיגע בעמעל ?
ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס הייסט ? אויף שלאָפען.
ג ל י ק ס מ אַן (שפּאַטיש) : פרייז מיינער, אנדערש
ווי אין אַ בעט שלאָפען קען ער ניט ! און אויף דר'ערד ביזטו
חולה ?

ב ע ר מ אַן : ער רעדט צו דער זאך... דאָס בעמעל איז
ווערט אַ קאָפּיקעס זעכציג.
ה ו ר ו ו י ט ש (טראכטענדיג אַ ווילע) : פון מיינטוועגען
לאָז מען עס פערקויפען.
ג ל י ק ס מ אַן : ניט אנדערש ! סיי ווי סיי איז דאָס
בעמעל פאר דרייען ענג, און אויף דר'ערד קען מען זיך אויס-
בעטען אין פיערען אפילו.
ב ע ר מ אַן : ער רעדט צו דער זאך, כ'לבען...
ה ו ר ו ו י ט ש (פערלירענדיג אינגאנצען דעם רצון) : נו,
רופט אריין דעם הענדלער.

ג ל י ק ס מ אַן : דאָס לאָזט שוין פאר מיר... (אָב).
ב א ס : איך בעטראכט איך פאר אונגאַרמאל, ברידער.
ה ו ר ו ו י ט ש : די גאנצע וועלט איז אונגאַרמאל.
ב א ס : יאָ... יאָ... (אַ פויזע).
(גליקמאַנס שטים אויף די טרעפּ) : איז ער וועט אַנקוקען אַ
בעמעל...
אַ גראַבע שטים פון אַ הענדלער : אַ בעמעל זאָל זיין אַ
בעמעל אלץ איז אַ סחורה...

ג ל י ק ס מ א ז : (אריינגעחענדיג) : אָט דאָס איז דאָס
בעטעל.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : (א גאנץ אלטער איד, אין ברילען
בעטראכט דאָס בעטעל) : דאָס בעטעל איז גאָרנישט ווערט...
(אלע ווערען שטאַרק אראָפּגעפאלען).

ה ע נ ד ל ע ר : מעהר האָט איהר גאָרנישט צו פער-
קויפּען?

ג ל י ק ס מ א ז : מעהר גאָרנישט...

ה ע נ ד ל ע ר : לגמרי גאָרנישט?

ג ל י ק ס מ א ז : (נערוועז) אבסאלוט גאָרנישט.

ה ע נ ד ל ע ר : (שמעלט אָן די אויערן) : וואָס האָט איהר
געזאָגט?

ג ל י ק ס מ א ז : לחלוטין גאָר נישט...

ה ע נ ד ל ע ר : אָט אזוי-זשע זאָגט — לחלוטין — פער-
שמעה איד! הייסט עס — לחלוטין גאָרנישט... (קראצט זיך אין
קאָפּ... בעטראכט נאָך אַמאָל דאָס בעטעל...) ווייס איד, דאָס בע-
טעל איז יא עפעס ווערט, אָבער איד מוז דינגען „א מענשען“
אראָבטראָגען זי, איד אליין, ניט פאר איד געדאכט, האָב קיין
כח ניט... איד ווייס אָבער ניט, צי וועט מיר לוינהען דאָס
גאָנצע עסק... (בעטראכט נאָך אַמאָל דאָס בעטעל) טאקע ניין, עס
לוינהט ניט... טא האָט זשע מיר א גוטען, יונגע לייט (געהט
ארויס זיך קראצענדיג).

(פאַרחאַנג)

אױד אַ חתונה.

פערזאנען.

ברוך, אן ענמוויקעלמער ארבייטער, 23 יאָהר אַלט.
די מוטער, אן אלטע, פרומע, אַרימע אלמנה.
ביילקע, אן ארבייטערין, ברוך'ס בלח, 20 יאָהר אַלט.
געסט, יונגע אַרבייטער.

קומט פאַר אין די לעצטע צעהנדליג יאָהר אין אַ גרויסע שטאָדט
אין ליטאַ.

(די סצענע שטעלט פאר א קליון, קאוואליער צימערל, רעכטס פון דער קיד, אַנשטאַט מהירלעך — אַ שמוציגער פאַרהאַנג. ביום שטויביגען, זעקס-שויביגען פענסטער—א קליון מישעל פערדעקט מיט אידישע צייטונגען. האַרט ביום מישעל אַ בעט, בוי דער צווייטע זייט מישעל אַן אַלטע שטוהל. אויפ'ן מישעל שטעהט אַ קעסמעלע טאַ- באַק, פון וועלכע ברוך שטאַפט אַן פאַפיראַסען און רויכערט אינעם נאָר'ן צווייטען. פארנאכט, נאָר וואָס אַנגעצונדען פיער, ברוך אַליון שטאַפט אַן אַ פאַפיראַס, פעררויכט, געהט אום איבער'ן צימער שטאַרק פערטייעפט, שטעלט זיך ביום מהיר פון צימערל און רופט :

ע ר ש ט ע ס צ ע נ ע :

ב ר ו ד : מאַמע...

ד י מ ו ט ע ר (אריינגעהענדיג מיט לאַנגזאמע טריט) :
וואָס ?

ב ר ו ד : מאַמע... איך וויל דיר עפעס זאָגען, נאָר איך זאָג דיר פריהער, אז קיין טענות פון דיר וויל איך ניט הערען, ס'וועט ניט העלפען... היינט ביינאכט האָב איך מיט ביילקען חתונה.

ד י מ ו ט ע ר : היינט ביינאכט ? מיט ביילקען ? ...
אַט מיט דער...

ב ר ו ד (האַקט איבער) : מאַמע, איך בעט דיר אַהן טענות. היינט ביינאכט מיט ביילקען.. אזוי האָב איך אַבגע- רעדט... אזוי מוז עס זיין.

ד י מ ו ט ע ר : נו, נו, מסתמא ווייסטו דאָך וואָס דו
טהוסט... זאָל זיין מיט ביילקע'ן — זאָל זיין אָהן נדו, זאָל זיין
אָהן בעטגעוואנט... אָבער וואָס עפעס, זוהנעניו, היינט ביי
נאכט?...

ב ר ו ד : און מאָרגען וועט זיין בעסער? חתונה האָר
בען מיט איהר מוז איד.

ד י מ ו ט ע ר : דו מוזט? הערסט אביסעל — ער
מוז! האָסט תנאים געשריבען, צי א קנין געמאכט...

ב ר ו ד : נאָך מעהר ווי תנאים, נאָך מעהר ווי א קנין...
(פאסענדיג זיך מוט) זי איז א וואויל מיידעל. איד האָב צו איהר
גאָר נישט... כ'האָב זי טאקע האָלט...

ד י מ ו ט ע ר : האָלט האָבען קאן מען זי, דאָס איז
אפילו אמת, איד האָב זי אויך ניט פיינט, נאָר זי איז דאָך אזוי
אָרים.

ב ר ו ד : דאָס איז אן אמת, אָרים איז זי, נאָר מיר ווער
לען לעבען... נישקשה, מיר וועלען לעבען!

ד י מ ו ט ע ר : נו, אז דיר איז ניהא, מוז איד שוויי
גען... וואו ווילסטו אָבער מאכען די חתונה און מיט וואָס?

ב ר ו ד : וואו? — טאקע דאָ אין צימערל, און מיט
וואָס — אַט האָסטו א רובעל... (נעהמט ארויס פון טאַש אַ זיל-
בערנעם רובל).

ד י מ ו ט ע ר (לאכט ביטערלעך) : מיט א רובל ווילסטו
א חתונה פראווען, אוי מיין זוהן, רעדסט דאָך גאָר פון וועג...

ב ר ו ד : וואָס מיינסטו, מאמע, א חתונה? קיין גילדענע
יויך דארפען מיר ניט. קויה עטליכע הערינג, אביסעל בראנ-
פען. א פאָר כיכלעך און די חתונה איז פארטיג...

ד י מ ו ט ע ר : האָסטו האָטש דעם פעטער לייבען
געבעטען?

ב ר ו ד (לאכט) : דער פעטער וויל דאָך ניט דעם שידוך...

ד י מ ו ט ע ר : פונדעסטוועגען...

ב ר ו ד : אַט לאָז די משפּחה צור־ה. קיין דרש־הנע-
שאַנק דארף אײַך נײַט און זײ וועלען נײַט געבען אויף. פּאַלג
מיר און געה קוײַף אײַן עפעס פּאַר'ן רובל און גענוג. מײַנע
מחותנים וועלען קײַן פּאַראײַבעל נײַט האָבען. אײַגענע ברידער.
ד י מ ו ט ע ר : דײַנע „מחותנים“ — אז אָך און וועה
איז טאַקע צו דײַנע מחותנים.

ב ר ו ד : נו, מאַמע, ווײַסט דאָך, אז דו וועסט מיר שוין
נײַט אײַבערמאַכען. נעהם דעם רובעל און געה קוײַף אלץ אײַן.
בראַנפּען א קוואַרט און פּאַר'ן אײַבערײַנען געלד א פּאַר הערײַנג
און נאָך עפעס.

ד י מ ו ט ע ר : נאָך בײַם חתן די חתונה... פּאַרוואָס
נײַט בײַ דער כלה? זאָלען א י ה ר ע עלטערן דעם נחת
האָבען...

ב ר ו ד (שמויכלענדיג): אײַהרע עלטערן זײַנען אויף
נײַט צופריעדען מיט'ן שידוך.

ד י מ ו ט ע ר (איראַניש): אויף נײַט צופריעדען!
אז אָך און וועה שוין צו דיר! האָסט געקאַנט געהען 300 רובל
מיט חתן-מתנות, ווי בײַ לײַטען.

ב ר ו ד : אײַך וועל שוין אלץ האָבען.

ד י מ ו ט ע ר (שאַקעלט מיט'ן קאַפּ): יא, יא, וועסט
האָבען... מיט אזא פיהרונג וועסטו אלץ האָבען... (אַב).

ב ר ו ד (אַלײַן): נו, א סוף, אבײַ זי ווײַסט שוין...
(עס הערען זיך פּרײַט).

צווייטע סצענע.

ב י ל ק ע (שטעלט זיך בײַם פּאַרהאַנג, חויבט איהם אויף
און קוקט שעמענדיג ארײַן).

ב ר ו ד (מונשער): א, די כלה איז שוין דאָ. קום ארײַן,
כלה-לעב, קום ארײַן, שעם זיך נײַט פּאַר'ן חתן... קענסט איהם
שוין.

ב י י ל ק ע : (געהט אריין, אין א ציצען קליידעל, די שוואר-
צע האָהר פערקעמט עטוואָס יום-טוב'דיג, מיט אַ ווייסען שאַל אויף
די פלויצעס) : נאָך קיינער ניטאָ ?

ב ר ו ד : ניין, די מחותנים זיינען נאָך ניט געקומען.
ב י י ל ק ע : אוי, הלואי וואָלט טאקע קיינער ניט געקור-
מען. איך שעם מיך עפעס אזוי. עפעס אזא נאַרישע צערעמאַ-
ניע. צו וואָס דארף מען דאָס, דאכט זיך.

ב ר ו ד : אַט דאָס פרעג איך דאָך אויך, צו וואס דארף
מען דאָס טאקע ? אפשר דארף מען טאקע ניט.
ב י י ל ק ע : ניין, ניט דאָס... נאָר ס'איז עפעס א סימן.
עפעס — איך ווייס אויך ניט ווי צו זאָגען — פאר דער וועלט...
זאָל די וועלט שפעטער ניט בילען...

ב ר ו ד : אַט אזוי רייד — זאָל די וועלט ניט בילען...
טאָ קום אהער. איך וועל דיר א קוש געבען.
ב י י ל ק ע : פונקט פאר דער חופה...
ב ר ו ד : וואָס דען, נאָך דער חופה ?
ב י י ל ק ע : און נאָך דער חופה וועסטו מיך ניט קור-
שען ?

ב ר ו ד : (שפּאַטיש) : נאָך דער חופה קריגסטו ביי מיר
פעטש, ווי די מוהמע רחל פון פעטער לייבעל.
ב י י ל ק ע : דער בעסער נישט... איך האָב עפעס אזוי
מורא...

ב ר ו ד : האָסט מורא ? פאר וועמען ? פאר מיר ?
ב י י ל ק ע : פאר דער וועלט... אוי, די וועלט איז אזא
שלעכטע, אזא בייזע... שא, ווער געהט עס ?
ב ר ו ד : די מאַמע. אורדאי... טאָמער וועט זי עפעס דיר
זאָגען — שווייג !... ס'איז אויף איהר טאקע אַ רחמנות, נאָך
וואָס קאן איך איהר העלפען...
(עס געהט אריין די מומער, שמעלט אוועק אויפ'ן פענסטער אַ

קוואַרטיגע פלעשעל בראַנפֿען, לעגט אַוועק אַ פּאַר הערינג אויפ'ן
מיש, אויער-קיכלעך און נאָך קלויניגקייטען).

ד י מ ו ט ע ר : גא, אַט האָסטו די גאנצע חתונה...
קיין רעשט איז נישט געבליבען... איך געה אַוועק. (מיט רוגזא)
רעם מול-טוב גיב איך אייך, קינדערלעך, שוין אַב.

ב י י ל ס ע (שעמעוויג) : פארוואָס זאָלט איהר אַוועק-
געהן? זייט בעסער דאָ...

ד י מ ו ט ע ר : צו אזוינע חתונות בין איך גיט נע-
וועהנט געוואָרען... קיין רב וועט אפילו גיט זיין, וועה איז
מיר...

ב ר ו ד : על פי דין איז גענוג צוויי עדות. זיי וועלען
קומען.

ד י מ ו ט ע ר : דיינע עדות... מילא, טהוט, קינדער-
לעך ווי איהר פערשטעהט — מסתמא ווייסט איהר דאָך בעסער.
ב ר ו ד : יא, מאמע, מיר ווייסען בעסער.

ב י י ל ק ע (שטארק פערשעמט) : פונדעסטוועגען בלייבט...
ד י מ ו ט ע ר : ניין, טאַכטערקע, איך וועל געהן צום
פעטער לייבען ויצען א פאָר שעה.

ב ר ו ד : דערצעהל איהם נאָר קיין מעשיות גיט..

ד י מ ו ט ע ר : ס'איז מיר א חרפה צו דערצעהלען, א
חרפה צו שווייגען (אַב).

ב י י ל ק ע : אוי, מיר פערדריסט אזוי, וואָס זי איז
אָוועק... אויף איהר איז אזא רחמנות...

ב ר ו ד (ערנסט) : וואָס זאָל מען טהאָן?

ב י י ל ק ע : מ'האָט געדארפט דאָס מאכען בשתיקה און
נאָכדעם אויסזאָגען.

ב ר ו ד : אַלץ איינס. מילא, זי וועט שוין מרוצה ווע-
רען, זי איז שוין צו אלץ געוועהנט געוואָרען (פרעהליד) געהט
בעסער, כלה-לעבען — גרייט צו די וועטשערע, באלד וועלען

דאָך קומען די פאַר מחותנים... מאַך, כּל־ה־לעבען, די הערינג...
שעהם זיך ניט...

ב י י ל ק ע : אוי, וועה, מיין מאַמע וואָלט דאָס גע-
וואוסט... (פערטראכט זיך), וואו וועל איך טאָקע היינט נעכט-
טיגען?...

ב ר ו ד : אַ, דו נאַרישע כּל־ה ! וואָס הייסט וואו ? טאָקע
דאָ ביי מיר...

ב י י ל ק ע (שטאַרק פערשעמט) : און וואָס וועט די מאַמע
זאָגען ?

ב ר ו ד : וואָס הייסט — די מאַמע ? מיר ווערען דאָך
עפעס, ווי דער עולם רופט עס — מאן און ווייב.

ב י י ל ק ע : פוי, מאן און ווייב — ווי גראַב ! רעד ניט
אזוי, ברוד.

ב ר ו ד : ווי דען ווילסטו ?

ב י י ל ק ע : ווי ביז אהער — אַהן א נייעם נאָמען.

ב ר ו ד : טאָ פארוואָס ווילסטו חתונה האָבען ?

ב י י ל ק ע : איך וויל דען ? ... איך מוז... דו ווייסט
דאָך, אַז איך מוז... (ווערט שטאַרק רויט, קערט זיך אום צום וואַנד)
ב ר ו ד : יאָ, יאָ... (פערטיעפט זיך). הייסט עס נאָך דער

חופה מעג מען שוין... אוי, די משוגעים, די משוגעים...

(עס הערען זיך שטימען הינטער'ן שטור).

ב י י ל ק ע : אוי, מען געהט...

ב ר ו ד : אודאי, מיינע חברים...

(עס געהען אַרײַן דריי יונגע לײַט : חיים, לײַביל און גע-

ציל. אַלע זעהען אויס ווי אינטעליגענטע אַרבייטער. אַביסעל פער-
פוצט).

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

ל י י ב ע ל (ברייטלעך) : גוט'ן אָווענד ! — מזל-טוב !

מזל-טוב !

ח י י מ : יא, יא, — מזל־טוב! מזל־טוב!
 ג ע צ י ל (זינגענדיג מיט דעם בעוואוסטען נגון) : חתן
 כלה מזל־טוב. מזל־טוב!...
 ב י י ל ק ע (צו געצלען) : איך בעט אייך, הערט אויף.
 ב ר ו ד : די כלה שעמט זיך...
 ב י י ל ק ע (מיט א געמאכטען כעס) : איך בעט דיך
 ר ו פ מיד ניט כלה...
 ג ע צ י ל : וואס דען זענט איהר — א חתן? נו, כלה
 לעבען, קומט אהער, — איך וועל אייך בעזעצען.
 ח י י מ (לופטיג ווערענדיג) : אי, טאקע, לאַמיר זי בע־
 זעצען.

ל י י ב ע ל (אויך פרעהליך) : ווי דען — אוראי בעזער־
 צען, און דו, געציל — קאָנסט דאָך גראמען זאָגען — זיי דער
 בדחן.

ג ע צ י ל (שמעלט זיך אויף און זינגט מיט'ן סקארבאָווען
 נגון) :

כלה — קרוין,

בעטראכט זיך מיט חן.

דארפסט באלד,

צו דער חופה געהן,

איינע אליין...

ב י י ל ק ע (ווערט אומעטיג) : איך בעט אייך, מאכט
 זיך ניט נאָריש.

ב ר ו ד : נו, ווי געפעלט אייך די כלה? איהר שטימונג
 איז טאָקע העכסט ערנסט, א מין יום־הדין ביי איהר היינט.

ג ע צ י ל (אין א קאָמישער פאָזע) :

בעטראכט, כלה־לעב, מיט זין.

היינט איז ביי דיר דער יום־הדין...

ב י י ל ק ע : נו, געציל, הערט אויף, איך בעט

אייך.

ל י י ב ע ל : טאקע גענוג. חתן-כלה האָבען אוראי
היינט געפאסט און עס חלש'ט זיי דאָס האַרץ — לאָמיר זיך
זעצען צו דער חופה-וועטשערע.

ג ע צ י ל : וואָס הייסט? פאר דער חופה?
ב ר ו ד : מאַך טאָקע, ביילקע, די הערינג מיט די פער-
בייסען.

ל י י ב ע ל : אוראי — ביילקע דארף זיך איצט לערנען
זיין א בעל-הבית'טע.

ח י י מ : און דער ערשטער „אוראָק" איז פון הערינג.
אונזער ערשטע און אונזער לעצטע געריכט.

ב ר ו ד (ערנסט) : נישקשה, ביילקע וועט זיין א בעל-
הבית'טע, זי וועט מיר קאָכען גוטע וואַרעמעסען, איך האָף!
ג ע צ י ל (שפּאַטיש) : יאָ, יאָ, ביי היינטיגע גוטע ציי-
טען קאָן מען האָפען אויף גוטע וואַרעמעסען.

ב י י ל ק ע : אוי, איך בעט אייך, רעדט ניט דערפון —
איך קאָן ניט הערען. לאָז מען שוין מאַכען די צערעמאָניע און
גענוג.

ב ר ו ד : זאָל איך אזוי וויסען פון ביז, ווי איך ווייס,
ווי אזוי מען הויבט דאָס אָן.

ג ע צ י ל : דו ביזט נאָך ניט געניט א פנים אין חתונה
האָבען.

ל י י ב ע ל : איך האָב אמאָל געלערנט „חיי אָדם" ווייס
איך אַ דיז... מען געהמט...

ח י י מ (תאקט איבער) : קודם כל דארף מען בעזעצען
די כלה.

ב ר ו ד : וואָלט האָטש געווען אַ חבר'טע איהרע... (צו
ביילקע'ן) : פארוואָס האָסטו ניט איינגעלאָדען פון דיינע חבר'-
טעס וועמען ס'איז?

ב י י ל ק ע : טאָקע, אַ נאַרישקייט. איך האָב מיך גע-
שעמט.

ח י י ם (ערנסט) : אָט, צו וואָס דארף מען האָבען די
אלע גליקען. נעהם אַ מטבע, עפעס אַ זילבערנע, און זאָג „הרי
את“ און פארטיג אַן עסק.

ב ר ו ך (פערלעגען) : אַ מטבע... (שאפט אין די שאַשען) די
מאַמע האָט מיר פון רובל קיין רעשט ניט געבראכט.

ב י י ל ק ע : איך וויל נישט מיט אַ מטבע.
ג ע צ י ל : זי וויל ניט! און אז זי וויל יאָ — אז שוין
האָט ניט.

ב י י ל ק ע (מאַכט זיך ניט הערענדיג) : איך וויל מיט
אַ רינגעלע...

ב ר ו ך : וואָס דארפסטו דאָס רינגעל? — ווער האָט
אַ רינגעלע?

ג ע צ י ל (ווי אין אַ זייט) : און אַ מטבע האָט ער
דען?

ל י י ב ע ל : איך האָב געלערנט „חיי אדם“ און קאָן
אייד פסק'ענען נאָך אַ שאלה : עס איז רעכט מקדש צו זיין מיט
אַ קוש...

ב י י ל ק ע (פערשעהמט) : נו, נו, — הערט אויף איי-
ערע שטיק.

ג ע צ י ל : אוי, אויב מיט אַ קוש, האָב איך שוין אַ סך
ווייבער.

ב י י ל ק ע : איהר זענט אַ גראַבער מענש.

ג ע צ י ל : וואָס זאָגט מען צו איהר? — נאָך פאר דער
חופה איז זי שוין אַזאַ צנועה (צו ברוד'ן) ברוד, קויף איהר אַ
ש"ס תחינות.

ב י י ל ק ע : ניט דערלעבען וועט איהר, אז איך
וועל לייענען תחינות.

ג ע צ י ל : אַ, מיר קענען אייד! נו, זייט טאקע אַן
אויפגעקלעהרטע-און זאָל ער אייד מקדש זיין נאָך מיט אַ קוש...

ברוד : נו, ביילקעלע, ווי אויף צרלעכעס — טאקע
 מיט א קוש (געחט צו צו איהר און וויל זי קושען).
 בייילקע (לעזט זיך ניט) : לאז אָב, ברוד.
 געציל : זי פערשטעחט אן עסק, — א קוש איז נוט
 אונטער פיער אויגען...

חיים : נו, בכז, לאז מען שוין מאכען די צערעמאניע.
 בייילקע : טאקע אזוי...
 חיים : איך וויל טאקע נעהמען אביסעל בראנפען.
 לייבעל : איך אויך.
 געציל : און איך אוראי.
 בייילקע (פריינדליך) : אביסעל בראנפען קאן מען
 נעהמען פאר דער צערעמאניע.

ברוד : איך מין אויך אזוי. ביילקע, דערלאנג די
 בראנפען מיט'ן צובייסען.
 בייילקע (דערלאנגט אויף איין טעלער די הערינג, אויף
 א צווייטען קיבלעך) : אָט האָט איהר אלץ.
 געציל : די גאנצע חופה-וועטשערע! וואויל ווי די
 וועלט! און קיין דרשה-געשאנק דארף מען אויך ניט געבען.
 חיים : וואָס הייסט עפעס ניט? אוראי געבען. ווארט א
 וויילע, ברידער, איך קום גלייך צוגעהן.
 בייילקע : וואוהין?

ברוד : וואוהין געהסטו, חיים?
 חיים : אָט די מינוט קום איך (לויפט ארויס).
 געציל : ס'א דאגה — זאָל ער געהן. ווארטען אויף
 איהם וועלען מיר ניט!

בייילקע : ניין, מען דארף טאקע ווארטען.
 געציל : אָבער א קליין שטיקעלע הערינג מעג איך
 נעהמען.

בייילקע (ליעבליך) : יא, דאָס מעגט איהר.
 געציל (צוגעהענדיג צום טיש) : נאָר א קליין שטיקעל.

ב ר ו ד : אפילו צוויי.
 ג ע צ י ל (עסט) : וואויל ווי די וועלט! אזוינע הערינג
 קריגט מען ניט אויף דעם גרעסטען גביר'ס חתונה.
 ב י י ל ק ע : לאכט ניט, איך בעט אייך...
 (עס הערען זיך מרים, חיים קומט אריין).
 ח י י מ (מיט א שטראהלענד געזיכט) : דרשה-געשאנק ניט
 מען אפילו ביי דער וועטשערע, נאָר עס מאכט ניט, — נא, ברוך,
 אַט האָסטו א רינג און זיי איהר מקדש...
 ב י י ל ק ע (פרעהליך) : זעהר גוט! זעהר גוט!
 ב ר ו ד (נעהמענדיג דאָס רינגעל) : צו וואָס דארף מען
 די נאָרישקייט?
 ב י י ל ק ע (שטרענג) : מען דארף, מען דארף!
 ג ע צ י ל : מיילא, אז ס'איז שוין דאָ א רינגעלע, זיי
 איהר, ברוך, מקדש און פטור אן עסק.
 ב ר ו ד (אביסעל צומראָגען) : נו, ביילקעלע, קום אהער,
 גיב אהער דיין הענטעלע.
 ב י י ל ק ע (געהט צו נאָחנט, שמרעקט אויס דעם פינגער פון
 דער רעכטער האַנד) :
 ל י י ב ע ל : קאָנסטו די ברכה?
 ב ר ו ד : ס'איז רעכט אָהן א ברכה.
 ב י י ל ק ע : ניין, איך וויל טאקע מיט א ברכה, ווי גע-
 העריג איז...
 ב ר ו ד : א פנים אין רינגעל גלויבסטו מעהר ווי אין
 מיר... זאָל זיין מיט א ברכה: „הרי את מקודשת לי בטבעת זו
 בדת משה וישראל“.
 ג ע צ י ל : וואויל ווי די וועלט! מזל-טוב! מזל-טוב!
 ח י י מ : מזל-טוב! מזל-טוב!
 ג ע צ י ל (מאָכענדיג אַ כוסה) : איצט, חתן-כלה, צוקושט
 זיך.
 ב ר ו ד (מיט אַ שמייכעל) : אז זי וויל ניט.

ג ע צ י ל : זי וויל, זי וויל!
 ב י י ל ק ע (געהט צו צו ברוד'ן) : איצט יא (זיי געהמען
 זיך ארום און עס דערהערט זיך א לאנגער קלינגענדער קוש).
 ג ע צ י ל : אוי, ווי זיס! פערזופט מיט אביסעל בראָנ-
 פען.
 ב ר ו ד : (געהט א כוס אין האַנד) : לחיים, ברידער,
 לחיים! (מרינקט).
 (געציל, לויבעל, חיים מרינקען, זיי ווערען וואָס ווייטער
 פרעהליכער, איבערהויפט חיים, ער געהט צו צו ביילקע'ן און וויל
 זי ארומגעהמען און קושען זי).
 ב ר ו ד : ניין, חיים, — דאָס רינגעלע איז טאקע דיינס,
 אָבער די ברכה האָב איך געמאכט און ביילקעלע איז מיינע...
 ב י י ל ק ע (פרעהליך) : יא, דיינע, דיינע!
 ח י י מ : נו, איך האָב נאָך קליינגעלד צו קויפען א רינג-
 געלע, איך וועל שוין האָבען וועמען צו קושען...
 ג ע צ י ל (שכור'לעך) : יא, וועסט האָבען, וועסט האָ-
 בען... אבי א רינגעלע און א ברכה...

(פאַרהאַנג).

די פראָבע.

פערזאנען:

באָריס, אַ יונגער בחור פון 25 יאָהר, אַ הויכער ברוינעם,
אַ פריקאָזשציק.
בערמא, אַ מיידעל פון 22 יאָהר, אַ שניידעריין.
שרה, אַ שמוב־מיידעל.
זעלצער, אַ פריקאָזשציק, באָריסעס אַ קאַלעבע.

די סצענע קומט פאַר אין וואַרשע.

ערשטער אקט.

די סצענע שטעלט פאר א קלויז-ציכטיג-צימער, ביי און וואנד שמעהט א בעם, איבערגעצויגען מיט א ווייס-לויז-לאך: ביי דער וואנד, צום פענסטער, וואס געהט ארויס צו דער גאס, שמעהט א קלויז מיטשעל, מיט צוויי שטוחלען. אויפ'ן פענסטער שמעהען צוויי ריינע אויסגעווישטע גלעזער, אין איין גלאז ליעגט א טהוי-לעפעלע, עס ליעגט א האלב לעבעלע ווייס ברויט, א האלבע זעמל און א ביי-כעל פערגאסען מיט שינט. אויף דער וואנד הענגט עפעס אן אילוסטראציע פון „גיווא“, וואס שטעלט פאר, ווי א יונג מיידעל קלויבט בלומען אין פעלד, און א קלוינע פאמאגראפיש בילד פון א יונג-מיידעל, געפאסט אין א הילצערנעם רעמעל.

ב א ר י ס (לויפט אריין איולענדיג און צומראגען, ווארפט אראב דעם הוט אויף דר'ערד און דאס שמעקעל לעגט ער אוועק אויפ'ן טיש, באלד פערבאפט ער זיך און הייבט אויף דעם הוט פון דר'ערד און לעגט עס אויפ'ן בעם, און דאס שמעקעל נעמט ער צו פון טיש און שטעלט אוועק אין ווינקעל צימער. ער לאזט זיך געהן הין און צוריק איבער'ן צימער און רעדט פאר זיך): שוין נאך צעהן. זי האט שוין געדארפט קומען (ער שטעלט זיך אָב און קוקט צום פענסטער). אויף איהר א קשיא, זי קען אמאל קומען צוועלף. (שווייגט) זי רייבט מיר מיין רוה, קראנק וועל איך פון איהר ווערען. (ער קרעכצט) פרעג וואס האב איך אין איהר אזוינס דערזעהען? א מיידעל, ווי אלע, נאר עס ציהט מיר עפעס אזוי

צו איהר, אָט וואָלט איך דאכט זיך דערשטיקט זי אין מיינע
 אָרעמס! (ער שפּרײט אויס די הענד, ווי ער וויל עמיצען ארומ-
 נעהמען) זי האָט אזוינע שעהנע אויגען! ... אזוינע שווארצע...
 אז זי הייבט זיי אויף אויף מיר, דאכט זיך מיר, אז איך ווער
 פערברענט... זי האָט מיך געפאקט! ... (פויזע) שוין נאָך צעהן,
 זי וועט שוין ניט קומען, איהר פערדרעהט דאָך גיך דער מח :
 אוראי אין טהעאטער מיט עמיצען אוועק געלאָפּען! ... ווער עס
 געהט פאר איהר א בילעט מיט יענעם געהט זי! פאר טהעאטער
 וואָלט זי זיך געהאנגען... געהט עס צום טיוועל! זאָל זי ניט
 קומען. אין צוויי טעג פערגעס איך זי! ... (ער הערט זיך צו צו דער
 טהיר) שא, דאכט זיך איהרע טריט... (ער עפענט גערוועז די טהיר
 און עס בעווייזט זיך דאָס שטוב־מיידעל).

ד אָ ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל : איהר דארפט עפעס?
 איך געה אין געוועלב.

ב אָ ר י ס : יא, יא איך דארף! גוט וואָס איהר האָט
 מיך דערמאָהנט! (נעהמט ארויס דאָס בייטעלע פון טאַש) איהר
 וועט מיר ברענגען... (ער פארטראכט זיך).

ד אָ ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל (בייז) : גיכער שוין!
 איך האָב קיין צייט ניט, די „בעל הבאָנדזיע“ זאָגט אזוי אויף,
 אז איך ארבייט פאר אייך מעהר ווי פאר איהר. אי א באלע-
 באָנדזיע!

ב אָ ר י ס : איהר וועט מיר ברענגען פון קאָנדיטעריי
 א פאָר קוכען, אָבער פון די גוטע... נאט אייך געלד.

ד אָ ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל : און מעהר גאָר נישט?
 ב אָ ר י ס : ניין.

(דאָס שטוב־מיידעל לאָזט זיך צו דער טהיר).

ב אָ ר י ס : שרה, שרה!

ד אָ ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל (קעהרט זיך אום) : נו,
 רבוננו של עולם, וואָס ווייטער?

ב א ר י ס : נא דיר נאך א גילדען און קויף עטליכע
זעמעל מיט ווארשט... צוקער האב איך, טיי דאכט זיך אויך...
(דאס שטוב מיידעל געהט ארויס).

ב א ר י ס (אליין) : טאמער קומט זי פארט, די משוגע-
נע, און איהר פערווילט זיך עסען... אפילו א שאך דאס געלד,
עס וועט מיר מארגען אויף מיטאג פעהלען... נאך וואס טהוט
מען מיט איהר? זאל זי ניט זאגען, אז איך בין א „קבצן“... ביי
איהר איז א קבצן ערגער, ווי גע'שמדט... „ביזטו א קבצן. זאגט
זי, וויל איך מיט דיר קיין געשעפטען ניט האבען“... (עס דער-
הערען זיך טריט, באַריס דערקענט איהרע טריט). זי געהט! זי
געהט!

(עס עפענט זיך די טהיר און עס לויפט אַרײַן בערשא מיט אַ
פרעהליך שיינענדיג פנים, אין אַ לייכטען זומער אַנצוג, מיט אַ
זאָנטיק אין דער האַנד. פון איהרע בעוועגונגען בלאַזט אין צימער
ווי אַ ווינד, זי דערלאַנגט באַריסען די האַנד, גיט איהם נאָכדעם לוס-
טיג אַ שמוּס און זעצט זיך לאַכענדיג אַוועק).

ב ע ר ט ע : איהר ווייסט, באַריס, וואָס מען גיט מאַרגען
אין טהעאטער?

ב א ר י ס (פאר זיך) : שוין ווייטער מיט איהר טהעא-
טער (צו בערמען) וואָס?

ב ע ר ט ע : אַאידא! — מיין געליעבטעסטע אָפּערא.
קרושעלניצקע שפּיעלט אַאידא מיט באַטעסטינען... איך געה
מאַרגען נעפרעמענאָ! אויף אַאידא ניט געהן — אַ פיינע זאך!
איהר וועט דאָך אויך געהן — האָ?

ב א ר י ס (פערלעגען) : איך וועל געהן... איך וועל
געהן! אוראיי געהן! ווי דען?

ב ע ר ט ע : גיט אַנדערש, גיט אַנדערש! איהר מוזט
געהן, סײַדען איהר ווילט זיך מיט מיר מעהר ניט זעהן...
(זי קוקט איהם לאַכענדיג אין די אויגען).

ב א ר י ס : בערמע! וואָס ווילסטו דו?

בער טע : וואָס איז אייך, באָריס ! חאַ-חאַ-חאַ ! מיין
נעליעבטער !

באָריס (נעהמט זי אָן מיט ליעבשאַפט פאר דער האַנד) :
אַ בילעט האָסטו דו ?

בער טע : אויך מיר אַ זאַרג — אַ בילעט ! פינקעל-
שטיין וויל מיר נעהמען אַ בילעט, נאָר איך וויל ניט. איך וויל,
אַז איהר זאָלט מיר נעהמען, איך וויל, אַז דו זאָלט מיר נעה-
מען...

באָריס (מיט שמראהלענדע אויגען) : דערפאר וואָס
דו האָסט געזאָגט „דו“, נעהם איך דייך...

בער טע (לאכענדיג) : איהר וועט מיר נעהמען.

באָריס (לאכט) : יאָ, יאָ... (וויל זי קושען).

בער טע (שטויסט איהם אָב) : דאָס טאָר מען ניט.

באָריס : פאר וואָס ?

בער טע : עס איז נאָך צו פריה.

באָריס : ווען דען יאָ ?

בער טע (לאכענדיג) : שפעטער, שפעטער, ווען איהר

וועט ווערט זיין !

באָריס (מיט ברענענדע אויגען) : פאָרט ווען ? רעד

ווערטער...

(עס עפענט זיך די טהיר און עס געהט אַריין דאָס שטוב-

מידעל).

שטוב - מיידעל (צו באַריסען) : נאָט אייך. דאָ

האָט איהר דאָס.

בער טע (וויקעלט פארנאָנדער די פאפיערען) : זעהר

גוט, כ'ויל טאקע עסען !

שטוב - מיידעל : עס איז ניט פאר אייך.

בער טע (ווענדענדיג זיך צו באַריסען מיט אַ שמייכעל) :

עס איז ניט פאר מיר, באָריס ?

ב א ר י ס (רויט ווערענדיג): פאר אייך, פאר אייך!
 עסט געזונטערהייט, זאל אייך וואויל בעקומען!
 ד א ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל (אונטער דער נאָז): סאָ-
 דא מין גוט-לעבען! פונקט ווי נאָך דער חתונה... (זי געחט
 אַרויס).

(בערטא הויבט אָן עסען און באַריס קוקט אויף איהר מיט
 פויערדיגע בליקען).

ב א ר י ס : בערטע, זאָג וואָס וועט זיין די ענדע?
 ב ע ר ט ע (עסענדיג): די ענדע וועט זיין זעהר גוט:
 איך וועל פריהער אָבעסען, טיי וועט דאָך מסתמא אויך זיין,
 וועל איך פערטרינקען, און וועל געהן א היים זיך לעגען שלאָפֿען.

ב א ר י ס : און ווער וועט זיך דיר חלומען?

ב ע ר ט ע (שמויכלענדיג): דו געוויס ניט!

ב א ר י ס : אפשר יאָ!

ב ע ר ט ע : געוויס ניט!

ב א ר י ס : פאר וואָס?

ב ע ר ט ע : ווייל איך טראכט וועגען דיר קיינמאל ניט.

ב א ר י ס : דאָס איז אַ ליגענען.

ב ע ר ט ע : אַן אמת!

ב א ר י ס (נאָך אַ קליין-שווייגען): בערטע! גענוג דיר

צו שפּאַסען!

ב ע ר ט ע : איך האָב פיינר צו זיין ערנסט!

ב א ר י ס : עס מוז דאָך געהמען אן ענדע.

ב ע ר ט ע : אדרבא.

ב א ר י ס (פרעהליך): נו, כאַטש מאָרגען.

ב ע ר ט ע (שמויכלענדיג): לעגט אָב אויף איבער מאָר-

גען: מאָרגען איז מאָנטאָג — ניט קיין מזל'דיגער טאָג... (לאכט)

ב א ר י ס (אויפגערעגט): בערטע, בערטע! גענוג צו

שפּאַסען! איך קען אַהן דיר אַ טאָג ניט לעבען... זאָג מיר דעם

אמת, האַסט מיר לייעב?

ב ע ר ט ע (ערנסט) : ליעב.
 ב א ר י ס (אויפגעלעבט) : א, מיין טייערע! ... (ווייל
 איהר פאלען אויפ'ן האלז)
 ב ע ר ט ע (פערזארגט) : אייל זיך ניט, מיין ליעבער!
 אמת איך האב דיר ליעב, אָבער דאָך...
 ב א ר י ס (נייגעריג) : ערקלעהר מיר דעם „דאָך“...
 ב ע ר ט ע (נאָך אַ קורצער פּוויזע קוקט איהם מיט אַן אין די
 אויגען אַרײַן) : זאָג מיר, באַריס, די וואָרהײט, וויפּיעל פּער-
 דיענסטו אַ מאַנאַט.
 ב א ר י ס (פּערלעגען) : איך פּערדײַען ניט שלעכט...
 הייסט דאָס זאָגען נאָר אַ סך קען איך ניט... איך פּערדײַען 40
 רובּעל אַ חודש, און אַמאָל מעהר...
 ב ע ר ט ע (לאכט) : און אַמאָל וועניגער...
 ב א ר י ס (בעלעדיגט) : ווייניגער קיינמאָל ניט.
 ב ע ר ט ע : און פאַר 40 רובּעל אַ חודש ווילסטו איך
 זאָל דיר ליעבען!...
 ב א ר י ס (פּערקרימט זיך) : פּע, בערטע! אזוי איז ניט
 שעהן צו רעדען, זוי קומט ליעבע צו געלד? מיר וועלען אַהן געלד
 גליקליך זיין... וועלכע פּערליעבטע קוקען דאָס אויף געלד?
 ב ע ר ט ע (שטייכלענדיג) : נארעלעך / וואָס איז זיך דאָ
 צו נאָרען! ראָמאַנען לעז איך טאקע אלע שבת גלייך מיט דיר.
 איך ווײַס אָבער, אז די ראָמאַנען־מאַכער זײַנען גרויסע ליגנער,
 די „מעשיות“ טראכטען זיי אויס פון קאַפּ.
 ב א ר י ס (אומעטיג) : דו גלויבסט גאָרנישט אין ליעבע?
 ב ע ר ט ע : איך גלויב ניט אין שדים און מתים (לאכט).
 ב א ר י ס : ביזט אַ האַרטע!
 ב ע ר ט ע : וואָס דען האָסטו געוואָלט? איך זאָל זיך
 לאָזען קנעטען ווי טײַג... אַ ווייכינקע! איך האָב פּײַנד ווײַ-
 כינקע!

ב א ר י ס (געהט אום היין און צוריק איבער'ן צימער, ענד-
ליך שמעלט ער זיך אוועק געגען בערמען, לעגט ארויף די האַנד אויף
איתר פלייצע און זאגט): הער, בערמע — איך ווייס דאָך, דו
וויילסט גוט לעבען, דו וויילסט קיין נויט ניט ליידען, דו וויילסט
פערנגיגען האָבען. וויילסט לעבען ווי אַ יונגער מענש דארף לעבען,
— איך שווער דיר, אז מיט מיינע לעצטע כחות וועל איך דיר
זעהן צופריעדען שמעלען, וועסט גליקליך לעבען... גליקליך...

ב ע ר ט ע (מראכט אַ וויילע): ווייסטו גאָר וואָס? צו
וואָס דאַרפסטו מיר שווערען, ווי אַ אידענע, און איך זאָל קלע-
רען: צי גלויבען דיר צי ניט — בעווייז עס פאקטיש...

ב א ר י ס (אויפגעלעבט): אוראי וועל איך עס בעוויי-
זען, וועסט גליקליך זיין.

ב ע ר ט ע: וועז?

ב א ר י ס: גלייך ווי מיר האָבען חתונה.

ב ע ר ט ע: און, טאָמער ניט, וועל איך זיך מיט דיר
געהן גט'ן!... ניין! נארעלע — דאָס וועט מיר ניט לוינען. אַ
גרושה איז שוין ניט אַזאַ סחורה ווי אַ מיידעל... אין אַ גרושה
וועסטו זיך ניט פערליעבען אזוי שטארק...

ב א ר י ס: איז וואָס-זשע וויילסטו?

ב ע ר ט ע: דו זאָלסט אַ מאכען אַ רעפּעטיציע...

ב א ר י ס: וואָס הייסט עס?

ב ע ר ט ע: איך וועל דיר ערקלעהרען, הער גאָר מיט
קאָפּ! אין טהעאטער ביזטו דאָך געווען. האָסטו געזעהן ווי אזוי
אויפ'ן סצענע שפּיעלט יעדער אקטיאר זיין ראָליע געשיקט און
קלוג... פון. וואנען קען ער עס? ווי אזוי געהט עס צו ביי
איהם אזוי גלאט און פיין, אז דאָס פובליקום קוועלט גאָר אָן...
פון וואנען, ווייסטו?

ב א ר י ס: אוראי ווייס איך: זיי זיינען געראַטענע

מענשען, טאָלאַנטען...

ב ע ר ט ע : נערמטענקייט און טאלאנט איז נאך וויי-
ניג... מען דארף האָבען פראקטיק אויף. פראקטיק איז דער
עיקר... די אקטיאָרען געהען ניט גלייך אויפ'ן סצענע שפיעלען
פאר'ן פובליקום, נאָר זיי מאכען א צייט פריהער רעפערטיציעס—
פערשטעהסט? און ביז וואנען די רעפערטיציע גיט זיך ניט איין,
האָבען זיי קיין העזע ניט ארויס צו געהן אויפ'ן סצענע פאר'ן
פובליקום...

ב א ר י ס (פערוואנדערט): קענען וואָס זאָנסטו דאָס...
ב ע ר ט ע (ערנסט): איך זאָג עס קענען חתונה האָ-
בען; דאָס איז אַ שווערע דראמע, פערשטעהסט, און אַ דראמע
ניט אויף אַ נאכט, נאָר אויפ'ן גאנצען לעבען... און דו ווילסט
גלייך אָנהויבען שפיעלען, נאָר אַהן רעפערטיציע! אזא חוואט
ביזטו...

ב א ר י ס (פערלעגען): איך פערשטעה אלץ ניט...
ב ע ר ט ע : איז טאָקע ניט גוט... איך פערשטעה בע-
סער פאר דיר, האָטש איך האָב לאנגע האָר און קורצען שכל...
הער באָרויס! קיין נדון האָב איך ניט, און טאָמער וואָלט איך
האָבען, וואָלט איך דיר אויך אַ פייג געגעבען... ווי אזוי וועסטו
זיך איינאָרדנען? ווי אזוי וועסטו דינגען אַ וואָהנונג, צו ווע-
ניגסטענס פון דריי צימערן? וואו וועסטו געהמען אַ טיש, בע-
טען, שטוהלען אַן אלמער, אַ קאמאָד און נאָך? האָסט אפּשר אַ
דייכע משפּחה?

ב א ר י ס (פעסט): עס וועט אלץ זיין...

ב ע ר ט ע : נו, אדרבא בעווייז... מאַך אַ רעפערטיציע:
דינג אַ וואָהנונג האָטש אויף אַ חודש. גיעב מיר אלע טאָג געלד
פיהרען דאָס הויז, איין מאָל אין וואָך נעהם מיר אין טהעאטער,
אויב דו וועסט אויסהאלטען אזוי אַ חודש בין איך דיינע, ביזטו
אַ טאלאנט און קענסט שפיעלען אזא שווערע דראמע.

ב א ר י ס (לאכט כלומר'שט): אן איינפאל אביסעל... חא-חא-

חא! א רעפעטיציע, ווי אזוי צו לעבען נאך דער חתונה... מיינסט
עס ערנסט?...

בער טע: נאך ניט דאס, וואס דו מיינסט... אין
א רעפיטיציע לאזט מען קלייניגקייטען דורך...

באריס: איך מיינ ניט קיין ביז, מיינ קלונע בער-
טעלע... איך ווייס וואס א רעפעטיציע בעדייט.

בער טע: אויב דו ווייסט איז גוט, נאך טאמער
וואלסטו ניט געוואוסט, ווייס איך... נו, איז וואס בלייבט?
נעמסט זיך אונטער צו מאכען א רעפעטיציע?

באריס: אה, מיט'ן גרעסטען פערגעניגען... מארגען
הייב איך אן, וועסט מיר העלפען? יא, בערטעלע?

בער טע: קויפען וועל איך און דו וועסט
געלד געבען...

באריס: גוט—גוט...

בער טא: אלזא בלייבט עס אזוי?

באריס: איך בין גרייט...

בער טע: געדענק-זשע זאלסט אויספיהרען...

באריס: איך בין זיכער...

בער טע: נו, געה איך יעצט אוועק, א גומע נאכט (זי
דערלאנגט איהם די האַנד).

באריס (וויל זי א קוש טהאן, בערמא שטויסט איהם אָב
און פלייט אַרויס).

באריס (אליין): נו א קאפ! זאָל זי!.. (ער שטיי-

כעלט) איך וועל עס אויספיהרען! יא, יא! א רעפעטיציע!

הא-הא-הא!... נו, א קאפ!... זאָל זי!...

(פאַרהאַנג).

צווייטער אקט.

(די סצענע שטעלט פאר א גרויס מעבלירט צימער, אין מיט
מען שטעהט א קיילעכדיגער טיש, ארום איהם פיער שטוהר-
לען, ביי א וואנד — א ווייכע קושעטקע, רעכטס פון צי-
מער געפינט זיך א טהיר, וואס פיהרט אין נאך א קליין
צימערל, באַריס געהט אום הין און צוריק איבער'ן צימער,
רויבט דעם שטערן, מאַכט צו די אויגען, עפענט זיי, בע-
טראכט א שטוהל, דעם טיש און ברומט אלץ: ניין, ניין.
עס הערט זיך קלאפען אין טהיר. באַריס שטעלט זיך
מיט'ן פנים צו דער טהיר און פרעגט אונרוהיג):

באַריס: ווער איז דאָרט?

א גראַבע שטימע: איך.

באַריס: (לויכטער אַבעטהעמענדיג): זעלצער? געה

אריין!

(עס געהט אַרײַן א יונגער מענטש פון 25 יאָהר, אַרים, אַבער
ריין און פראנטיש געקלויבט. ווארפט אום זיינע בליקען איבער'ן
צימער, קוועטשט מיט די פלויצעס און פרעגט):

זעלצער: וואס בעדייט עס אלץ, באַריס?

באַריס: זעץ זיך, איך וועל דיר דערצעהלען. נאָר אויף

זיך ניט.

זעלצער: וואס זעהט מען דיר עס ניט ערנעץ, ביזט

א גביר געוואָרען — דיר שטעהט שוין ניט אַן צו האָבען גע-
שעפטען מוט אונז, קבצנים?

באַריס: (מיט איראָניע): עס קען זיין.

זעלצער: שוין לאנג, אז דו וואָהנסט אין אַזא ריי-

כען צימער?

באַריס: שוין א מאָנאַט (זיפצט).

זעלצער: וואָס-זשע זיפצסטו, גוטער ברודער? דאכט

זיך חוץ דיין שטאדען אויף מיר געוואנט געווארען...
 ב א ר י ס (טאפט זיך די טאש) : האסט אפשר א פאפיר
 ראם.

ז ע ל צ ע ר : גראדע ניט — איך האב געוואלט ביי דיר
 בעטען. פון אלע גליקען האסטו ניט קיין פאפיראס, הייסט עס...
 ב א ר י ס : איך בין א גרויסער בעל-הוצאה. איך האב
 דאך שוין א וויי...

ז ע ל צ ע ר : א וואס?
 ב א ר י ס : גאר נישט (געהט איבערן צימער).
 ז ע ל צ ע ר (קוקט זיך אום) : זאג מיר, וואס איז דאך-
 טען פאר א שלאפצימערל?
 ב א ר י ס (אין פערלעגענהייט) : גאר נישט... גאר
 נישט....

ז ע ל צ ע ר : נו, אויב דו האסט פאר מיר סודות וויל איך
 מיט דיר ניט רעדען — אדיע! (ער שטעלט זיך אויף און שטרעקט
 אום די האנד).

ב א ר י ס : זיי ניט קיין נאך! (האלט איהם אָב) וואס
 ווילסטו וויסען? דא איז קיין סודות ניטא, א צרה איז דא יע
 פארהאן, אבער ניט קיין סוד... א גרויסע צרה...
 ז ע ל צ ע ר : דערצעהל דעם סוד, דיין צרה — אבי
 דערצעהל.

ב א ר י ס : קאנסט דאך בערטהען?
 ז ע ל צ ע ר : נו? וואס איז דא די צרה? דאכט זיך א
 גאנץ וואהל מיידעל...

ב א ר י ס : איך האב אויף אזוי געמיינט... פערקעהרט —
 איך האב געמיינט, אז קיין גרעסערעם גליק איז גאר אויף דער
 וועלט ניטא, ווי צו האבען חתונה פאר אזא מיידעל ווי בערטהע
 איז.

ז ע ל צ ע ר (ערשטוינט) : דו האסט מיט איהר שוין
 חתונה געהאט?

ב א ר י ס : שרעק זיך ניט... איך קען נאך חרטה האבן בען... עס איז נאך א רעפעמיציע!...

ז ע ל צ ע ר : ווי הייסט א רעפעמיציע?

ב א ר י ס : פשוט א רעפעמיציע ווי צו געבען א ווייב ברויט עסען, א דירה און נאך אזעלכע זאכען...

ז ע ל צ ע ר (לאכט) : אן איינפאל, ווי איך בין א איד, וועמעס אויפטוהן איז דאס? מסתמא איהרער — דאס איז א קעפעלע!...

ב א ר י ס : וואס דען האסטו גערעכענט, אז עס איז מיין אויפטוהן. מיר וואלט אזא חכמה קינמאל אין קאפ ניט אריינגעפאלען...

ז ע ל צ ע ר : נו, איז זי צופריעדען... קענסטו געבען ברויט א ווייב?...

ב א ר י ס : יא—איך בין שוין א בעל-חוב איבער הונדערט רובעל... (קראצט זיך אין קאפ).

ז ע ל צ ע ר (מיט איראָניע) : אזא חכם, הייסט עס ביזטו... נו, וואס וועט זיין ווייטער?

ב א ר י ס : ווייטער איז ניט גוט... זי דארף באלד קומען און וועט אוראי וועלען האַטש מאַרגען צו דער חופה געהן... א קלוגע איז זי אפילו, נאך פאָרט ווייבערשער שכל — וואו איך האָב גענומען דעם גאנצען חודש געלד, קען זי דאָך ניט פער-שמען...

ז ע ל צ ע ר : א שאַד פון דעסטוועגען איינלאָזען בער-טען...

ב א ר י ס (מיט יאוש) : עט... גלויב מיר ברודער, אז עס איז א נאָרישקייט, צום אָנהייב האָב איך געמיינט, אז איך וועל זיין דער גליקליכסטער מענטש, אויב בערמע וועט זיין מיינע, און יעצט אז זי איז שוין כמעט ווי מיינע, איז מיר דאָס לעבען ניט נישט... וואָס איז דאָ פאר א גליק? חתונה האָבען און א גאנץ לעבען אזוי שווינדלען, דרעהען מיט'ן מח וואו צו

ליהען, וואו צו באַרגען, ניט האַבען קיין בערוהטע מינוט...
היינט נאָכדעם — קינדער, א גרעסערע הוצאה... עס פאלט אָן
א פחד!

ז ע ל צ ע ר : אביסעל איז דאָס אמת... (פויעז) איז וואָס
רעכענסטו קיינמאָל ניט חתונה האַבען?
ב א ר י ס : וואו איך וועל ניט זיין אין שטאַנד גוט צו
פערדיענען, אז מיין פרוי זאָל קענען גוט לעבען אָהן שווינד-
לערייען, אָהן קאַפּ דרעהעניש, וועל איך טאקע ניט חתונה האָ-
בען... ט א ר איך ניט חתונה האַבען.. די רעפיטיציע האָט
מיר בעוויזען, ווי אזוי מ י ר טאָרען קיינער ניט חתונה
האַבען..

ז ע ל צ ע ר : עמיצער געהט דאָכט זיך...
ב א ר י ס (ערשראָקען): דאָס איז ז י. געה יעצט
אוועק, איך בעט דיך, איך דארף מיט איהר רעדען, און פאר א
זייטיגען מענשען וועל איך ניט קענען...
ז ע ל צ ע ר : אוראי אזוי (אָב).

(בערטע פליהט אריין מיט אַ פרעהליכען שטראהלענדען גע-
זיכט, דערלאנגט באַריס'ן די האַנד און זעצט זיך אויף אַ שטוהל).
ב ע ר ט ע : אוי, בין איך דאָס מיעד!...
ב א ר י ס : וואו ביזטו דאָס אזוי אומגעלאָפען!
ב ע ר ט ע : ווייס איך, אהער, אהין... איינקויפען... וואָס
ביזטו עפעס צעטראָגען.

ב א ר י ס : איך בין אויך עפעס מיעד —
ב ע ר ט ע : נו, אויב דו ביסט מיעד וועל איך יעצט מיט
דיר ניט רעדען.

ב א ר י ס : וואָס האָסטו געוואָלט רעדען?
ב ע ר ט ע (מיט אַ שמייכעל): היינט ענדיגט זיך דאָך
אונזער רעפּעטיציע...
ב א ר י ס : איך ווייס.

בער טע (געחט צו צו איהם נאָהענט און לעגט איהם ארויף
די האַנד אויפ'ן פלויצע): ביזט א חוואט, איך האָב דיר ליעב...
באָריס (מיט שמויכל): איך נועל קענען שפיעלען
די ראָלע? הא?

בער טע: יאָ — יעצט גלויב איך דיר. דעם חורש
האַסטו מיך אויסגעהאַלטען מיט אלע פערגעניגענס, טעאטער
אפילו האָט אויך ניט געפעהלט...

באָריס (לעגט איהר ארויף די האַנד אויפ'ן פלויצע):
בערטעלע, קענסט מיר אפשר לאָזען אַברוהען... איך בין זעהר
מיער פון דער רעפּעטיציע, דער קאַפּ שפאלט זיך מיר...

בער טע (ערשטוינט): ווי הייסט?

באָריס: ווילסט וויסען דעם אמת...

בער טע: אוראי דעם אמת...

באָריס: נו, טאָ ווייס, אז די רעפּיטיציע איז טאקע
זעהר נויטיג געווען... איצטער זעה איך, ווי ווייט עס איז שווער,
ווי ווייט איך קען ניט שפיעלען... איך קען ניט!...

בער טע (סאַרקאסטיש): הייסט עס, האָסטו חרטה?

באָריס: יאָ, בערטעלע איך האָב חרטה, און דער
עיקר — איך האָב מורא... זיי מיר געזונד און א דאנק דיר פאר
דיין לעקציע, וואָס דו האָסט מיר געגעבען, זי האָט מיר אפשר
געקאָסט א סך געלד, אבער עס איז ווערטה, זעהר ווערטה... (ער
לאָזט אראָפּ דעם קאַפּ און פערמראכט זיך).

בער טע (שפּרינגט אויף פון אַרט, קוקט זיך איבער אַלע
פיער ווינקלען. גיט אַ שפּיי, לאַכט זיך פערנאַנדער און שרייט אויס):
מאוסער טרום... חאַחאַחאַ.
(זי לויפט ארויס).

פאַרהאַנג פאַלט.

דעם שדכנ'ס מאַכמער.

פערזאנען:

נמע חייקין, א איד פון מיטעלע יאָהרען, מיט אַ ברויטער באַרד.
ערטערווייז גראַה, מיט ריהרעוודיגע היטערע אויגען;
געהט זויבער געקליידט, האַלב ניי-מאָדיש — האַלב
אַלט-מאָדיש; רעדט מיט אַ געדיכטער שטימע, — אַ
שדכן.

ציפּע, אַ אידענע, אויך אין די מיטעלע יאָהרען, נאָר זעהט אויס
פערעלטערט, דאָס פנים איינגעשמירט אין סאַזשע; עס זעהען
זיך אַרויס איהרע גוטע מוטערליכע אויגען, רעדט שטיל
און בנעימות'דיג — זיין פרוי.

קיילע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 22, מיט אַן אַריגינעלען געזיכט.
שוואַרצע, קלוגע, אויסדרוקספולע אויגען, געקליידט אַרי-
גינעל, כאַטש איינפאך; רעדט מיט אַ זאָנפטער שטימע, אַבער
גענוג איבערצייגענד; שנעלע, נערוועזע בעוועגונגען —
זייער טאַכטער.

חייקעלסאָן, אַ בחור פון אַ יאָהר 28, אַ לעהרער, שרייבט אויך ליער-
דער, שדכנט זיך צו קיילען.

הערמאן ליכטענשטיין, אַ בוכהאַלטער אין אַ באַנק, געהט רייך גע-
קליידט, אַ שעהנער ברונעם פון אַ יאָהר
דרייסיג.

יונגע מיידלעך, קיילעס חבר'מעס.	}	בערטע
	}	ליזע
	}	ראַזע

די סצענע קומט פאר אין א גרויסער פראווינציעלער שטאָדט, אין די לעצטע יאָהרען. די סצענע שטעלט פאר אן עס-שטוב; אין מיטען א גרויסער מיש צוגעדעקט מיט א מישטוך, ארום מיש—שמוהלען; בוי א וואַנד אַנשקעגען פובליקום אן אלטע קושעמקע, איבערגעצויגען מיט א שווארצע סאראמע; אויף די ווענד הענגט א זויגער, א שפי-געל, א פאר אידישע בילדער. רעכטס פון צימער זעהט זיך א טיר, וואָס פיהרט אין קלוינעם צימערעל; לינקס — א צווייטע טיר פון דעם פאָמערס שלאָף-צימער. ווען דער פאָרהאַנג עפענט זיך, געפינט זיך אויף דער סצענע קיילע, איהרע דריי חבר'מעס און חיוקעלסאָן.

ק י י ל ע (צו חיוקעלסאָנען): נו, הערר פאָעט, האָט איהר עפעס אָנגעשריבען שעהנע ליעדער פאר דער לעצטער צייט?

ח י י ק ע ל ס אָן (פערוורט): ניין: עס איז געווען צו שעהנע טעג. די זון האָט אזוי געשיינט...

קיילע (צולאכט זיך, קוקענדיג אויף די חבר'מעס): געפעלט אייך א פאָעט: עס איז געווען צו שעהנע טעג, איז א חסרון! ווען דען זינגט איהר?

ח י י ק ע ל ס אָן: איך זינג נאָר ווען עס איז טריב און קאלט — אממעהרסטען ווען עס רעגענט...

ק י י ל ע: א פאָעט פון רעגען... חא-חא-חא! איך פער-שטעה עס ניט...

ל י ז ע (ערנסט): איך פערשטעה עס יא: דער הערר חיי-קעלסאָן איז מעהר געשטימט אין א שלעכטען וועטער.

ר א ז ע : און איך האב א בעקאנטען פאָעט, שרייבט
ער דוקא נאָר אין זונען־טעג. איז א שעהנער טאָג, ווייס איך
שוין, וועט ער מיר ברענגען א ניי געדיכט.

ק י י ל ע : אלע זייערע געדיכטען זיינען נאריש. אמת,
חיקעלסאָן? איהר האָט דאָך לייעב דעם אמת.

ח י י ק ע ל ס אָן (בעלידיגט) : פאר איך שרייבען מיר
ניט. (שפיעלט זיך מיט'ן בוך אין דער האַנד).

ק י י ל ע (לאַכענדיג) : אָ, ער האָט זיך שוין בעלידיגט
פון מיין קריטיק! זייט רוהיג, איך דרוק מיין מיינונג ניט אָב.

ח י י ק ע ל ס אָן : פרובט וועלען דרוקען, וועט מען
אויך ניט אָננעהמען ניט אלע נאָרישקייטען דרוקט מען... (לעגט
אָוועק דאָס בוך).

ק י י ל ע : נו, פעטערקע, רעכענט איך, אז איהר האָט
א טעות: מען דרוקט ביי איך אזוינע נאָרישקייטען, אזש די
אויערן פוילען! (צו די חבר'טעס) איהר קענט העניע פייטעל-
זאָהן — איהר ווייסט וואָס פאר א מין אידאָטקע דאָס איז —
איז זיך די דאָזיגע אידאָטקע מישב און הויבט אָן צו שריי-
בען.

ב ע ר ט ע : אָט די אידאָטקע אין די ברילען?

ק י י ל ע : אָט די אידאָטקע אין די ברילען! פאַרגעס-
טערן קומט זי צו געהן צו מיר און ווייזט מיר א קארטעל פון
א רעדאקציע, און מען מעלדעט איהר, אז איהר ערצעהלונג איז
העכסט געלונגען און עס וועט זיין אין גיכען געדרוקט. איצט
וועט זי שוין אָנטאָן צוויי פאָר ברילען! (לאַכט).

ח י י ק ע ל ס אָן (ערנסט) : פרייליין פייטעלזאָהן האָט יא
טאַלענט — איך קען זי זעהר גוט.

ל י ז ע : פונדעסטוועגען זעה איך איך זעלטען מיט
איהר ארומגעהן.

ח י י ק ע ל ס אָן : דאָס איז עפעס אנדערש; פאר מיר
איז זי ניט אינטערעסאנט.

ק י י ל ע : אדרבא, דוקא זי דארף זיין אינטערעסאנט
פאר אייך: מיט איהר קענט איהר ריידען וועגען ליטעראטור.
וואָס זיינען מיר פאר אייך, אָרימע שטערבליכע!

ח י י ק ע ל ס אָן (מיט עקסמאָז, ווענדענדיג זיך בלויז צו
קיילען): פאר מיר זענט איהר אליין אַ ליעד! (פערשעמט זיך).

ק י י ל ע (מיט אַ גומען געלעכטערל): איהר הערט, מייד-
לעך, — איך אליין בין אַ ליעד! — שיקט מיך אַקאָרשט ניט
אוועק אין אַ רעדאקציע אבצודרוקען. (פון שלאָף-צימער הערט זיך
אַ הוסמען). זעהט איהר, איהר האָט אויפגעוועקט מיין טאָטען...
ער וועט אייך דערזעהען, וועט ער וויעדער אויף מיר אָנפאלען:
מיין טאָטע האלט ניט פון פאָעטען...

ח י י ק ע ל ס אָן (בעדייטענד): מיר זיינען פאר איהם
שעדליך. מיר זינגען די לייעכע, און פאר איהם איז לייעכע סם!
בער טע: פארוואָס?

ל י ז ע: איך פערשטעה וואוהין חייקעלסאָן ציעלט.

ר אָ ז ע: און איך ניט.

ק י י ל ע (הויך און פריי): מיין טאָטע איז אַ שדכן — אַ
גרויסער געגנער פון דער לייעכע. עס איז גאנץ נאָטירליך...

ח י י ק ע ל ס אָן (איראָניש): און איהר זענט דעם
שדכנ'ס אַ טאָכטער... איהר האלט אויך ניט פון לייעכע.

ק י י ל ע (שפאסענדיג): אלענפאלס ניט פון אייער
לייעכע צו מיר...

ח י י ק ע ל ס אָן (בעליידיגט): ווער האָט אייך דען
געזאָגט, אז איך בין פערליעכט אין אייך...

ק י י ל ע: אייערע אויגען. (צולאכט זיך).

(דער פאָטער שמעקט אַרויס דעם קאָפּ פון מיר. די צוויי
חבר'מעס לאכען זיך פונאָדער. קיילע דראָהט זיי מיט די
פֿינגער. זיי קעגען זיך ניט אוינהאלטען און לויפען
אַרויס ניט זעגענענדיג זיך. חייקעלסאָן וויל אויך אַרויס-)

געהן, נאָר נאָמע חיוֹקין, דער פאָטער, געהט ארויס צו
זוי און קנאָקט חוֹך די פינגער).

ח י י ק ע ל ס אָן (פערוויטש): א גוט מאָרגען!...
ד ע ר ש ד כן: מען דארף שוין באַלד מנחה דאוונען
און איהר זאָגט: גוט-מאָרגען. מען קען שוין זאָגען: גוט-
נאָווענד...

ק י י ל ע: דער הערר חייקעלסאָהן איז א פאָעט און איז
שטענדיג צוטראָגען...

ד ע ר ש ד כן: א פאָעט... וואָס איז דאָס א פאָעט?...
א שליטמזל, וואָס...

ק י י ל ע (לאכט): א, ווי דער טאָטע פערשטעהט גוט,
וואָס א פאָעט איז.

ח י י ק ע ל ס אָן (בעלידיגט): א שדכן, וואָס האַנדעלט
מיט ליעבע, פערשטעהט אודאי וואָס א פאָעט איז... האָטש, צו-
ריק גערעדט, פאָעטען קומען צו שדכנים קיינמאל ניט אָן...
ד ע ר ש ד כן (מיט פעראכטונג): ווער דארף אייך האַ-
בען...

ח י י ק ע ל ס אָן (הויבט זיך אויף פון פלאץ): האָט מיר
א גומען...

ד ע ר ש ד כן (סארקאסטיש): געהט געזונד...

ק י י ל ע (דערלאנגט חייקעלסאָנען די האַנד): קומט ארויף
אמאָל, מיין ליעבער פאָעט...

ד ע ר ש ד כן (נאָכדעם ווי חייקעלסאָן געהט אַרויס):
דארפסט איהם האַבען, דעם שליטמזל. צו וואָס טראָגט ער אַזא
קאָפּ האַהר?...

ק י י ל ע (שמיכלענדיג): א שדכן קען דאָס ניט פער-
שטעהן...

ד ע ר ש ד כן: אַט, דיינע בעקאנטע... אז אַך און
וועה צו דיר, טאָכטער!

ק י י ל ע : נו, אדרבא, דו האסט דאך עפעס א בוך מיט
יונגעלייט — גיב מיר עפעס איינעם א רעכטען...

ד ע ר ש ד כ ז : פאר דיין פיהרונג וועסטו טאקע גריי-
נען א רעכטען...

ק י י ל ע (שפאסענדיג) : גיב טאקע א חתן... גיב, גיב
א חתן...

ד ע ר ש ד כ ז (בייז) : אוועק פון מיר! איך האב
חוץ דיר, וועמען צו געבען חתנים!

ק י י ל ע : גיסט ניט? ווי דו ווילסט זיך! (פערטראכ-
מענדיג זיך) איך האב שוין אליין געפונען...

ד ע ר ש ד כ ז : אט דעם שליממול מיט די לאנגע
האָהר?

ק י י ל ע : א, ניין, טאטינסקע, א פיעל בעסערען: א הוי-
כער, א שעהנער, א רייכער...

ד ע ר ש ד כ ז (פעראינטערעסירט) : וואו האסטו איהם
געקראגען?

ק י י ל ע : פאָריגע וואָך בין איך געווען אויף א קאָנ-
צערט, האָב איך זיך מיט איהם בעקענט... ער האָט מיר בע-
גלייט ביז צו דער מיר...

ד ע ר ש ד כ ז : גוט נאָך, וואָס ניט ביז'ן צימער דיי-
נעם. אויף דיר קען מען אלץ גלויבען...

ק י י ל ע : היינט פארנאכט דארף ער קומען צו מיר...
זאָלסט איהם, טאטע, נאָר ניט בעליידיגען: ער איז ניט קיין
פאָעט... הערסט!...

ד ע ר ש ד כ ז : מיינע דאנות! איך האב וויכטיגערע
זאָרג!.. (פערקנייטשט דעם שמערן און פערקלערט זיך שווער — א
קליינע פויזע) אָט ווען איך פיהר אויס דעם שידוך, וואָס איך
האָב די לעצטע צייט אָנגעהויבען צו ריידען דער פאמיליע גריי-
שפאן...

ק י י ל ע : א רייכער שידוך?

דער שדכן : איך וואלט געפאסט א פינף הונדערט
קערבלעך... פערשטעהסטו מיר, פינף הונדערט קערבלעך!...
קיינע : נו, עס געהט צו שווער?

דער שדכן : נישקשה, דער חתן לאזט זיך ריידען...
עס געהט א גאנג... איך דארף טאקע באלד אריבערגעהן צו איהם.
אך, ווען גאט העלפט מיר אויספיהרען דעם שידוך! איך בין
אזוי פערענגט אין געלד... אזוי פערענגט אין געלד, אזוי פער-
ענגט...

קיינע : גאט וועט העלפען... געהט זיך אויף אלע
כלים, קענסט דאך עפעס!

דער שדכן : יא, מען דארף ארבייטען... (ווענדט
זיך צום קיד) ציפע, ציפע, וואס פארעסטו זיך דארטען אין
קיך? קום אריין!
(עס ערשוינט ציפע).

ציפע : וואס דארפסטו מיר?
דער שדכן : מאך א גלעזעל טיי... איך דארף באלד
געהן...

ציפע : טאקע אלץ וועגען יענעם שידוך?
דער שדכן (מיט רוגזא) : וועגען יענעם שידוך, ווער
גען יענעם שידוך... איהרע עסקים!...

ציפע (מיט א פרומער מינע) : גאט זאל געבען, אז די
כלה זאל געפינען חן אין חתן'ס אויגען! מען דארף אזוי נויטיג
געלד... אין יאטקע אליין בין איך שולדיג שוין איבער 30
קערבלעך...

דער שדכן (בייז) : געה שוין, געה שוין, מאך א
גלעזעל טיי!

ציפע (צוריקגעהענדיג) : און פאר דירה דארף מען
שוין אויך נאך שבת צאהלען... (אב).

ד ע ר ש ד כ ן (פערטראכט זיך שווער, רעדט ווי צו זיך):
אז איך פיהר אויס דעם שידוך, וואָלטען זיך געעפענט די אוי-
גען! די אויגען וואָלטען זיך געעפענט. (געהט אום איבער'ן צי-
מער, קנאָקט מיט די פינגער).

צ י פ ע (ארוינטראָגענדיג אַ גלאַז מיי און אַוועקשטעלענ-
דיג אויפ'ן מיש): טרינק, נאָמע, פרישער טיי, ערשט פערשאַד-
טען... טרינק אָב און געה טאַקע אריבער וועגען שידוך...
ד ע ר ש ד כ ן : אַט געה שוין געה, איך ווייס אָהן דיר.
(ציפּע אָב).

ק י י ל ע קוקענדיג דאָ אויפ'ן וואנד-זייגער, דאָ אין שפי-
גל): טאַמע, געהסט שוין באלד, האָ?

ד ע ר ש ד כ ן : אַנטקענען וואָס פרענסטו? ...
ק י י ל ע (אויפגערעגט): אַט אַזוי... אפשר קומט ער
באלד... ער האָט צוגעזאָגט היינט קומען... (שטאַלצער) אז רן
וויילסט מיר קיין חתן ניט געבען, דארף מען דאָף אליין נעהמען..
אמת, טאַמע? ... (לאכט).

ד ע ר ש ד כ ן : דיינע חתנים! אוראי עפעס אַ שאַר-
לאַטאַן, אָדער אַזוי אַ טויגעניכטס...

ק י י ל ע : דאָס פערלאָז זיך שוין אויף מיר, איך בין דאָך
עפעס דיינע אַ טאַכטער... איך פערשטעה זיך אויף חתנים!
ד ע ר ש ד כ ן : פון מיינטוועגען קענסטו חתונה האָבען
מיט אַ גאַסען-יונג. איך האָב בילכערע זאַכען צו טראכטען...
(הויבט זיך אויף פון אַרמ און גרייט זיך צום געהן; צוקעמט ברייט
די באָר, טוט אָן דעם האַרמען חוט און האַלט שוין אין האַנד דעם
אויבער-בגד אָנצוטהאָן. אין דער זעלבער צייט קוקט קיילע אין שפי-
גל און פערריכט איהר פרוזור, עס הערט זיך אַ שטיל קלאַפען אין
מיר).

ק י י ל ע (העכסט אויפגערעגט): אַט דאָס מוז ער געהן...
געה, טאַמישי, אוועק. (לויפט צום מיר).

דער שדכן : איך וויל איהם טאקע אַנקוקען...
(עס געהט אריין הערמאן ליכטענשטיין, בעמערקט ניט דעם
שדכן, דערלאנגט מיט אַ שווינענדיג געזיכט קיילען די האַנד).

ליכטענשטיין : גוט-אָנ'אָווענד, פרייליין!
דער שדכן (מיט שרעק) : דאָס איז דאָך ער, וועה
איז מיר — דו חצופה ! (ווענדט זיך צומומעלט צו ליכטענשטיין-
נען) גוט-נ'אָווענד, גוט-נ'אָווענד ! זיצט... זיצט, פאני ליכטענ-
שטיין...

ליכטענשטיין : (דערזעהט איהם, דערקענט איהם ניט
גלייך). עפעס א בעקאנט פנים... א בעקאנט פנים.. וואו האָב איך
אייד געקענט זעהן ?...

קייטע : (לאכענדיג) : מיין טאטען קענען א סך... ער איז
פאַפולער ביי אלע יונגע-לייט...

דער שדכן (צו קיילען שופענדיג) : שווייג, חצופה,
שווייג ! (צו ליכטענשטיינען) וואָס הייסט — איהר דערקענט
מיך נישט ?... איך בין דאָך פאַריגע וואָך ביי אייד געווען וועגען
גרינשפאנס מיידעל... איהר האָט דאָך מיר געהייסען קומען צו
אייד היינט נאָך א תשובה... (ליכטענשטיין בלויבט פערווירט;
קיילע קוקט איהם אָן ביז; אַ קליינע פאוזע).

דער שדכן (צו קיילען) : געה א ווילע ארויס. איך
דאַרף מיט דעם הערר ליכטענשטיין עפעס שמועסען.

קייטע (שטרענג) : ליכטענשטיין איז ניט צו דיר, נאָר
צו מיר געקומען...

ליכטענשטיין : (קומענדיג צו זיך) : ווירקליך, איך
בין געקומען צו דער פרייליין...

דער שדכן (צומומעלט) : עט... צו דער פרייליין...
וועלכע פרייליין... דאָס איז דאָך מיינע אַ טאָכטער.. דאָס איז
ניט די כלה... ס'איז בלויז מיינע אַ טאָכער... ניט מעהר.

ליכטענשטיין : (שמויכלענדיג גומהערציג) : יא !

אבער אייער טאכטער געפעלט מיר מעהר ווי פרייליין גרינ-
שפאן...

ק י י ל ע : (צום מאמען, לאכענדיג) : הערסט, דער הערר
ליכטענשטיין פערשטעהט בעסער ווי דו...

ד ע ר ש ד ב ן : (שרעקליך אויפגערעגט) : אוועק פון מיין
נע אויגען! (צו ליכטענשטיינען) דאָרטען ווארט מען אויף אַ
תשובה... זיי צעהלען 5 טויזענד רובעל צו די תנאים...

ק י י ל ע : (בייז) : טאמינקע, הער אויף וועגען נדן... דער
הערר ליכטענשטיין האלט ניט פון נדן...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : ווירקליך, ליכטער פריינד, עס איז
ניט פאר מיר יענער שידוך... אייער טאכטער איז מיר זעהר
געפעלען געוואָרען: קלוג, שעהן און אַריגינעל... איך האלט ניט
פון געלד.

ד ע ר ש ד ב ן : (צוטומעלט) : דאָס פרייליין גרינשפאן
איז אַ העכסט געבילדעט פרייליין, שפיעלט פיאנאָ, רעדט פראנץ-
צויזש און...

ק י י ל ע : טאמינקע...

ד ע ר ש ד ב ן : (האקט איהר איבער) : מיין טאכטער, דעם
אמת געזאָגט, איז ניט פאר אייך... אנ'אמת האָב איך ליכט צו
זאָגען אויף אַן אייגענער טאכטער... איך בין אַן אנדער סאָרט
מענש...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : (לאכענדיג) : יא, עס איז זעהר
שעהן פון אייער זייט... אָבער איך האָב מיין בעזונדערן גע-
שמאק. אייער טאכטער געפעלט מיר דאָך...

ד ע ר ש ד ב ן : (פערגעסענדיג זיך אַן אַלץ) : מיין טאכט-
טער איז שוין אַ כלה מיט אַ פאָעט מיט לאַנגע האָהר... עס האלט
שוין ביי תנאים!.. (ליכטענשטיין קוקט אַן פראגענד קיילען).

ק י י ל ע : טאמינקע, דאָס איז שוין גאָר נישט שעהן...
ווייסט דאָך, אַז עס איז ניט ריכטיג... דער פאָעט האָט גאָר מיד
ליכט, איך איהם, ווייסטו דאָך, אַז ניט.

ל י כ ט ע נ ש ט י י : א, איך ביל ווייט ניט קיין פאָעט
און דאָך... (קוקט איהר אַרײַן ליעבליך אין די אויגען — קיילע
שמראהלט פאר גליק).

ד ע ר ש ד כ ז (צוהיצט) : מיין מאַכטער האָט ניט קיין
קליידער, קיין נדן — פאר אייך איז דאָס ניט קיין כלה... איהר
פערשטעהט...

ל י כ ט ע נ ש ט י י : אייער מאַכטער איז שעהן אָהן
קליידער און רייך אָהן נדן... (קוקען זיך ביידע ליעבליך אָן). איי-
בעריגענס האָב איך אַלײַן א ביסעל געלד. איך בין גרייט אלץ
אונעקצוגעבען איהר...

ד ע ר ש ד כ ז (איבערראשט) : און וואו ביל איך? א
טאטען קומט אויך עפעס... איך גיב ניט אונעק מיין מאַכטער
אומזיסט! איהר פערשטעהט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י : איך פערשטעהט... איך פער-
שטעהט... אז איך האָב ליעב אייער מאַכטער, האָב איך ליעב
אייך... איך וויל אייך ניט בעליידיגען. (נאָך אַ קורצער פויזע)
קענט איהר מיר ניט זאָגען, ליעבער פריינד, וויפיעל וואָלט איהר
בעקומען, ווען איהר פיהרט אויס דעם שידוך מיט פרייליין גריי-
שפאן און מיר?

ד ע ר ש ד כ ז (אויפגערעגט) : 5 הונדערט קערבלעך!
איהר פערשטעהט! גאנצע 5 הונדערט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י : די סומע בעקומט איהר פון מיר,
וויבאלד איהר גיט נאָר אייער ברכה...

ד ע ר ש ד כ ז (ווי שיכור פאר גליק; הויבט אויף די
הענד צום בענשען) : איך ווינש אייך, איהר זאָלט...
ק י י ל ע (איבערשלאָגענדיג) : מיר וועלען זיך בעגעהן
אָהן דיין ברכה, טאטע...

ד ע ר ש ד כ ז (לאכענדיג צופרידען) : האָב איך אזא
יאָהר, וואָס פאר א כלה דאָס איז פאר אייך... פרייליין גרינשפאן
קומט אזוי צו איהר, ווי אַ קאץ צו אַ לייב...

ל י כ ט ע נ ש מ י י ן : איך ווייס דאָס אַלץ אליין...
ק י י ל ע (לאַכענדיג) : און וואָס זאָנסטו אויפ'ן חתן, דו
ביזט דאָך אַ מבין?...

ד ע ר ש ד כ ן (ארוינגעהענדיג אין זיין ראָלע) : דער
חתן איז אַ מושלם, אַ שרייבער, אַ זינגער, אַ פארשוין און אַ פער-
דיענער.

ל י כ ט ע נ ש מ י י ן (לאַכענדיג) : אזוי בין איך פער-
שריבען אין ביכעל ביי אייך?

ק י י ל ע : טאַטע, איצט געה זיך דורך אביסעל... איך
האָב מיט ליכטענשטיינען עפעס צו ריידען!...

ד ע ר ש ד כ ן : יא, קינדערלעך, איך וועל מיר דורכ-
געהן... (צו ליכטענשטיינען) אַך, ס'א פערגניגען, וואָס איך דארף
צו אייך ניט געהן דולען אייך אַ קאַפּ מיט פרייליין גרינשפאַן!
(פון קיך ווייזט זיך ציפּעס קאַפּ).

צ י פ ע (ניט זעהענדיג ליכטענשטיינען) : פארוואָס
געהסטו שוין ניט, נאָטע, אריין אהין וועגען שידוך... האָסט דאָך
געדאַרפט געהן...

נ אָ ט ע : ס'איז שוין אויס שידוך! אויס שידוך!
צ י פ ע : וועה איז מיר — ווער האָט דאָס קאליע גע-
מאַכט?

(זי געהט אריין אין צימער און בלויבט פערשעמט.)

נ אָ ט ע : וועה האָט דאָס קאליע געמאַכט? — אונזער
מעכטערל... זעהסט, זי האָט צוגענומען דעם חתן... געה טו איהר
עפעס!

צ י פ ע (שמראהלענדיג פאר גליק) : זאָל זיין מיט מזל!
(ליכטענשטיין מיט קיילען קוקען זיך ליעבליך אָן, געהען
לאנגזאם אריין אין קיילעס צימער. ציפּע געהט אַריין אין
קיך. נאָטע בלויבט שמעהן שטאַרק פערקלערט וועגען אַ
מיעפען ענין. — לאַנגע פויזע.

(עס עפענט זיך די טיר און עס געהט אַרײַן דער פּאָעט חײַ-קעלסאָן).

דער שרדכן (קוקט איהם אָן מיט פּעראכטונג):
חייקעלסאָהן איך האָב דאָ פּערגעסען מיין בוך.
דער שרדכן (חיטערע): מיר ווייסען, מיר ווייסען...
מען פּערגעסט דאָס בוך, כדי נאָך אמאָל צו קומען. אבער, פּער-
פּערקע, אומזיסט...

חייקעלסאָן (שמאַרק פּערשעמט ווערענדיג): איהר
מישט זיך ניט... מיט אייך האָב איך קיינע געשעפּטען ניט...
מענשען, וואָס האַנדלען מיט די העכסטע געפיהלען...
דער שרדכן (ווערט פּלוצלונג בעגייסטערט מיט אַ אי-
דעע. געהט אַרײַן די באָרד אין האַנד און זינגט עפעס אַ ניגונדעל,
וואָס ווערט געזונגען בײַ אַ שווער שטיקעל גמרא).

חייקעלסאָן (גרייט זיך צו געהן).
דער שרדכן (שנעל): שטעהט, שטעהט, יונגערמאן!
איך האָב אייך געוואָלט עפעס זאָגען. שטעהט!

חייקעלסאָן (קעהרט זיך אום, קוקט דעם שרדכן אָן
פּערוואונדערט און מיט שמאָלץ).

דער שרדכן (בעמראכט חייקעלסאָנען פון קאפּ ביז די
פּיס): הם... הם... (פּערמראכט זיך). גאָר נישקשה, גאָר ניש-
קשה... כ'לעבען, און ענין... (צו חייקעלסאָנען) זאָגט מיר, איך
בעט אייך... זיצט... זיצט, למאי זאָלט איהר שטעהן... זיצט.
חייקעלסאָן (פּערוואונדערט): עס שאדט ניט.. עס
שאדט ניט...

דער שרדכן (זעהר גומחערציג): זאָגט מיר, איך
בעט אייך... פון וואנען זענט איהר אליין?
חייקעלסאָן (מיט שמאָלץ): א ווילנער.

דער שרדכן (צופרידען): אזוי... א ווילנער... ווילנאָ
איז אַ היבשע שטאָרט... איך קען ווילנאָ, ווילנאָ איז אַן אלטע

יחוס-שטערט... יא, ווילנאָ סען איך. (פויע). און ווי אלט זענט
איהר?...

חייסעלסאָן : 25 יאָהר.

דער שדכן : ווי אזוי זענט איהר בעסרייט נעוואָר
רען פון פריזיוו?

חייסעלסאָן (קורץ) : אַ בן-יחיד.

דער שדכן (צופרידען) : אַ בן-יחיד, הייסט עס...
(חאפט ארויס דאָס ביכעל און שרייבט).

חייסעלסאָן (פערוואונדערט) : אנטקענען וואָס איז
איז דאָס?

דער שדכן (געשעפטסמעסיג) : דאָס איז שוין מיין
געשעפט... איהר וועט באלד הערען! (שמיכלענדיג זיס): זאגט
מיר, ווען איך גיב אייך א כלה, וואָלט איהר גענומען?...

חייסעלסאָן (פערוואונדערט) : א כלה... גיין! איך
דארף נישט א כלה... דורך א שדכן... פאר מיר פאסט דאָס נישט.

דער שדכן : עט, נאָרישקייטען! וואָס הייסט, פאר
אייך פאסט עס נישט... איך ווייס מעהר נישט, צי וועט דאָרטען
פאסטען... זיי קלויבען דאָרט... די גרינשפאנס... (בעמראכט איהם
גענוי) הם... א גאנץ פיינער בחור, כ'לעבען.. (בעמערקט די לאַג-
גע האָהר פון הינטען) זי זוכט נאָר א שעהנעם. יא, אַט דאָס
מאכט אייך קאליע — די האָהר... צו וואָס טראגט איהר אזוינע
לאנגע קודלעס? צו א שידוך איז דאָס גע'הרג'עט...

חייסעלסאָן (מיט הכנעה) : די האָהר סען איך אַב-
שערען. איך האָב שוין לאנג געמראכט ווענען דעם...

דער שדכן : אַט וועט איהר זיין א חוואט... די
האָהר טאקע שערט אַב... פערשטעהט איהר מיך... און (קוקט
איהם אָן מיט אַ ספעציעלען שדכנישען שמיכעל) איהר וועט קריגען
אַ כלה...

חייסעלסאָן (שעמעוודיג) : אַ כלה... כ'ווייס... אַ
כלה... (ראש) עפעס א שעהנע?...

דער שדכן (שמרענג): א רייכע! ...
 חייקעלסאָן: א רייכע? און שעהן נאָר ניט? ...
 דער שדכן: שעהן... שעהן... נעהמט נאָר אראָב די
 האָהר... און לאָזט מיר אייער אָדרעס.
 חייקעלסאָן (הויבט אָן דיקטירען): פראנצישקאנס-
 קא... (עס געהט אַרײַן קײלע. נאָך איהר ליכטענשטײן. חײקעלסאָן,
 שטאַרק פערשעמט, הערט אויף צו דיקטירען).
 קײלע: אַך, הערר פאַעט! איהר זענט ווידער דאָ? ...
 חייקעלסאָן: איך האָב דאָס בוך דאָ פערגעסען...
 דער שדכן: א בוך... א בוך... ס'וועט געהן אַ גאנג,
 ס'וועט געהן...
 חייקעלסאָן (ווינקט צום שדכן).
 דער שדכן: עס שאדט ניט... עס שאדט ניט... איי-
 גענע מענשען.
 קײלע (לאכענדיג): יא, טאַטע, עס וועט געהן אַ גאנג.
 א פאַעט איז אמאָל אויך פראקטיש. וויפיעל גיבען זיי, די גרינ-
 שפאנס? ... (קוקט אָן ליכטענשטײנען און שמויכעלט).
 חייקעלסאָן (קוקט זי אָן ביז): ניט אייער גע-
 שעפט!
 דער שדכן: קריג זיך ניט, טאָכטערקע, ער איז אַ
 וואוילער בחור, אַ גאנץ וואוילער בחור... עס וועט געהן אַ גאנג...
 איך געה טאָקע אריבער צו די גרינשפאנס. (צו חייקעלסאָנען)
 נאָר די האָהר למען השם... די האָהר אַראָבגעהמען...
 (חייקעלסאָן געהט אַרויס, נאָך איהם קײלע מיט ליכטענשטײ-
 נען).
 דער שדכן (בלויבענדיג אַלײן): קען געמאָלט זײן,
 הייסט עס, אז איך זאָל נאָך האָבען פרנסה אין צווייען... און
 דערצו האָט מײן טאָכטער אַ וואוילען חתן... (פרעהליך) ציפּע,
 דערלאנג אַ גלאָז טיי — די איז קאַלט געוואָרען...
 (פאַרהאַנג לאנגזאַם)

א רוחינע דירה.

פערזאנען:

לאז, אן אלמנה. {
איתרע מעכטער שניידער־קעס. { ביילע
זעלדע {
חיים, איהר יונגער זוהן, שפיעלם פידעל.
שרייבער, א קוואטיראנט.

די סצענע קומט פאר אין ווארשא.

(א קיך, זויבער אויפגערוימט, ביי די ווענד שמעמען
צוויי צונויפגעלעגטע אייזערנע בעמלעך, אין א ווינקעל
א נעהמאשין, איבערגעדעקט מיט א לויילעך. אויף דער
פערד פערדעקטער קאלטער פליטע שמעמט א קלוינער לאַמט.
לאז זיצט ביים פליטע און סעריכט א העמד.
לאז, צוגעהענדיג צום מיר): ווער קראצט דארטען די
מיר? (שמעמט אויף און געהט עפענען)

ש ר י ב ע ר (אין אכגעמראגענעם קורצען אסיען-פאלטא,
לאנגע האָר, צושראָקענע אויגען): איך האָב נעטראָפּען צי
ניט... דאָ איז פערטער שטאָק?
ל א ה (אָנגערוקט): פערטער, פערטער, איהר קענט ניט
צעהלען?...

ש ר י ב ע ר (צו זיך קומענדיג): איך האָב זיך צוטרי-
מעלט צעהלענדיג... (אָטהעמט אָב) ביי אייך ניט זיך אָב א בעט
פאר א פערזאָן?

ל א ה (אָנקוקענדיג איהם מיט פערדעכטיגע בליקען): דאָ...
דאָ... דאָ... ביי מיר...

ש ר י ב ע ר: איך זעה, אז ביי אייך דארף זיין שטיל,
רוהיג... אזא דירה זוף איך טאקע...

ל א ה: וואָס הייסט רוהיג... אודאי איז דאָ רוהיג... איהר
זעהט דאָך... קיינער ניטאָ... א נאנצער טאָג — קיינער ניטאָ.

ש ר י ב ע ר: און ביי-נאכט?
ל א ה: וואָס הייסט ביי נאכט? ביי נאכט שלאָפט מען
דאָך.

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיד — ביי מיר איז
דער עיקר די נאכט.

ל א ה : וואָס הייסט דער עיקר די נאכט?
ש ר י י ב ע ר : איך בין, פערשטעהט איהר מיד, א שרייב-
בער.

ל א ה : וואָס הייסט א שרייבער. איהר ניט אוראָקען?
ש ר י י ב ע ר. ניט דאָס מיין איך — ס'הייסט אוראָקען-
גיעב איך אויך, דאָס הייסט אבער איך בין א לעהרער — איך
בין אבער דער עיקר א שרייבער, — דאָס הייסט איך שרייב,
איהר פערשטעהט, איך שרייב.

ל א ה : וואָס הייסט, איהר שרייבט? איהר שרייבט פאר-
פירען?

ש ר י י ב ע ר : ניין, איך שרייב, פערשטעהט איהר
מיד, זאכען.

ל א ה (פערוואנדערט): זאכען — וואָס הייסט זאכען?
זאכען נייחט מען דאָך — איך פערשטעה ניט, וואָס דולט איהר
מיר א קאָפּ! (קוקט אויף איהם מיט חשד).

ש ר י י ב ע ר (שמויכעלט): זאכען הייסט ניט דוקא
קליידער, זאכען הייסט ארטיקלען.

ל א ה : ארטיקלען? איך פערשטעה ניט, וואָס הייסט
ארטיקלען? — עפעס רעדט איהר פערשטעלט. (מיט גרויס חשד)
איהר זייט שוין לאַנג אין ווארשא?

ש ר י י ב ע ר. שוין צוויי יאָהר.

ל א ה איך פערשטעה אבער ניט, וואָס איהר טהוט!
זאָגט פשוט, וואָס מיינט איהר?

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיד, איך בין א
שרייבער. איך שרייב געדאנקען, זאכען, לייעדער.

ל א ה (בערוהיגט): אַהא. איהר מאכט גראמען — איך
פערשטעה.

ש ר י י ב ע ר (ווי בעלוידיגט): וואָס הייסט גראַמען? —
 איך שרייב אויף אַהן גראַמען. גראַמען איז ניט דער עיקר —
 דער עיקר איז דער געדאנק — אמאָל קען זיין אַ ליעד אַהן
 גראַמען און זי זאָל זיין בעסער, ווי מיט גראַמען.

ל א ה. מילא, וואָס געהט עס מיר אָן — איחר ווילט,
 הייסט עס, וואָהנען דאָ.

ש ר י י ב ע ר. יאָ. — אָבער איך זאָג דאָך אייך, דער
 עיקר, צי איז ביי אייך רוהיג?

ל א ה: שייך רוהיג. איחר זעהט דאָך.

ש ר י י ב ע ר: יאָ, איצט זעה איך — דאָרט וואו איך
 וואוינ איז איצט אויף קיינער ניטאָ, פונדעסטוועגען לאָז איך
 צוויי וואָכען בעצאָהלטע און איך ציה מיר אַרויס.

ל א ה: פארוואָס?

ש ר י י ב ע ר: ווייל דאָרט טומעלט זעהר ביינאכט, אַ סך
 קינדער און קוואַרטיראַנטען.

ל א ה (בישרע): וואו זיינען זיי אלע בייטאָג?

ש ר י י ב ע ר: ביי טאָג אַרבייטען זיי און ביי נאַכט,
 אז זיי קומען זיך צונויף איז שרעקליך טומעלדיג. — איך קען
 אַ וואָרט ניט שרייבען.

ל א ה: ביי מיר איז דאָס ניטאָ. איך לאָז ניט טומלען.
 אָבערעסען און גענאנגען שלאָפען.

ש ר י י ב ע ר: פאָלגט מען אייך דען?

ל א ה (בייז): וואָס הייסט פאָלגען? מיר מוז מען
 פאָלגען. וואָס הייסט עפעס ניט פאָלגען!

ש ר י י ב ע ר (ווי דערשראָקען): יאָ, נאָטירליך, אל-
 זאָ וואָס נועט קאָסטען אַ חודש?

ל א ה: איחר האָט דאָך געלעזען אונטען אויפ'ן צעמעל-
 דריי רובל. שוין מיט געקאָכט וואסער אלע אין דער פריה.

ש ר י י ב ע ר. ניין, אַ דאָנק. געקאָכט וואסער ברויך
 איך ניט — איך טרינק טהעע אין גאָס.

לא א ח : נו, איהר דארפט נישט. וועל איך אייך ניט צווינגן
גען. איך צווינגן קיינעם ניט — נאָר ס'איז אלץ איינס צו מיט
געקאכט וואסער, צו אָהן געקאכט וואסער, דריי רובל. א דירה —
א מלוכה!

שרייבער (בעטראכטענדיג פון דער קיך דעם צווייטען
צימער) : יא, די דירה איז א שעהנע — נאָר א שעהנע! איך
האָב אָבער מורא, אז ביינאכט וועל איך אויך דאָ ניט קענען
שרייבען — ווי פיעל קינדער, זאָלען געזונד זיין, האָט איהר?
לא א ה (בעזאָרגט) : אז אָך און וועה — דריי שטיקלעך
קינדער — צוויי מיידלעך און א אינגעל — זעהר א געראַטענער
אינגעל.

שרייבער : הייסט עס, נעהם איך ביי איך די
וואוינונג. (בעטראכט די קיך מיט דעם צימער) וואו וועט איהר מיך,
למשל, לייגען?

לא א ה : וואו איהר ווילט — איהר קענט ארבייטען אין
צימער און שלאָפען אין קיך מיט'ן בחור'ל צוזאמען.

שרייבער : דאָס שלאָפען איז ביי מיר נארישקייט.
דער עיקר די רוהיגקייט.

לא א ה : וועגען רוהיגקייט רעדט נישט, דאָס וועט איהר
שוין זעהן.

שרייבער : דאָרף מען אייך, הייסט עס, געבען האנד-
געלד און איך ציה מיך באַלד אַריין.

לא א ה : פון מיינעטוועגען קענט איהר אפילו שוין.

שרייבער : איך וואוין טאקע דאָ ניט ווייט, דאָס
5טע הויז פון אייך — כ'האָב נאָך צוויי וואָכען צו וואוינען
דאָרט, נאָר מיר ארט ניט די אנדערהאלבען רובל — איך האָב
דאָרט פאר צוויי וואָכען קיין איין אות ניט געשריעבען — געלד
שפיעלט ביי מיר קיין ראָלע ניט.

לא א ה (פילאָזאָפיש) : געלד איז בלאָטע.

שרייבער : אַלזאָ אָט האָט איהר א רובל האנד-געלד.

לא אה : און די אנדערע צוויי ?

שרייבער (ווי מערוויט) : די אנדערע צוויי בע-
קומט איהר אין דריי טעג ארום — ס'איז פערשטעהט איהר
מיד, שווער — איך לאז צוויי וואָכען איינגעצאהלטע דירה-
בעלד.

לא אה (גומפערציג) : נו, נו — זאל זיין אין דריי טעג
ארום — ביי מיר וועט איהר נישט דארפן לאָזען. איהר וועט
זיין צופריעדען. געקאכט וואָסער וויפיעל איהר ווילט.

שרייבער (געהערט פון איהר ווייבקיט) : ניין,
א דאנק — קיין געקאכט וואָסער ברויך איך ניט — איך טרינק
שטענדיג טהעע אין נאָס, ס'הייסט, אין אַ קאוואַרניע. — איך
האָב שוין מיין קאוואַרניע.

לא אה : נו, צווינגען וועל איך אייך ניט — איך צווינג
קינעם ניט.

שרייבער (אויפגערויט) : הייסט עס, קען איך
מיד טאקע גלייך איבערציהען.

לא אה : פון מינעטוועגען כאַטש די מינוט.

שרייבער (פרעהליך) : אַלואַ נעה איך ברענגען מיין
טשעמאָדאנטשיקעל — (אָב).

לא אה (אליין). רעהינקייט וויל ער — פאר דריי רובעל
א חודש וויל ער רעהינקייט — א ליטוואק אביסעל — אַלץ קע-
גען זיי — ליעדער שרייבען און נאָך — אז ער וועט ניט שריי-
בען קיין ליעדער בין איך בדלות — מינע וועהטאָגען אויף
זיין קאָפּ — פאר דריי רובעל וויל ער א רעהיגע דירה (דערהערט
טריט). די קינדער געהען שוין. (שטעלט זיך אויף).

(עס געהט אַרײַן זעלדע, א מיידעל פון אַ יאָהר 23, אויס-
געפוצט אין אַ גרויסען חום און אין אַ מאָדנעם מאָנטעל).

לא אה : ווייסט זעלדע, שוין דאָ אַ קווארטיראנט —
א ליטוואק.

ז ע ל ד ע (בייז): פאָרט פערדונגען! — וואו וועסטו איהם לעגען — ביי דיר צופוסען סיידען.

ל א ה (ווייז): אָט רעד ניט קיין נאָרישקייטען — וואו וועל איך איהם לעגען? א שאלה אביסעל — איך וועל שוין געפינען אן אָרט — אזא יקרות קוילען — דריי רובעל וועט צו-ניץ קומען.

ז ע ל ד ע: מילא, מאך א הקדש פון דער דירה, נעהם צונויף אלע קבצנים פון דער וועלט און לאָז זיי דאָ אריין! מילא ס'איז ניט מיין דאגה. גיעב עפעס עסען — איך וויל מיך זע-צען נעהען.

ל א ה: שוין! (דערלאנגט זעלדען וועטשערע. דערווייל קומט אַן די יונגערע טאכטער, ביילקע).

ל א ה: אָט איז שוין ביילקע. ווייסט ביילקע, כ'האָב שוין א קווארטיראנט.

ב י י ל ק ע: פרעהליך איז מיר — עפעס א שעהנער בחור?

ל א ה: א ליטוואק. ער מאכט ליעדער.

ב י י ל ק ע: אוי גוט! איך האָב טאקע ליעב ליעדער. (זינגט).

שעהן ביזטו ליבטשע, ליובטשע!

שעהן ווי די גאנצע וועלט.

נאָר איין חסרון איז אין דיר,

וואָס דו האָסט קיין געלד.

ל א ה (איראניש): איצט קענסטו זינגען, באלד קומט ער, וועט ער ניט וועלען ליידען. ער וויל רוהיגקייט — פאר דריי רובעל אַ חודש וויל ער רוהיגקייט.

ז ע ל ד ע (אָבעסענדיג, זעצט זיך ביי דער מאַשין נעהען...) אָט וועט ער האָבען רוהיגקייט. איך דארף היינט זיצען ביי דריי און נעהען — איך מוז ענדיגען דאָס קלייד.

(עס הערען זיך טריט, עס געהט אריין ח י י ם א בחור פון א יאָהר 18).

ח י י ם : מאמע גיעב עסען. איך וויל אביסעל שפיעל לען אויף דעם פיעדעל. (געהט אריין אין צימער, ברענגט פון דאָרט א פיעדעל, שפיעלט די גאמע).

ל א א : שפיעל, שפיעל, דער ליטוואק וויל האַכען רוהיג-קייט. (געהט אריין אין צווייטען צימער).

(באלד געהט אריין דער שרייבער, די מאַשין קלאפט, די פיעדעל ברומט, ער בלויבט שטעהען מיט'ן משעמאָדאָנטשיקעל אין מיר און קוקט פאַראויס...)

ש ר י י ב ע ר : אַה, ענטשולדיגט. איך האָב א פנים פער-בלאנדזשעט — איז דאָס דער פערטער שטאַק.

ל א א (צוריק ארויסגעהענדיג) : דאָ. דאָ.

ש ר י י ב ע ר (אויסשטעלענדיג די אויגען) : איך פער-שטעה נאָר ניט. אַט אזוי נאָרט מען דאָס אָב. דאָ איז דאָך שרעקליך. איך וועל דאָך ניט קענען א וואָרט שרייבען.

ל א א : נו, וואָס האָט איהר געוואָלט. צוליעב אייערע דריי רובעל זאָל זיין טאָכטער ניט נעהען און מיין זוהן ניט שפיעלען. נישט-קשה, מען קען שרייבען ליעדער ביי-טאָג.

ש ר י י ב ע ר (אָוועקשטעלענדיג דעם משעמאָדאָנטשיק) : מילא, די נאכט וועל איך שוין ביי אייך נעכטיגען. איך האָב ניט וואוהיין צו געהן — מאָרגען וועלען מיר זעהן.

(פאַרהאַנג).

די אורזאכע.

פערזאנען:

ליפא שטיינער, 27 יאָהר אַלט.
ברוך היילפערט, אין די זעלבע יאָהרען.
פענני, 23 יאָהר אַלט.

(די סצענע קומט פאָר אין דער לעצטער צייט
 נאָך דער רעוואָלוציע אין אַ גרויסע שטאָדט
 אין רוסלאנד. די סצענע שטעלט פאָר אַ קלוינעם
 צימער מיט אַ בעזונדער אינגאָנג, דאָס צימער איז איינ-
 פאָך מעבליערט, אויפ'ן טישעל, וועלכעס שטעהט ביים
 איינציגען פענסטער ליגען איינציגע דיקע ביכער, עטליכע
 בראַשורען, צייטונגען; אויף די וואַנד פון ביידע זייטען
 פענסטער הענגען אַ פאָר קונסט־בילדער און איינציגע פאָר-
 טאָגראַפישע פאָרטרעטלעך. אַ הערבסט אָווענד, דאָס צימער
 ווערט בעלויכטען פון געז).

ל י פ א ש מ י י נ ע ר (אַנשטענדיג אָבער נאָכלעסיג גע-
 קליידעט, וואָס גיט איהם צו אַ געוויסען חן, זיצט ביים טישעל און
 בלעטערט אַ בוך. עס הערט זיך אַ קלאַפּ אין טוהר, שטוינער רייסט
 זיך אָב פון בוך, געהט צו צום טוהר און רופט): אַרײַן!
 ב ר ו ד ה י י ל פ ע ר ט (שעהן געקליידט, זעהט אויס
 ווי אַ פראַנט און אַן אינטעליגענט צוזאַמען, מיט אַ שטויכעל אויף
 די ליפּען): וואָס טהוסטו, שטיינער?

ש מ י י נ ע ר: אָט, מען בלעטערט אַ בוך... לעזען איז
 נישטאָ קיין חשק... אין אלגעמיין זיינען די ביכער זעהר לאַנג-
 וויליג געוואָרען, איבערהויפט פאר די לעצטע צייט.

ה י י ל פ ע ר ט: ווער הייסט דיר זיי לעזען?

ש מ י י נ ע ר: וואָס טהוסטו דען?

ה י י ל פ ע ר ט: איך לעז זיי נישט... איך לעז אמאָל,

די אלטע, די קלאַסיקער...

ש ט י י נ ע ר : די קלאסיקער... זיי ריידען צו מיר גאָר
נישט... מיין הארץ בעגעהרט א ניי וואָרט... די אלטע זיינען
געווען צו געזונד... מיין זעלע איז אָבער אָנגעגריפען... איך זוך
דאָס קראַנקהאפטע... דאָס ראפּענירטע... דאָס אונגעוועהנליכע...
ה י י ל פ ע ר ט : נו, די נייע גיבען דאָך דיר דאָס אין אַ
גרויסע מאָס... זיי זיינען דאָך אלע קראַנקהאפט, ראפּאנירט און
ניט נור אונגעוועהנליך, נור פשוט משוגע...

ש ט י י נ ע ר : ניין, ניט אלע... עס איז דאָ א פאָר... די
זיינען טאָקי גוט, די איבעריגע אָבער זיינען נאָכאחמער, נאכ־
קרימער, קיען איבער ווערטער, וואָס זיינען אין דער מאָדע, זיי
פיהלען עס אָבער ניט דורך... זיי שטעקען מיר ניט צו מיט זייער
געפיהל, וועלכען זיי האָבען אליין ניט... עס איז, ברודער, ניטאָ
וואָס צו לעזען פאר דעם נייעם מענשען...

ה י י ל פ ע ר ט : פראַזען... נייער — אַלטער מענש...
מענשען זיינען אלע מאָל געווען דיזעלכע, מען ברויך זיך ניט
גריבלען.

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אַז עס גריבעלט זיך.
ממילא... עס קומען פראַגען, ווי אומגעבעטענע און לאַזען זיך
ניט אָפּ.

ה י י ל פ ע ר ט (אין אַ חזק טאָן) : למשל?

ש ט י י נ ע ר : למשל. (פערטראכט זיך) אַט טאַקע ווע-
נען לעבען... צו וואָס לעבען מיר? ... וואָס איז דער תכלית?
וואָס איז דער זין?

ה י י ל פ ע ר ט : אַ, יא אַ מאָדערנע פראַגע... איך בין
אָבער ניט קיין מאָדערנער מענש. איך פּרעג עס ניט... היינט
האָט גערעגענט, האָב איך געקויפט אַ רעגען־שירם. א וואוילע
זאָך אַ רעגען־שירם...

ש ט י י ג ע ר (פערוואונדערט) : וואָס הייסט — אַ
רעגען־שירם... עפעס א סימבאל?...

ה י י ל פ ע ר ט : (לאכענדיג) : א, דו סימבאליסט... אלץ
איז ביי איהם א סימבאל... וואס האט צו טהאן א רעגען־שירם
מיט א סימבאל ? פשוט, ס'האט גערעגענט האב איך געקויפט
א רעגען־שירם, איך זאל מיר ניט איינעצען...

ש ט י י נ ע ר : איך פערשטעה דיר נישט...

ה י י ל פ ע ר ט : פערשטעהסט ניט קיין איינפאכע זאך
כען... איך מוין דערמיט צו זאגען, אז איך לעב, ווייל איך לעב,
איך טהו אלץ, אום צו לעבען און צו פעהיטען מיר פון אלץ,
וואס מאכט מיר דאס לעבען אונבעקוועם. רעגענט, קויף איך א
רעגען־שירם; איז הייס, טהו איך מיר אן אין לייכטע קליידער;
איז קאלט, טהו איך מיר אן אין דיקע קליידער... עס איז אלץ
אזוי איינפאך...

ש ט י י נ ע ר : וואס איז אבער מכח דעם זין פון לעבען?
דאס לעבען מוז דאך האבען א זין...

ה י י ל פ ע ר ט : צו וואס א זין ? ס'איז מיר גענוג
דער אינסטינקט...

ש ט י י נ ע ר : (בייז) : דו רעדסט ווי ציניקער... און
ווי איז, אז דעם אינסטינקט ביזטו אריבערגעוואקסען, און
בלויבסט בלויז ביים אינטועלעקט, ביים ריינעם פערנונפט, אזוי
צו זאגען...

ה י י ל פ ע ר ט : ווען דער געזונטער אינסטינקט פער־
לאזט דיר און דו בלייבסט ביים ריינעם פערנונפט, טאג געה דאן
אין משוגעים הויז אריין... דאָרט געפינען זיך מענשען מיט'ן
ריינעם פערנונפט...

ש ט י י נ ע ר : (פערטיעפט) : פערשטעהסט מיר שלעכט...
אבער זאלען מיר דאס דערווייל לאזען... מוין ניט אז דו האסט
מיר בעקעמפפט, בעזיעגט... איך בלייב ביי מיינס, אז דאס
לעבען מוז האבען א זין, אבער איך בין גענוג געדולדיג צו זוכען
איהם; גענוג זעהענדיג צו געפינען איהם; אבער וואס טהוט מען,
ווען די דאָזיגע פראגע גנב'עט זיך אריין צו א שוואכערע פער־

זענליכקייט. ווייסטו, אז אזא פערזענליכקייט קען זעהר לייכט בעגעהן זעלבסטמאָרד...

ה י י ל פ ע ר ט : אַך זעלבסטמאָרד... א שעהנער וואָרט... ער קלינגט מוזיקאליש... זעלבסטמאָרד... איך האָב ניט לאַנג גע- זעהן א בוך מיט'ן טיטעל: טויט... איך בין אריין צום פערלעגער און האָט געפרעגט וואָס קאָסט אבצוקויפֿען די גאנצע אויפלאַגע. ש ט י י נ ע ר : צו וואָס האָסטו עס געדארפט?

ה י י ל פ ע ר ט : אַך, צו וואָס... נאָטירליך ניט צום לע- זען, ניט צום פערטיילען צווישען די אָרעמע מענשהייט. נאָך פשוט צום פערברענען... א, ווען איך קען די אלע ביכער וואָס פרעדיגען דעם טויט, פערברענען! אָדער ווען איך קען ווערען אַ צענזאר און פערביטען אזוינע ביכער גאָר צו ערשיינען. אָט רייך בעסער מיט מיר נישט וועגען אזוינע פראגען... זיי זיינען ערש- טענס דום, און צווייטענס נישט אויפריכטיג, דער סאמע ניט- אויפריכטיגער טויט, איז דער טויט פון מאָדערנעם זעלבסטמער- דער...

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אז דער לעבען איז פאָרט שווער?

ה י י ל פ ע ר ט : ליידיגט מען מיט א שמייכעל... דא- מאַלס איז שוין לייכט! פערשטעהסט... בלויז איין שמייכעל... ש ט י י נ ע ר : ניט אלע קענען שמייכלען.

ה י י ל פ ע ר ט : ווארום? יעדער וואָלט עס געקענט, ווען ער וואָלט נאָך געקוקט אויפ'ן לעבען מיט אנדערע אויגען. ש ט י י נ ע ר : אָט צום ביישפּיעל, האָב איך א בעקאנ- טעם מיידעל, פעני הייסט זיי... זי איז שעהן, קלוג, געבילדעט... די לעצטע צייט אָבער טראָגט זי זיך ארום מיט'ן געדאנק, אז דאָס לעבען איז פוסט, וואָכעדיג, ניט אינטערעסאנט, און וועסט לאַכען, איך האָב שטארק פאר איהר מורא...

ה י י ל פ ע ר ט (איראָניש) : איך האָב אויך שטארק

מורא...

ש ט י י נ ע ר (נאאיוו) : פאר וואָס האָסטו מורא?
 ה י י ל פ ע ר ט : און פאר וואָס האָסטו מורא?
 ש ט י י נ ע ר : איך האָב מורא... גאָר איינפאך זי זאָל
 ניט בענעהן קיין זעלבסטמאָרד...
 ה י י ל פ ע ר ט : און איך האָב מורא, אז זי זאָל זיך
 ניט פערליעבען, חתונה האָבען און געבן ירען קינדער...
 ש ט י י נ ע ר (ווי אייפערזיכטיג) : אַך, מײַן גאָט
 הלואי... מיר דאכט אָבער, אז זי איז אזוי ווייט דערפון...
 ה י י ל פ ע ר ט : פון וואנען נעהמסטו עס?
 ש ט י י נ ע ר : זי קומט צו מיר אלע אַווענד... איך
 וואָלט אמאָל וועלען מיט איהר מאכען א שמועס וועגען לייעבע,
 האָב איך אָבער מורא... זי איז אזוי ערענסט, אזוי פעסימיס'
 טיש געשטימט... א פאָר מאָל האָט זי מיר דאָס דייטליך געגעד-
 בען אַנצוהערען, אז זי וועט ענדליך מיט אלעם איבעררייסען,
 מאכען אן ענדע.
 ה י י ל פ ע ר ט (שטייבעלדיג) : אדווא! ווירקליך
 שרעקליך... איך הער שוין דעם שאס אין איהר איינזאם צי-
 מער... (פויע) איז זי ווירקליך אַ שעהן מיידעל?
 ש ט י י נ ע ר (שעהמעוודיג) : אַ זעהר, זעהר חן'עוור-
 דיג, האָט שווארצע אויגען, לאנגע האָר...
 ה י י ל פ ע ר ט : געה ווייטער: א שעהן ענטוויקעלטע
 ברוסט, לאנגע צארטע פיס...
 ש ט י י נ ע ר : געה, דו ביזט א ציניקער, איהרע פיס
 האָב איך נישט געזעהן.
 ה י י ל פ ע ר ט : הם... ניט געזעהן... ביזטו אן עהרלי-
 כער מאן... וועגען שעהנע פיס לעזטו דאָך בלוז אין די דע-
 קאדענטישע ביכער... יא... נור ניט דאָס, ענטשולדיג... איך בין
 ניט קיין ציניקער, איך האָב אבער שטארק לייעב דאָס לעבען.. און
 לעבען איז לייעבע, אין לייעבע איז די פרוי... (פויע)
 קענסט מיר אפשר בעקענען מיט דער דאָזיגער פעני,

וואָס האָט שוואַרצע אויגען, לאנגע האָר און טראַגט זיך ארום מיט זעלבסטמאָרד געדאנקען.

ש ט י י נ ע ר (אין פערלעגענהייט): יא... פאר וואָס ניט?... זי דארף דאָ טאָסי זיין באלד... זי דארף דאָ נעהמען אַ בוך, זי לעזט זעהר פיעל...

ה י י ל פ ע ר ט: נאָטירליך... אז לעבען לעבט מען ניט, לעזט מען פיעל נייע ביכער און מען טראַגט זיך ארום מיט זעלבסטמאָרד געדאנקען.

ש ט י י נ ע ר: הייסט עס, אז לעזען ביכער... (עס הערען זיך מריט און אַ קלאפּ אין טיהר).

ש ט י י נ ע ר (צומראַגען): דאכט זיך זי... (היילפערט ענטפערט) אריין!

(עס בעווייזט זיך אויף די שוועל פעני, געקליידט אוינפאך אָבער אנציהענד... פון קלוינעם היטעלע וואָס איז אראַבגעריקט אי-בער'ן שטערען, קוקען אַרויס גלענצענדע שוואַרצע, פער'חלום'מע, פערבינקטע אויגען, זי גיט שטיינער'ן די האַנד און שמויכעלט ווי אין פערלעגענהייט).

פ ע נ י (דערוועגנדיג היילפער'ן): ביי אייך איז דאָ אַ פרעמדער מענש...

ש ט י י נ ע ר: אַ, ניין. עס איז אַ פריינד, אן אייגענער נער... פארדאָן... איך שטעל אייך ניט פאַר: פרייליין פעני, הער היילפערט.

ה י י ל פ ע ר ט (אויסציהענדיג איהר פריינדליך די האַנד און אַ דריק טהוענדיג שמאַרק איהר קלוינע הענטעל): עס פרעהט מיך ווירקליך אייך צו קענען... (קוקט זי דרייט אָן; זי לאָזט אַראָפּ די אויגען, הויבט זי אָבער אויף צוריק און קוקט הייל-פערט'ן אָן מיט נייגעריגקייט... געהט ענדליך צו צום טישעל און זוכט צווישען די ביכער).

ש ט י י נ ע ר: דאָס בוך וואָס איהר האָט געבעטען האָב זיך שוין פאר אייך...

ה י י ל פ ע ר ט : אד, גענוג שוין מיט די ביכער... לאז
מען אביסעל אזוי שמועסען...

פ ע נ י (מיט אַ טרויעריגען, אָבער חז'עוודיגען שמייכל):
האָט איהר אזוינע אינטערעסאנטע טהעמאס?
ה י י ל פ ע ר ט (ראש): יא, איך האָב א שעהנע
טהעמא.

פ ע נ י : וועגען וואָס?
ה י י ל פ ע ר ט : וועגען לייעבע...

פ ע נ י (שמייכלט, באַלד אָבער ווערט זי טרויריג): איז
עס ניט זיין א וואָרט... איז דען דאָ לייעבע? גלויבט איהר
אין לייעבע?

ה י י ל פ ע ר ט (דריקענדיג מיט די פלייצעס): זאָג
דערבאר... אין לייעבע ברויך מען דען גלויבע... לייעבע איז דען
אן אבסטראקט... לייעבע איז דאָך א ממשות'דיגע זאך... מין
נאָט!

פ ע נ י : א, איהר זייט אן אַפטימיסט... עס פרעהט
מיד... שוין לאנג ניט געזעהן אזא'ן אַפטימיסט ווי איהר.
(קוקט איהם אָן גאַנץ דרייסט).

ש ט י י נ ע ר (פיהלענדיג זיך מיט בעקוועט): א, דער
הערר היילפערט איז שוין צופיעל אַפטימיסט, מיט אבסטראקטע
פראגען אינטערעסירט ער זיך ניט...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג): א, פריינד שטיינער, איהר
טרייבט רכילות... וואָס הייסט איך אינטערעסיר מיד נישט?
אין געגענטהייל, דאָס אבסטראקטע איז ביי מיר א זעהר שעהנער
שפיעל. אזוי צו זאָגען, א גימנאסטיק פאר מיינע געהירן, וועלכע
פאָדערען ארבייט, בעוועגונג, אבער ווי קומט עס צו פעסע-
מיום? שפינאזא איז ניט געווען קיין פעסימיסט...

פ ע נ י (נאָאיוו): אָבער אנדרעוועו... אד מין נאָט, ער
איז אזוי שווארץ ווי דער טויט... ער איז אזוי טיעף...

ה י י ל פ ע ר ט : א, מוין שעהנע מיידעל (פעני וויל
 בייז ווערען, קוקט איהם אָבער אָן און גיט אַ שמייכל, שטאַרק רויט
 ווערענדיג) אנדרעיען זאָגט איהר, צו וואָס זשע לעזט איהר
 איהם. ווען ער וואָלט געווען אן אויפריכטיגער פעסימיסט, וואָלט
 ער דאָך אזוי פיעל ניט געשריבען, א פעסעמיסט ליגט אין זיין
 צימער'ל, פיפקעט א ליולקע און שפייט אין באלקען (אָנגעהאקט)
 אַלזאָ וועגען לייעבע. (צולאכט זיך).

פ ע נ י (שמייכלט) : אויב איהר האָט עפעס שעהנעם
 צו זאָגען...

ש ט י י נ ע ר (האַלטענדיג אַ בוך אין האַנד) : אַט האָט
 איהר דאָס בוך... לעזט איהר פריהער, נאָכדעם וועל איך לעזען.
 ה י י ל פ ע ר ט (לוסטיג און פרוינדליך צו שטיינער'ן) :
 אַך, גענוג שוין! מיר געהען דאָך ריידען וועגען לייעבע.
 פ ע נ י (אונשולדיג) : דאָס בוך איז דאָך קליינער פון
 אונז אַלע.

ה י י ל פ ע ר ט (בייז) : ווער זאָגט עס אייך? ... אַלענ-
 פאלס האלט איך מיך קליינער פאר אַלע ביכער...
 פ ע נ י (דרייסט) : אויב אזוי, וואָלט געווען אינטע-
 רעסאנט אייך דורכצולעזען...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג) : א, ווען איהר לעזט מיר
 דורך, וואָלט איהר געוויס פערשפארט ביכער צו לעזען...
 פ ע נ י (ווערענדיג אין גאַנצען דרייסט און שטאַרק פער-
 כאַפט פון'ס נויטעם בעקאַנטען) : ברויך מען אייך לאנג צו לעזען?
 ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אָן ערענט) : א, זעהר לאנג,
 דאָס גאנצע לעבען...

פ ע נ י (ווי איבערראשט) : און איהר וואָלט עס ער-
 לויבט?...

ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אָן מיט לייעבע) : אייך — יא...
 ש ט י י נ ע ר (מיט אייפערזוכט אין טאָן) : ס'וועט אייך
 נמאס ווערען...

ה י י ל פ ע ר ט : מעגליך... אלענפאלס וואלטען די ערש-
טע בלעטער געווען אינטערעסאנט...

פ ע נ י (פערשעהמט) : און נאכהער געהט עס פערוועלס-
טער און פערוועלסטער...

ה י י ל פ ע ר ט : וואס נאכדעם וועט זיין טראכטען ניט
קיין אמת'ע קלוגע.

פ ע נ י : איך מיין אויך אזוי...

ה י י ל פ ע ר ט (צופריעדען פון זיין ווירקונג אויף איהר):
וואלט איהר ניט וועלען זיך דורכגעהן אביסעל מיט מיר?

פ ע נ י (כאפט זיך אן) : א. יא... ווארום ניט.. מיט
פערנעניגען! (זיי קלויבען זיך צו געהן).

פ ע נ י (קאלט) : און איהר שטיינער?

ש ט י י נ ע ר (אונגעהאלפען) : הא... איך... (קוקט אויף
היילפערט'ן) ניין... איך וויל דערענדיגען א בוך...

ה י י ל פ ע ר ט (לוסטיג) : נו, געהן מיר ביידע!

(דורך די שוויבען הערט זיך גיסען א רעגען).

פ ע נ י : אוי, מיין גאט, א רעגען גיסט!...

ה י י ל פ ע ר ט : א דאס מאכט ניט... איך בין א פראק-

טישער מענש... איך האב היינט געקויפט א שירם...

פ ע נ י (לאכט) : אויב א שירם איז זעהר גוט... קומט!...

(זיי געהען ארויס... שטוינער בלויבט אלליין, געהט אום א

ווילע הין און צוריק איבער'ן צימער; מורמעלט; — א שירם...

א שירם... ס'ווערט פינסטערער און פינסטערער, געהט צו צום טיש
נעהמט בלעטערן לאנגזאם א בוך).

(פארהאנג)

ערשמע ליעבע.

פערזאנען:

ליעכמאן, א מאן פון א יאָהר 30, מיט אַ סימפּאַטיש געזיכט.
אין די ווינקלען פון זיין געזיכט רוחם אַ פּוֹי־
נע, קוים בעמערקבאַרע איראַניע. אין די גרויסע
ברוינע אויגען שווימט שווערמונג מיט ערפּאה-
רונג.

ראָזע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 23; מיטלער גראַציעזער וואַקס,
דאָס פנים רונד און אַנציהענד. די אויגען גרויס און
שוואַרץ. זי לאָזט זיי אָפּ אראָב, אָבער ווען זי חויבט
זיי אויף און קוקט אָן אין געזיכט איז אַנשפּרעכענ-
דען, מערקט זיך דאָרט עפּעס געהיימניספּולעס און אונ-
בעשטיממעט.

אין ליעבמאנ'ס צימער. א דריו שטוהלען, א זאפע, א
מיש, צוויי פענסטער צום גאס, אויף די ווענד—בילדער.

ל י ע ב מ א נ (זיצענדיג אויף א ברעג זאפע און אנבויגענ-
דיג זיך צו ראָזע'ן, וועלכע זיצט אויף א שטוהל נעבען איהם) : אל-
זא, ראָזע, ווי פיהלסטו זיך ? (שמויכעלט) גוט ?
ר א ז ע (צופריעדען) : זעהר גוט... (קוקט איהם אין די
אויגען און לאַכט).

ל י ע ב מ א נ (מיט מעהר הייטערקייט) : און דו האָסט
מיד טאקע נאָך אלץ ליעב ?
ר א ז ע (תמימות'דיג-קאָקעטיש) : רעדסט נאָרישקייט...
ל י ע ב מ א נ (לאַכט) : אזוי גאָר ? — איך רעד נאָר
רישקייט ? דארפסטו דאָך טאקע מיד שוין אויפהערען צו ליעב
האַבען...

ר א ז ע (שפאסענדיג) : וואָס מיינסטו ? אז דו וועסט
מיר אזוינע פראגען שטעלען, וועל איך ביז ווערען...
ל י ע ב מ א נ (גוממושיג) : נו, שא, מיין ליעבע... שוין
מעהר ניט... קיינמאָל מעהר ניט. איך מאך אלץ א שפאס... איך
האָב אזוי ליעב מיט דיר אמאָל א שפאס צו מאַכען...
ר א ז ע (גלעטענדיג איהם זיינע הענד) : דו ביזט, ליעב-
מאן, אזא גוטער, אזא גוטער...

ל י ע ב מ א נ (מאָכענדיג זיך ווי דערשראָקען) : אי,
דאָס איז שלעכט ! קיין גוטער וויל איך ניט זיין... קיין גוטע האָט
איהר פרויען ניט ליעב...

ר א ז ע (אַנגע'ברוגז'ט) : דו פערשטעהסט פרויען

שלעכט... איבריגענס זיינען דא פערשיעדענע... איך האב בלויז
ליעב די גוטע מענער...

ל י ע ב מ א ז : און די שלעכטע ניט ?

ר א ז ע (פעסט) : ניין ! ניין !

ל י ע ב מ א ז : נו, און מיין חבר גאלדבערג איז געווען
א גוטער ? (קוקט איהר אריין אין די אויגען).

ר א ז ע (פערלערט זיך עטוואס) : גאלדבערג... ער... ער
איז געווען א שלעכטער... אבער ער איז דאך געווען דער ערש-
טער, וועמען איך האב ליעב בעקומען... איך האב דעמאלט אזוי
וועניג פערשטאנען מענשען...

ל י ע ב מ א ז (צארט) : א, מיין ארים מידעלע... מיר
דאכט זיך, אז דו האסט איהם נאך איצט אויך אמאל אין זינען.
אמת, ראזע...

ר א ז ע (בייז) : הער אויף צו רעדען ! מאכסט מיר
בייז ! איך האב איהם שוין לאנג פערגעסען...

ל י ע ב מ א ז : ווייל ער איז אוועקגעפאהרען און דו
זעהסט איהם ניט. אבער ווען ער קומט, למשל, צוריק ?...

ר א ז ע (פעסט) : איך וואלט איהם אפילו אנקוקען נישט
געוואלט...

ל י ע ב מ א ז : פארוואס ?

ר א ז ע (קוקט איהם ליעב אין די אויגען) : ווייל... ווייל
איצט האב איך ליעב בלויז דיר...

ל י ע ב מ א ז : ביזטו זיכער דערין ?

ר א ז ע : אודאיי... זיכער ! זעהסטו דען ניט ? פיהלסט-
טו דען ניט ?...

ל י ע ב מ א ז (צערשטרייט) : יא... איך פיהל, איך
פיהל... (מיט אן ענדערונג אין דער שטימע, אויפשטעלענדיג זיך
און דורכגעהענדיג זיך איבער'ן צימער) און דאך, ווען ער קומט
צו מיר, למשל, וואלסטו זיך שטארק אויפגערעגט...

ר א ז ע (פעסט) : איך וואלט גלייך אוועקגעגאנגען...

ל י ע ב מ א ז : פאר וואָס וואָלסטו אוועק ?
 ר אָ ז ע : ווייל איך האָס איהם איצט...
 ל י ע ב מ א ז : האָסען ? פאר וואָס זאָלסטו איהם האָ-
 סען ? נארעלע...
 ר אָ ז ע : רעד נישט וועגען איהם... איך וויל מעהר זיין
 נאָמען נישט הערען...
 ל י ע ב מ א ז : אַ מאָדנע זאך... ער איז מיין בעסטער
 פריינד און דאָך, ווען דו האָסט איהם, פרעה איך מיך אזוי... עס
 איז נישט שעהן פון מיר...
 ר אָ ז ע : (שמייכלענדיג) : מעגליך, אז עס איז נישט אזוי
 שעהן... אבער דיין דאָזיגער געפיהל קומט דאָך פון דיין ליעבע
 צו מיר, אמת ?...
 ל י ע ב מ א ז : (ענטציקט) : אַ, דו ביזט אַ קלונע מיידע-
 לע ! פערשטעהסט גוט זאכען...
 ר אָ ז ע : (מיט אַ שפּיעלענדען שטאַלץ) : געוויס בין איך
 קלונג... וואָס דען מיינסטו, אז נאָר איהר זענט קלוג ?...
 ל י ע ב מ א ז : (ערנסט) : אַ, איך מיין עס גאָר ניט...
 אַפטמאָל דאכט מיר, אז די פרויען זיינען קליגער פאר אונז...
 אַפט שרעק איך מיך פאר זייער שכל...
 ר אָ ז ע : שרעק זיך ניט, ליעבמאן... מיר וועלען דיר
 קיין שלעכטס ניט טהאָן...
 ל י ע ב מ א ז : ווער ווייס... (קוקט איהר אין די אויגען
 אַרײַן) : אַפט דאכט מיר, אז גאָלדבערג איז געקומען און דו
 געהסט צו איהם צוריק אוועק... ראָזע, האָ ? קען עס אמאָל נאָך
 פאַסירען ?...
 ר אָ ז ע : רעד ניט, ליעבמאן... פון גאָלדבערג'ן האָב איך
 שוין אויף אימער זיך אַבגעזאָגט... איבריגענס אינטערעסירט ער
 מיך ניט מעהר...
 ל י ע ב מ א ז : איז עס מעגליך אזוי גיך צו פערגעסען ?
 ר אָ ז ע : (שוואַך) : זעהסט דאָך אז יא...

ל י ע ב מ א ז (געהט ארום הינ און צוריק איבער'ן צימער,
שמעלט זיך פלוצים אָב געבען ראָזע'ן, געהמט זי אָן פאר דער האַנד
און שרױט אויס, ווי ניט מיט זיין שטימע): ווייסט, ראָזע, גאָלד־
בערג איז היינט געקומען!...

ר אָ ז ע (איבערראשט): וואָס רעדסטו? דו ווילסט מיך
גענאָרען...

ל י ע ב מ א ז (טרוקען): עס איז א פאקט. היינט פריה
איז ער געקומען... און פאָהרט היינט ביינאכט צוריק אוועק...
ר אָ ז ע (קוים בעהערשענדיג זיך): בלויז איין טאָג?...
ל י ע ב מ א ז: יא, בלויז אויף איין טאָג...
ר אָ ז ע: נו, האָסט מיט איהם שוין גערעדט?...
ל י ע ב מ א ז: געוויס...
ר אָ ז ע: און זיך שוין מיט איהם געזענענט?...
ל י ע ב מ א ז: ניין, איך דארף איהם נאָך זעהן... (קוקט
אויס'ן זייגער) נאָך א האַלבע שעה...

ר אָ ז ע (שטארק אויפגערעגט, נישט קענענדיג זיך בעהער־
שען): וואָס רעדסטו?... באמת? נאָך א האַלבע שעה! מיין
נאָט, וואָס עס קען פאסירען...

ל י ע ב מ א ז: איך האָף אבער, ראָזע, אז דו וועסט
מיד לאָזען אליין מיט איהם... צו וואָס זאָלסטו זיך דארפֿען
פיהלען אין אן אונאַנגענעהמער לאַנע? דו וועסט באלד אוועק־
געהן...

ר אָ ז ע (ווי אונצופריעדען): געוויס... איך וועל גלייך
אוועקגעהן...

ל י ע ב מ א ז: אָ, מיין גוטע מיידעלע! (וויל זי קושען).
ר אָ ז ע (לויכט אַבשטויסענדיג איהם): איך בין אזוי
איבערראשט... נאָר אין מיטען דערינען גאָלדבערג!... האָט איהר
געהערט אביסעל. (אויפגערעגט).

אין ליעכמאנ'ס צימער. א דרוי שמוהלען, א זאפע, א
מיש. צוויי פענסטער צום גאס, אויף די ווענד—בילדער.

ל י ע ב מ א ז (זיצענדיג אויף א ברעג זאפע און אַנבויגענ-
דיג זיך צו ראָזע'ן, וועלכע זיצט אויף א שטוהל נעבען איהם) : אל-
זא, ראָזע, ווי פיהלסטו זיך ? (שמויכעלט) גוט ?
ד א ז ע (צופריעדען) : זעהר גוט... (קוקט איהם אין די
אויגען און לאכט).

ל י ע ב מ א ז (מיט מעהר היימערקייט) : און דו האָסט
מיד טאקע נאָך אלץ ליעב ?

ד א ז ע (תמימות'דיג-קאָקעטיש) : רעדסט נאָרישקייט...
ל י ע ב מ א ז (לאכט) : אזוי גאָר ? — איך רעד נא-
רישקייט ? דארפסטו דאָך טאקע מיד שוין אויפהערען צו ליעב
האַבען...

ד א ז ע (שפאסענדיג) : וואָס מיינסטו ? אז דו וועסט
מיר אזוינע פראגען שטעלען, וועל איך ביין ווערען...

ל י ע ב מ א ז (גוטמוטיג) : נו, שא, מיין ליעבע... שוין
מעהר ניט... קיינמאל מעהר ניט. איך מאך אלץ א שפאס... איך
האָב אזוי ליעב מיט דיר אמאל א שפאס צו מאכען...

ד א ז ע (גלעסענדיג איהם זיינע הענד) : דו ביזט, ליעב-
טאן, אזא גוטער, אזא גוטער...

ל י ע ב מ א ז (מאכענדיג זיך ווי דערשראָקען) : אי,
דאָס איז שלעכט ! קיין גוטער וויל איך ניט זיין... קיין גוטע האָט
איחר פרויען ניט ליעב...

ד א ז ע (אָנגע'ברוגז'ט) : דו פערשטעהסט פרויען

שלעכט... איבריגענס זיינען דא פערשיעדענע... איך האב בלויז
ליעב די גוטע מענער...

ל י ע ב מ א ז : און די שלעכטע ניט?

ר א ז ע (פעסט) : ניין! ניין!

ל י ע ב מ א ז : נו, און מיין חבר גאלדבערג איז געווען
א גוטער? (קוקט איהר אריין אין די אויגען).

ר א ז ע (פערליערט זיך עטוואס) : גאלדבערג... ער... ער
איז געווען א שלעכטער... אבער ער איז דאך געווען דער ערשטער
טער, וועמען איך האב ליעב בעקומען... איך האב דעמאלט אזוי
וועניג פערשטאנען מענשען...

ל י ע ב מ א ז (צארט) : א, מיין ארים מיידעלע... מיר
דאכט זיך, אז דו האסט איהם גאך איצט אויך אמאל אין זינען.
אמת, ראזע...

ר א ז ע (בייז) : הער אויף צו רעדען! מאכסט מיר
בייז! איך האב איהם שוין לאנג פערנעסען...

ל י ע ב מ א ז : ווייל ער איז אוועקגעפאָהרען און דו
זעהסט איהם ניט. אָבער ווען ער קומט, למשל, צוריק?..
ר א ז ע (פעסט) : איך וואָלט איהם אפילו אַנקוקען נישט
געוואָלט...

ל י ע ב מ א ז : פארוואָס?

ר א ז ע (קוקט איהם ליעב אין די אויגען) : ווייל... ווייל
איצט האב איך ליעב בלויז דיר...

ל י ע ב מ א ז : ביזטו זיכער דערין?

ר א ז ע : אודאי... זיכער! זעהסטו דען ניט? פיהלסט
טו דען ניט?...

ל י ע ב מ א ז (צערשטרייט) : יא... איך פיהל, איך
פיהל... (מיט אַן ענדערונג אין דער שטימע, אויפשטעלענדיג זיך
און דורכגעהענדיג זיך איבער'ן צימער) און דאך, ווען ער קומט
צו מיר, למשל, וואָלסטו זיך שטארק אויפגערגעגט...

ר א ז ע (פעסט) : איך וואָלט גלייך אוועקגענאנגען...

ל י ע ב מ א ז : פאר וואָס וואָלסטו אוועק ?

ד א ז ע : ווייל איך האָס איהם איצט...

ל י ע ב מ א ז : האָסטו ? פאר וואָס וואָלסטו איהם האָ-
סען ? נארעלע...

ד א ז ע : רעד נישט וועגען איהם... איך וויל מעהר זיין
נאָמען נישט הערען...

ל י ע ב מ א ז : אַ מאָדנע זאך... ער איז מיין בעסטער
פריינד און דאָך, ווען דו האָסט איהם, פרעה איך מיך אזוי.. עס
איז נישט שעהן פון מיר...

ד א ז ע (שמיכלענדיג) : מעגליך, אז עס איז נישט אזוי
שעהן... אבער דיין דאָזיגער געפיהל קומט דאָך פון דיין ליעבע
צו מיר, אמת ?...

ל י ע ב מ א ז (ענטציקט) : אַ, דו ביזט אַ קלונע מיידע-
לע ! פערשטעהסט גוט זאכען...

ד א ז ע (מיט אַ שפּיעלענדען שטאַלץ) : געוויס בין איך
קלונ... וואָס דען מיינסטו, אז נאָר איהר זענט קלונ ?...

ל י ע ב מ א ז (ערנסט) : אַ, איך מיין עס נאָר ניט...
אַפטמאָל דאכט מיר, אז די פרויען זיינען קלינער פאר אונז...
אַפט שרעק איך מיך פאר זייער שכל...

ד א ז ע : שרעק זיך ניט, ליעבמאן... מיר וועלען דיר
קײן שלעכטס ניט טהאָן...

ל י ע ב מ א ז : ווער ווייס... (קוקט איהר אין די אויגען
אַרײן) : אַפט דאכט מיר, אז גאָלדבערג איז געקומען און דו
געהסט צו איהם צוריק אוועק... ראָזע, האָ ? קען עס אמאָל נאָך
פאסירען ?...

ד א ז ע : רעד ניט, ליעבמאן... פון גאָלדבערג'ן האָב איך
שוין אויף אימער זיך אָנגעזאָגט... איבריגענס אינטערעסירט ער
מיך ניט מעהר...

ל י ע ב מ א ז : איז עס מעגליך אזוי גיך צו פארגעסען ?
ד א ז ע (שוואַך) : זעהסט דאָך אז יאָ...

ל י ע ב מ א ז (געהט ארום חין און צוריק איבער'ן צימער, שמעלט זיך פלוצים אָב נעבען ראָזע'ן, נעהמט זי אָן פאר דער האַנד און שרייט אויס, ווי ניט מיט זיין שטימע): ווייסט, ראָזע, גאָלד-בערג איז היינט געקומען!...

ר אָ ז ע (איבערראשט): וואָס רעדסטו? דו ווילסט מיך גענאָרען...

ל י ע ב מ א ז (טרוקען): עס איז א פאקט. היינט פריה איז ער געקומען... און פאָהרט היינט ביינאכט צוריק אוועק...
 ר אָ ז ע (קוים בעהערשענדיג זיך): בלוז איין טאָג?...
 ל י ע ב מ א ז: יא, בלוז אויף איין טאָג...
 ר אָ ז ע: נו, האָסט מיט איהם שוין גערעדט?...
 ל י ע ב מ א ז: געוויס...
 ר אָ ז ע: און זיך שוין מיט איהם געזעגענט?...
 ל י ע ב מ א ז: ניין, איך דארף איהם נאָך זעהן... (קוקט אויפ'ן זייגער) נאָך א האַלבע שעה...

ר אָ ז ע (שמארק אויפגערעגט, נישט קענענדיג זיך בעהער-שען): וואָס רעדסטו?... באמת? נאָך א האַלבע שעה! מיין נאָט, וואָס עס קען פאסירען...

ל י ע ב מ א ז: איך האָף אבער, ראָזע, אז דו וועסט מיך לאָזען אליין מיט איהם... צו וואָס זאָלסטו זיך דארפען פיהלען אין אן אונאָנגענהמער לאַנע? דו וועסט באלד אוועק-געהן...

ר אָ ז ע (ווי אונצופריעדען): געוויס... איך וועל גלייך אוועקגעהן...

ל י ע ב מ א ז: אָ, מיין גוטע מיידעלע! (וויל זי קושען).
 ר אָ ז ע (לויכט אָבשמויסענדיג איהם): איך בין אזוי איבערראשט... נאָר אין מיטען דערינען גאָלדבערג!... האָט איהר געהערט אביסעל. (אויפגערעגט).

ה י י ל פ ע ר ט : מעגליך... אלענפאלס וואָלטען די ערש-
טע בלעטער געווען אינטערעסאנט...

פ ע נ י (פערשעהמט) : און נאָכהער געהט עס פערוועלק-
טער און פערוועלקטער...

ה י י ל פ ע ר ט : וואָס נאָכדעם וועט זיין טראכטען ניט
קיין אמת'ע קלוגע.

פ ע נ י : איך מיין אויך אזוי...

ה י י ל פ ע ר ט (צופריעדען פון זיין ווירקונג אויף איהר):
וואָלט איהר ניט וועלען זיך דורכגעהן אביסעל מיט מיר?

פ ע נ י (כאָפּט זיך אָן) : אָ. יא... ווארום ניט... מיט
פערגעניגען! (זיי קלייבען זיך צו געהן).

פ ע נ י (קאלט) : און איהר שטיינער?

ש ט י י ב ע ר (אונבעהאַלפען) : הא... איך... (קוקט אויף
היילפערט'ן) ניין... איך וויל דערענדיגען א בוך...

ה י י ל פ ע ר ט (לוסטיג) : נו, געהן מיר ביידע!

(דורך די שוויבען הערט זיך גיסען א רעגען).

פ ע נ י : אוי, מיין גאָט, א רעגען גיסט!...

ה י י ל פ ע ר ט : אָ דאָס מאכט ניט... איך בין א פראק-

טישער מענש... איך האָב היינט געקויפט א שירם...

פ ע נ י (לאכט) : אויב א שירם איז זעהר גוט... קומט!...

(זיי געהען אַרויס... שטיינער בלויבט אַלויין, געהט אום אַ

ווילע הין און צוריק איבער'ן צימער; מורמעלט: — א שירם...

אַ שירם... ס'ווערט פינסטערער און פינסטערער, געהט צו צום טיש

געהט בלעטערן לאַנגזאם אַ בוך).

(פאַרהאַנג)

ערשמע ליעבע.

פערזאנען:

ליעבמאן, א מאן פון א יאָהר 30, מיט אַ סימפּאַטיש געזיכט.
אין די ווינקלען פון זיין געזיכט רוחם אַ פּויר-
נע, קוים בעמערקבאַרע איראַניע. אין די גרויסע
ברוינע אויגען שווימט שווערמונג מיט ערפּאהר-
רונג.

ראַזע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 23; מיטלער גראַציעזער וואַקס.
דאָס פנים רונד און אַנציהענד. די אויגען גרויס און
שוואַרץ. זי לאָזט זיי אָפּ אראָב, אָבער ווען זי הויבט
זיי אויף און קוקט אָן אין געזיכט איז איהר אַנשפּרעכענ-
דען, מערקט זיך דאָרט עפּעס געהיימניספּולעס און אונ-
בעשטיממעט.

ש מ י י נ ע ר (נאאיוו) : פאר וואָס האָסטו מורא?
ה י י ל פ ע ר ט : און פאר וואָס האָסטו מורא?
ש מ י י נ ע ר : איך האָב מורא... גאָר איינפאך זי זאָל
ניט בעגעהן קיין זעלבסטמאָרד...
ה י י ל פ ע ר ט : און איך האָב מורא, אז זי זאָל זיך
ניט פערלעעבן, חתונה האָבן און געבוירען קינדער...
ש מ י י נ ע ר (ווי אויפערזיכטיג) : אף, מיין גאָט
הלאזי... מיר דאכט אָבער, אז זי איז אזוי ווייט דערפון...
ה י י ל פ ע ר ט : פון וואנען געהמסטו עס?
ש מ י י נ ע ר : זי קומט צו מיר אלע אָווענד... איך
וואָלט אמאָל וועלען מיט איהר מאכען א שמועס וועגען לעבע,.
האָב איך אָבער מורא... זי איז אזוי ערענסט, אזוי פעסימיסטיש
מיש געשטימט... א פאָר מאָל האָט זי מיר דאָס דייטליך געגע-
בען אַנצוהערען, אז זי וועט ענדליך מיט אלעם איבעררייסען.
מאכען אן ענדע.
ה י י ל פ ע ר ט (שמייענדיג) : א-ווא! ווירקליך
שרעקליך... איך הער שוין דעם שאס אין איהר איינזאם צי-
מער... (פויע) איז זי ווירקליך א שעהן מיידעל?
ש מ י י נ ע ר (שעהמענדיג) : א זעהר, זעהר חזק'עוור-
דיג, האָט שווארצע אויגען, לאנגע האָר...
ה י י ל פ ע ר ט : געה ווייטער: א שעהן ענטוויקעלטע
ברוסט, לאנגע צארמע פיס...
ש מ י י נ ע ר : געה, דו ביזט א ציניקער, איהרע פיס
האָב איך נישט געזעהן.
ה י י ל פ ע ר ט : הם... ניט געזעהן... ביזטו אן עהרליך-
כער מאן... וועגען שעהנע פיס לעזטו דאך בלויז אין די דע-
קאדענטישע ביכער... יא... נור ניט דאָס, ענטשולדיג... איך בין
ניט קיין ציניקער, איך האָב אָבער שטארק לעב דאָס לעבען.. און
לעבען איז לעבע, אין לעבע איז די פרוי... (פויע)
קענסט מיר אפשר בעקענען מיט דער דאָזיגער פעני,

וואָס האָט שוואַרצע אויגען, לאנגע האַר און טראַגט זיך ארום מיט זעלבסטמאָרד געדאַנקען.

ש ט י י נ ע ר (אין פערלעגעהייט): יא... פאר וואָס נים? זי דארף דאָ טאַקי זיין באלד... זי דארף דאָ געהמען אַ בוך, זי לעזט זעהר פיעל...

ה י י ל פ ע ר ט : נאַטירליך... אז לעבען לעבט מען נים, לעזט מען פיעל נייע ביכער און מען טראַגט זיך ארום מיט זעלבסטמאָרד געדאַנקען.

ש ט י י נ ע ר : הייסט עס, אז לעזען ביכער...

(עס הערען זיך פרייט און אַ קלאפ אין סייהר).

ש ט י י נ ע ר (צוטראַגען): דאכט זיך זי... (הילפערט ענטפערט) אריין!

(עס בעווייזט זיך אויף די שוועל פעני, געקליידט איינפאך אָבער אנציהענד... פון קלוינעם היטעלע וואָס איז אראַבגערקט אי-בער'ן שמערען, קוקען אַרום גלענצענדע שוואַרצע, פער'חלום'שע, פערביינקמע אויגען, זי גיט שטוינער'ן די האַנד און שמויכעלט ווי אין פערלעגעהייט).

פ ע נ י (דערזעהענדיג היילפער'ן): ביי אייך איז דאָ אַ פרעמדער מענש...

ש ט י י נ ע ר : אַ, ניין. עס איז א פריינד, אן איינע-נער... פארדאָן... איך שטעל אייך נים פאַר: פרייליין פעני, הער היילפערט.

ה י י ל פ ע ר ט (אויסציהענדיג איהר פריינדליך די האַנד און אַ דריק טהוענדיג שטאַרק איהר קליינע הענטעל): עס פרעהט מיך ווירקליך אייך צו קענען... (קוקט זי דרייסט אָן; זי לאַזט אַראָפּ די אויגען, הויבט זיי אָבער אויף צוריק און קוקט הייל-פערט'ן אָן מיט נייגעריגקייט... געהט ענדליך צו צום מישעל און זוכט צווישען די ביכער).

ש ט י י נ ע ר : דאָס בוך וואָס איהר האָט געבעטען האָב זיך שוין פאר אייך...

ה י י ל פ ע ר ט : אף, גענוג שוין מיט די ביכער... לאז
מען אביסעל אזוי שמועסען...

פ ע נ י (מיט א מרויעריגען, אָבער חז'עוודיגען שמויכעל):
האַט איהר אזוינע אינטערעסאנטע טהעמאס?
ה י י ל פ ע ר ט (ראש): יא, איך האָב א שעהנע
טהעמא.

פ ע נ י : וועגען וואָס?
ה י י ל פ ע ר ט : וועגען ליכעכע...
פ ע נ י (שמויכעלט, באַלד אָבער ווערט זי מרויריג): איז
עס ניט גלייז א וואָרט... איז דען דאָ ליכעכע? גלויבט איהר
אין ליכעכע?...

ה י י ל פ ע ר ט (דריקענדיג מיט די פלויצעס): זאָג
דערבאר... אין ליכעכע ברויך מען דען גלויבען... ליכעכע איז דען
אן אבסטראקט... ליכעכע איז דאָך א ממשות'דיגע זאך... מין
גאָט!

פ ע נ י : אָ, איהר זייט אן אַפטימיסט... עס פרעהט
מיד... שוין לאנג ניט געזעהן אזא'ן אַפטימיסט ווי איהר.
(קוקט איהם אָן גאָנץ דרויסט).

ש ט י י נ ע ר (פיהלענדיג זיך ניט בעקוועם): אָ, דער
הערר היילפערט איז שוין צופיעל אַפטימיסט, מיט אבסטראקטע
פראגען אינטערעסירט ער זיך ניט...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג): א, פרוינד שטיינער, איהר
טרייבט רכילות... וואָס הייסט איך אינטערעסיר מיד נישט?
אין געגענטהיל, דאָס אבסטראקטע איז ביי מיר א זעהר שעהנער
שפיעל. אזוי צו זאָגען, א גימנאסטיק פאר מיינע געהירן, וועלכע
פאָדערען ארבייט, בעוועגונג, אבער ווי קומט עס צו פעסע-
מיזם? שפינאזא איז. ניט געווען קיין פעסימיסט...

פ ע נ י (נאָאיוו): אָבער אנדרעיעוו... אף מין גאָט, ער
איז אזוי שווארץ ווי דער טויט... ער איז אזוי טיעף...

ה י י ל פ ע ר ט : אָ, מיין שעחנע מיידעל (פעני וויל
בייז ווערען, קוקט איהם אָבער אָן און גיט אַ שמייכל, שטאַרק רויט
ווערענדיג) אנדרעיעו וואָגט איהר, צו וואָס זשע לעזט איהר
איהם. ווען ער וואָלט געווען אן אויפריכטיגער פעסימיסט, וואָלט
ער דאָך אזוי פיעל ניט געשריבען, אַ פעסעמיסט ליגט אין זיין
צימער'ל, פיפקעט אַ ליולקע און שפייט אין באלקען (אַבגעהאַקט)
אַלזאָ וועגען ליעבע. (צולאכט זיך).

פ ע נ י (שטייכלעט) : אויב איהר האָט עפעס שעחנעם
צו זאָגען...

ש ט י י נ ע ר (האַלטענדיג אַ בוך אין הענד) : אַט האָט
איהר דאָס בוך... לעזט איהר פריהער, נאָכדעם וועל איך לעזען.
ה י י ל פ ע ר ט (לוסטיג און פריינדליך צו שטוינער'ן) :
אך, גענוג שוין! מיר געהען דאָך ריידען וועגען ליעבע.
פ ע נ י (אונשולדיג) : דאָס בוך איז דאָך קליגער פון
אונז אַלע.

ה י י ל פ ע ר ט (בייז) : ווער זאָגט עס אייך? ... אַלענ-
פאלס האלט איך מיך קליגער פאר אַלע ביכער...
פ ע נ י (דרייסט) : אויב אזוי, וואָלט געווען אינטע-
רעסאנט אייך דורכצולעזען...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג) : אָ, ווען איהר לעזט מיר
דורך, וואָלט איהר געוויס פערשפארט ביכער צו לעזען...
פ ע נ י (ווערענדיג אין גאַנצען דרייסט און שטאַרק פער-
כאַפט פון'ם נייעם בעקאנטען) : ברויך מען אייך לאנג צו לעזען?
ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אָן ערענסט) : אַ, זעהר לאנג,
דאָס גאנצע לעבען...

פ ע נ י (ווי איבערראשט) : און איהר וואָלט עס ער-
לויבט?...

ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אָן מיט ליעבע) : אייך — יא...
ש ט י י נ ע ר (מיט אויפערזוכט אין מאָן) : ס'וועט אייך
נמאס ווערען...

(די סצענע קומט פאָר אין דער לעצטער צייט
 נאָך דער רעוואָלוציע אין אַ גרויסע שטאָדט
 אין רוסלאנד. די סצענע שטעלט פאָר אַ קלוינעם
 צימער מיט אַ בעזונדער איינגאַנג, דאָס צימער איז איינ-
 פּאָך מעבליערט, אויפ'ן מיטל, וועלכעס שמעקט בייס
 איינציגען פענסטער ליגען אייניגע דיקע ביכער, עטליכע
 בראַשורען, צייטונגען; אויף די וואַנד פון ביידע זייטען
 פענסטער הענגען אַ פאָר קונסט־בילדער און אייניגע פאָר-
 מאַגראַפישע פאָרטרעטלעך. אַ הערבסט אָווענד, דאָס צימער
 ווערט בעלויכטען פון געז.)

ל י פ א ש ט י י נ ע ר (אַנשטענדיג אָבער נאָכלעסיג גע-
 קליידעט, וואָס גיט איהם צו אַ געוויסען חן, זיצט בייס מיטל און
 בלעטערט אַ בוך. עס הערט זיך אַ קלאפּ אין מיהר, שטוינער רייסט
 זיך אָב פון בוך, געהט צו צום מיהר און רופט): אַריין!

ב ר ו ד ה י י ל פ ע ר ט (שעהן געקליידט, זעהט אויס
 ווי אַ פּראָנט און אַן אינטעליגענט צוזאַמען, מיט אַ שטייכעל אויף
 די ליפּען): וואָס טהוסטו, שטיינער?

ש ט י י נ ע ר : אַט, מען בלעטערט אַ בוך... לעזען איז
 גיטאַ קיין חשק... אין אלגעמיין זיינען די ביכער זעהר לאַנג-
 ווייליג געוואָרען, איבערהויפט פאר די לעצטע צייט.

ה י י ל פ ע ר ט : ווער הייסט דיר זיי לעזען?

ש ט י י נ ע ר : וואָס טהוסטו דען?

ה י י ל פ ע ר ט : איך לעז זיי ניט... איך לעז אַמאָל,
 די אלטע, די קלאַסיקער...

ש ט י י נ ע ר : די קלאסיקער... זיי ריידען צו מיר גאָר
נישט... מיין הארץ בעגעהרט א ניי וואָרט... די אלטע זיינען
געווען צו געזונד... מיין זעלע איז אָבער אָנגעגריפען... איך זוף
דאָס קראַנקהאפטע... דאָס ראפּענירטע... דאָס אונגעוועהנליכע...
ה י י ל פ ע ר ט : נו, די נייע גיבען דאָך דיר דאָס אין אַ
גרויסע מאָס... זיי זיינען דאָך אלע קראַנקהאפט, ראפּאנירט און
ניט נור אונגעוועהנליך, נור פשוט משוגע...

ש ט י י נ ע ר : ניין, ניט אלע... עס איז דא א פאָר... די
זיינען טאָקי גוט, די איבעריגע אָבער זיינען נאָכאהמער, נאכ-
קרימער, קייען איבער ווערטער, וואָס זיינען אין דער מאָדע, זיי
פיהלען עס אָבער ניט דורך... זיי שטעקען מיר ניט אַז מיט זייער
נעפיהל, וועלכען זיי האָבען אליין ניט... עס איז, ברודער, ניטאָ
וואָס צו לעזען פאר דעם נייעם מענשען...

ה י י ל פ ע ר ט : פראזען... גייער — אַלטער מענש...
מענשען זיינען אלע מאָל געווען דיזעלכע, מען ברויך זיך ניט
גריבלען.

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אַז עס גריבעלט זיך,
ממילא... עס קומען פראגען, ווי אומגעבעטענע און לאָזען דיר
ניט אָפּ.

ה י י ל פ ע ר ט (אין אַ חזק טאָן) : למשל?

ש ט י י נ ע ר : למשל. (פערשטאכט זיך) אַט טאָקע ווע-
נען לעבען... צו וואָס לעבען מיר? ... וואָס איז דער תכלית?
וואָס איז דער זין?

ה י י ל פ ע ר ט : אַ, יא א מאָדערנע פראגע... איך בין
אָבער ניט קיין מאָדערנער מענש. איך פרעג עס ניט... היינט
האָט גערעגענט, האָב איך געקויפט א רעגען-שירם. א וואוילע
זאך א רעגען-שירם...

ש ט י י נ ע ר (פערוואונדערט) : וואָס הייסט — אַ
רעגען-שירם... עפעס א סימבאל?...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג): א, דו סימבאליסט... אלץ
איז ביי איהם א סימבאל... וואס האט צו טהאן א רעגען-שירם
מיט א סימבאל? פשוט, ס'האט גערעגענט האב איך געקויפט
א רעגען-שירם, איך זאל מיר נים איינצעצן...

ש ט י י נ ע ר : איך פערשטעה דיר נישט...

ה י י ל פ ע ר ט : פערשטעהסט נים קיין איינפאכע זא-
כען... איך מיינ דערמיט צו זאגען, אז איך לעב, ווייל איך לעב,
איך טהו אלץ, אום צו לעבען און צו פעהיטען מיר פון אלץ,
וואס מאכט מיר דאס לעבען אונבעקוועם. רעגענט, קויה איך א
רעגען-שירם; איז הייס, טהו איך מיר אן אין לייכטע קליידער;
איז קאלט, טהו איך מיר אן אין דיקע קליידער... עס איז אלץ
אזוי איינפאך...

ש ט י י נ ע ר : וואס איז אבער מכח דעם זין פון לעבען?
דאס לעבען מוז דאך האבען א זין...

ה י י ל פ ע ר ט : צו וואס א זין? ס'איז מיר גענוג
דער אינסטינקט...

ש ט י י נ ע ר (בייז): דו רעדסט ווי ציניקער... און
ווי איז, אז דעם אינסטינקט ביזטו אריבערגעוואקסען, און
בלייבסט בלויז ביים אינטועלעקט, ביים דיינעם פערנונפט, אזוי
צו זאגען...

ה י י ל פ ע ר ט : ווען דער געזונטער אינסטינקט פער-
לאזט דיר און דו בלייבסט ביים דיינעם פערנונפט, טא געה דאן
אין משוגעים הויז אריין... דארט געפינען זיך מענשען מיט'ן
דיינעם פערנונפט...

ש ט י י נ ע ר (פערשייטעט): פערשטעהסט מיר שלעכט...
אבער זאלען מיר דאס דערווייל לאזען... מיינ נים אז דו האסט
מיר בעקעמפפט, בעזיעגט... איך בלייב ביי מיינס, אז דאס
לעבען מוז האבען א זין, אבער איך בין גענוג געדולדיג צו זוכען
איהם; גענוג זעהענדיג צו געפינען איהם; אבער וואס טהוט מען,
ווען די דאזיגע פראגע גנב'עט זיך אריין צו א שוואכערע פער-

זענליכקייט. ווייסטו, אז אזא פערזענליכקייט קען זעהר לייכט
בענעהן זעלבסטמאָרד...

ה י י ל פ ע ר ט : אַך זעלבסטמאָרד... א שעהנער וואָרט...
ער קלינגט מוזיקאליש... זעלבסטמאָרד... איך האָב ניט לאנג גע-
זעהן א בוך מיט'ן טיטעל: טויט... איך בין אריין צום פערלעגער
און האָט געפרעגט וואָס קאָסט אבצוקויפֿען די גאנצע אויפלאגע.
ש ט י י נ ע ר : צו וואָס האָסטו עס געדארפט?

ה י י ל פ ע ר ט : אַך, צו וואָס... נאָטירליך ניט צום לע-
זען, ניט צום פערטיילען צווישען די אָרעמע מענשהייט. נאָר
פשוט צום פערברענען... א, ווען איך קען די אלע ביכער וואָס
פרעדיגען דעם טויט, פערברענען! אָדער ווען איך קען ווערען א
צענוואַר און פערביטען אזוינע ביכער נאָר צו ערשיינען. אָט רייד
בעסער מיט מיר נישט וועגען אזוינע פראגען... זיי זיינען ערש-
טענס דום, און צווייטענס נישט אויפריכטיג, דער סאמע ניט
אויפריכטיגער טויט, איז דער טויט פון מאָדערנעם זעלבסטמער-
דער...

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אז דער לעבען איז פאָרט
שווער?

ה י י ל פ ע ר ט : ליידט מען מיט א שמייכעל... דא-
מאָלס איז שוין לייכט! פערשטעהסט... בלויז איין שמייכעל...
ש ט י י נ ע ר : ניט אלע קענען שמייכלען.

ה י י ל פ ע ר ט : ווארום? יעדער וואָלט עס געקענט,
ווען ער וואָלט נאָר געקוקט אויפ'ן לעבען מיט אנדערע אויגען.
ש ט י י נ ע ר : אָט צום ביישפיעל, האָב איך א בעקאנ-
טעם מיידעל, פעני הייסט זי... זי איז שעהן, קלוג, געבילדעט...
די לעצטע צייט אָבער טראָגט זי זיך ארום מיט'ן געדאנק, אז
דאָס לעבען איז פוסט, וואָכעדיג, ניט אינטערעסאנט, און וועסט
לאכען, איך האָב שטארק פאר איהר מורא...

ה י י ל פ ע ר ט (איראָניש): איך האָב אויך שטארק
מורא...

(עס הערען זיך מרים, עס געהט אריין ח י י ם א בחור
פון א יאָהר 18).

ח י י ם : מאַמע גיעב עסען. איך וויל אביסעל שפּיע-
לען אויף דעם פּיעדעל. (געהט אריין אין צימער, ברענגט פון דאָרט
א פּיעדעל, שפּיעלט די גאמט).

ל א א : שפּיעל, שפּיעל, דער ליטוואק וויל האָבען רוהיג-
קייט. (געהט אריין אין צווייטען צימער).

(באַלד געהט אריין דער שרייבער, די מאַשין קלאַפּט, די פּיע-
דעל ברומט, ער בלויבט שטעהען מיט'ן טשעמאָדאַנטשיקעל אין מיר
און קוקט פאַראַוויס...)

ש ר י י ב ע ר : אַה, ענטשולדיגט. איך האָב א פנים פער-
בלאנדזשעט — איז דאָס דער פערטער שטאַק.

ל א א (צוריק ארויסגעהענדיג) : דאָ, דאָ.
ש ר י י ב ע ר (אויסשטעלענדיג די אויגען) : איך פער-

שטעה נאָך ניט. אַט אזוי נאָרט מען דאָס אָב. דאָ איז דאָך
שרעקליך. איך וועל דאָך ניט קענען א וואָרט שרייבען.

ל א א : נו, וואָס האָט איהר געוואָלט. צוליעב אייערע
דריי רובעל זאָל זיין טאָכטער ניט נעהען און מיין זוהן ניט
שפּיעלען. נישט-קשה, מען קען שרייבען ליעדער ביי-טאָג.

ש ר י י ב ע ר (אָוועקשטעלענדיג דעם טשעמאָדאַנטשיק) :
מילא, די נאכט וועל איך שוין ביי אייך געכטיגען. איך האָב
ניט וואוהין צו געהן — מאָרגען וועלען מיר זעהן.

(פאַרהאַנג).

די אורזאכע.

פערזאנען:

ליפא שטיינער, 27 יאָהר אַלט.
ברוך היילפערט, אין די זעלבע יאָהרען.
פענני, 23 יאָהר אַלט.

ש ר י ב ע ר (ווי בעלידיגט): וואָס הייסט גראַמען? —
 אײַך שרײַב אױף אָהן גראַמען. גראַמען איז נײַט דער עיקר —
 דער עיקר איז דער געדאַנק — אַמאָל קען זײַן אַ ליער אָהן
 גראַמען און זי זאָל זײַן בעסער, ווי מיט גראַמען.
 ל א ה. מײַלאַ, וואָס געהט עס מיר אָן — איהר ווילט,
 הייסט עס, וואָהנען דאָ.

ש ר י ב ע ר. יאָ. — אַבער אײַך זאָג דאָך אײַך, דער
 עיקר, צי איז בײַ אײַך רוהיג?

ל א ה: שײַך רוהיג. איהר זעהט דאָך.
 ש ר י ב ע ר: יאָ, אײַצט זעה אײַך — דאָרט וואו אײַך
 וואוינ איז אײַצט אױף קײנער נײַטאָ, פונדעסמוועגען לאָז אײַך
 צוויי וואָכען בעצאָהלטע און אײַך ציה מײַך ארויס.
 ל א ה: פארוואָס?

ש ר י ב ע ר: ווײַל דאָרט טומעלט זעהר בײנאכט, אַ סך
 קינדער און קוואַרטיראַנטען.

ל א ה (כײַטער): וואו זײנען זיי אלע בײַטאָג?
 ש ר י ב ע ר: בײַטאָג ארבייטען זיי און בײַ נאַכט,
 אז זיי קומען זיך צונױף איז שרעקליך טומעלדיג. — אײַך קען
 אַ וואָרט נײַט שרײַבען.

ל א ה: בײַ מיר איז דאָס נײַטאָ. אײַך לאָז נײַט טומלען.
 אַבעגעסען און געגאנגען שלאָפּען.

ש ר י ב ע ר: פּאָלגט מען אײַך דען?
 ל א ה (כײַט): וואָס הייסט פּאָלגען? מיר מוז מען
 פּאָלגען. וואָס הייסט עפעס נײַט פּאָלגען!

ש ר י ב ע ר (ווי דערשאַקען): יאָ, נאַטירליך, אַל-
 זאָ וואָס זעט קאָסטען אַ חורש?

ל א ה: איהר האָט דאָך געלעזען אונטען אויפ'ן צעטעל —
 דריי רובל. שוין מיט געקאכט וואסער אלע איז דער פריה.

ש ר י ב ע ר. נײַן, אַ דאַנק. געקאכט וואסער ברויך
 אײַך נײַט — אײַך טרינקט טהעע אין גאָס.

ל א א : נו, איהר דארפט נישט. וועל איך אייך ניט צווינג-
נען. איך צווינג קיינעם ניט — נאָר ס'איז אלץ איינס צו מיט
געקאכט וואסער, צו אַהן געקאכט וואסער, דריי רובל. א דירה —
א מלוכה!

ש ר י י ב ע ר (בעטראכטענדיג פון דער קיך דעם צווייטען
צימער) : יא, די דירה איז א שעהנע — נאָר א שעהנע! איך
האָב אָבער מורא, אז ביינאכט וועל איך אויך דאָ ניט קענען
שרייבען — ווי פיעל קינדער, זאָלען געזונד זיין, האָט איהר?
ל א א (בעזאָרגט) : אז אָד און וועה — דריי שטיקלעך
קינדער — צוויי טיידלעך און א אינגעל — זעהר א געראַטענער
אינגעל.

ש ר י י ב ע ר : הייסט עס, נעהם איך ביי איך די
וואוינונג. (בעטראכט די קיך מיט דעם צימער) וואו וועט איהר מיד,
למשל, לייגען?

ל א א : וואו איהר ווילט — איהר קענט ארבייטען אין
צימער און שלאָפען אין קיך מיט'ן בחור'ל צוזאמען.
ש ר י י ב ע ר : דאָס שלאָפען איז ביי מיר נארישקייט.
דער עיקר די רוהיגקייט.
ל א א : וועגען רוהיגקייט רעדט נישט, דאָס וועט איהר
שוין זעהן.

ש ר י י ב ע ר : דאָרף מען אייך, הייסט עס, געבען האנד-
געלד און איך ציה מיד באַלד אַרײַן.
ל א א : פון מיינעטוועגען קענט איהר אפילו שוין.

ש ר י י ב ע ר : איך וואוין טאקע דאָ ניט ווייט, דאָס
פֿטע הויז פון אייך — כ'האָב נאָך צוויי וואָכען צו וואוינען
דאָרט, נאָר מיר ארט ניט די אנדערהאלבען רובל — איך האָב
דאָרט פאר צוויי וואָכען קיין איין אות ניט געשריעבען — געלד
שפיעלט ביי מיר קיין ראָלע ניט.

ל א א (פילאָזאָפיש) : געלד איז בלאָטע.
ש ר י י ב ע ר : אַלזאָ אַט האָט איהר א רובל האנד-געלד.

לא אה : און די אנדערע צוויי ?

שרייבער (ווי פערוירט) : די אנדערע צוויי בע-
קומט איהר אין דריי טעג ארום — ס'איז פערשטעהט איהר
מיד, שווער — איך לאז צוויי וואכען איינגעצאהלטע דירה-
געלד.

לא אה (גומהערציג) : נו, נו — זאל זיין אין דריי טעג
ארום — ביי מיר וועט איהר נישט דארפען לאזען. איהר וועט
זיין צופריעדען. געקאכט וואסער וויפיעל איהר ווילט.

שרייבער (גערירט פון איהר ווייכקייט) : ניין,
א דאנק — סיי געקאכט וואסער ברויך איך ניט — איך טרינק
שטענדיג טהעע אין גאס, ס'הייסט, אין א קאווארניע. — איך
האב שוין מיי קאווארניע.

לא אה : נו, צווינגען וועל איך אייך ניט — איך צווינג
קיינעם ניט.

שרייבער (אויפגערויטט) : הייסט עס, קען איך
מיד טאקע גלייך איבערציהען.

לא אה : פון מיינעמוועגען כאטש די מינוט.

שרייבער (פרעהליר) : אלזא געה איך ברענגען מיי
טשעמאדאנטשיקעל — (אב).

לא אה (אליין). רוהינקייט וויל ער — פאר דריי רובעל
א חודש וויל ער רוהינקייט — א ליטוואק אביסעל — אלץ קע-
נען זיי — ליעדער שרייבען און נאך — אז ער וועט ניט שריי-
בען קיין ליעדער בין איך בדלות — מיינע וועהטאגען אויף
זיין קאפ — פאר דריי רובעל וויל ער א רוהיגע דירה (דערהערט
שריט). די קינדער געהען שוין. (שמעלט זיך אויף).

(עס געהט אריין זעלדע, א מידעל פון א יאָהר 23, אויס-
געפוצט אין א גרויסען הוט און אין א מאַדנעם מאַנטעל).

לא אה : ווייסט זעלדע, שוין דאָ א קווארטיראנט —
א ליטוואק.

ז ע ל ד ע : פארט פערדונגען! — וואו וועסטו
איהם לעגען — ביי דיר צופוסען סיידען.

ל א ה : (ווייד) : אַט רעד ניט קיין נאַרישקייטען — וואו
וועל איך איהם לעגען? א שאלה אביסעל — איך וועל שוין
נעפינען אן אָרט — אזא יקרות קוילען — דריי רובעל וועט צו
ניץ קומען.

ז ע ל ד ע : מילא, מאך א הקדש פון דער דירה, נעהם
צונויף אלע קבצנים פון דער וועלט און לאז זיי דא אריין! מילא
ס'איז ניט מיין דאגה. גיעב עפעס עסען — איך וויל מיך זע-
צען נעהען.

ל א ה : שוין! (דערלאנגט זעלדען וועטשערע. דערווייל
קומט אן די יונגערע מאַכטער, ביילקע).

ל א ה : אַט איז שוין ביילקע. ווייסט ביילקע, כ'האַב
שוין א קווארטיראנט.

ב י י ל ק ע : פרעהליך איז מיר — עפעס א שעהנער
בחור?

ל א ה : א ליטוואק. ער מאכט ליעדער.

ב י י ל ק ע : און גוט! איך האָב טאקע ליעב ליעדער.
(זינגט).

שעהן ביזטו ליבטשע, ליובטשע!

שעהן ווי די גאנצע וועלט.

נאָר איין חסרון איז אין דיר,

וואָס דו האָסט קיין געלד.

ל א ה : (איראָניש) : איצט קענסטו זינגען, באלד קומט
ער, וועט ער ניט וועלען ליידען. ער וויל רוהיגקייט — פאר דריי
רובעל א חודש וויל ער רוהיגקייט.

ז ע ל ד ע : (אָבעסענדיג, זעצט זיך ביי דער מאַשין נעהען...)
אַט וועט ער האָבען רוהיגקייט. איך דארף היינט זיצען ביז
דריי און נעהען — איך מוז ענדיגען דאָס קלייד.

א רזחנע דידה.

פערזאנען:

לאח, זון אלמנה, {
ביילע {
זעלדע {
איהרע מעכטער שניידערקעס.
חיים, איהר יונגער זוהן, שפיעלם פידעל.
שרייבער, א קוואמיראנט.

די סצענע קומט פאר אין ווארשא.

(א קיד, זויבער אויפגערוימט, ביי די ווענד שמעמען
צוויי צונויפגעלעגטע אייזערנע בעטלעך, אין א ווינקעל
א נעהמאשין, איבערגעדעקט מיט א ליילעך. אויף דער
פערד פערדעקטער קאלטער פלימע שמעקט א קלוינער לאמח.
לאה זיצט ביים פלימע און פערריכט א העמד.
לאה, צוגעהענדיג צום טיר) : ווער קראצט דארטען די
טיר ? (שמעקט אויף און געהט עפענען)

ש ר י י ב ע ר (אין אַבערמאָגענעם קורצען אַסיען-פּאַלמאַ,
לאַנגע האַר, צושאַקענע אויגען) : איך האָב נעטראַפען צי
ניט... דאָ איז פערטער שטאַק ?
ל א ה (אַנגערוקט) : פערטער, פערטער, איהר קענט ניט
צעהלען ? ...

ש ר י י ב ע ר (צו זיך קומענדיג) : איך האָב זיך צוטור-
מעלט צעהלענדיג... (אַטהעמט אָב) ביי אייך גיט זיך אָב א בעט
פאר א פערזאָן ?

ל א ה (אַנקוקענדיג איהם מיט פערדעכטיגע בליקען) : דאָ...
דאָ... דאָ... ביי מיר...

ש ר י י ב ע ר : איך זעה, אז ביי אייך דארף זיין שטיל,
רוהיג... אזא דירה זוך איך טאקע...

ל א ה : וואָס הייסט רוהיג... אודאי איז דאָ רוהיג... איהר
זעהט דאָך... קיינער ניטאָ... א גאנצער טאָג — קיינער ניטאָ.

ש ר י י ב ע ר : און ביינאכט ?
ל א ה : וואָס הייסט ביי נאכט ? ביי נאכט שלאפט מען

דאָך.

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיד — ביי מיר איז דער עיקר די נאכט.

ל א א ה : וואָס הייסט דער עיקר די נאכט?
ש ר י י ב ע ר : איד בין, פערשטעהט איהר מיד, א שריי-
בער.

ל א א ה : וואָס הייסט א שרייבער. איהר גיט אוראָקען?
ש ר י י ב ע ר. גיט דאָס מין איד — ס'הייסט אוראָקען
גיט איד אויך, דאָס הייסט אבער איד בין א לעהרער — איד
בין אבער דער עיקר א שרייבער, — דאָס הייסט איד שרייב,
איהר פערשטעהט, איד שרייב.
ל א א ה : וואָס הייסט, איהר שרייבט? איהר שרייבט פא-
פירען?

ש ר י י ב ע ר : ניין, איד שרייב, פערשטעהט איהר
מיד, זאכען.

ל א א ה (פערוואונדערט) : זאכען — וואָס הייסט זאכען?
זאכען נייט מען דאָך — איד פערשטעה גיט, וואָס דולט איהר
מיר א קאָפּ! (קוקט אויף איהם מיט חשד).

ש ר י י ב ע ר (שמויכלט) : זאכען הייסט גיט דוקא
קליידער, זאכען הייסט ארטיקלען.

ל א א ה : ארטיקלען? איד פערשטעה גיט, וואָס הייסט
ארטיקלען? — עפעס רעדט איהר פערשטעלט. (מיט גרויס חשד)
איהר זייט שוין לאנג אין ווארשא?

ש ר י י ב ע ר. שוין צוויי יאָהר.

ל א א ה איד פערשטעה אבער גיט, וואָס איהר טהוט!
זאגט פשוט, וואָס מיינט איהר?

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיד, איד בין א
שרייבער. איד שרייב געדאנקען, זאכען, ליידער.
ל א א ה (בערוהיגט) : אהא. איהר מאכט גראמען — איד
פערשטעה.

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : איך ווייס דאָס אַלץ אליין...
ק י י ל ע (לאַכענדיג) : און וואָס זאָנסטו אויפ'ן חתן, דו
ביזט דאָך אַ מבין?...

ד ע ר ש ד כ ן (אריינגעהענדיג אין זיין ראַלע) : דער
חתן איז אַ מושלם, אַ שרייבער, אַ זינגער, אַ פארשוינ און אַ פער-
דיענער.

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (לאַכענדיג) : אזוי בין איך פער-
שריבען אין ביכעל ביי אייך?

ק י י ל ע : טאָטע, איצט געה זיך דורך אביסעל... איך
האָב מיט ליכטענשטיינען עפעס צו ריידען!...

ד ע ר ש ד כ ן : יא, קינדערלעך, איך וועל מיר דורכ-
געהן... (צו ליכטענשטיינען) אַך, ס'א פערגניגען, וואָס איך דארף
צו אייך ניט געהן דולען אייך אַ קאָפּ מיט פרייליין גרינשפאַן!
(פון קיך ווייזט זיך ציפּעס קאָפּ).

צ י פ ע (ניט זעהענדיג ליכטענשטיינען) : פארוואָס
געהסטו שוין ניט, נאָטע, אריין אהין וועגען שידוך... האָסט דאָך
געדראָפּט געהן...

נ אָ ט ע : ס'איז שוין אויס שידוך! אויס שידוך!
צ י פ ע : וועה איז מיר — ווער האָט דאָס קאליע גע-
מאַכט?

(זי געהט אריין אין צימער און בלייבט פערשעמט.)
נ אָ ט ע : וועה האָט דאָס קאליע געמאַכט? — אונזער
טעכטערל... זעהסט, זי האָט צוגענומען דעם חתן... געה טו איהר
עפעס!

צ י פ ע (שטראהלענדיג פאר גליק) : זאָל זיין מיט מוז!
(ליכטענשטיין מיט קיילען קוקען זיך ליעבליך אָן, געהען
לאנגזאם אריין אין קיילעס צימער. ציפּע געהט אריין אין
קיך. נאָטע בלייבט שטעהן שמאַרק פערקלערט וועגען אַ
סיעמען ענין. — לאַנגע פויזע.

(עם עפענט זיך די מיר און עס געהט אריין דער פאָעט חיי-קעלסאָן).

ד ע ר ש ד כ ן (קוקט איהם אָן מיט פּעראכטונג):
חייקעלסאָהן איך האָב דאָ פּערגעסען מיין בוך.

ד ע ר ש ד כ ן (חיטערע): מיר ווייסען, מיר ווייסען...
מען פּערגעסט דאָס בוך, כדי נאָך אמאָל צו קומען. אבער, פּע-טערקע, אומזיסט...

ח י י ק ע ל ס אָ ן (שטארק פּערשעמט ווערענדיג): איהר
מישט זיך ניט... מיט אייך האָב איך קיינע געשעפּטען ניט...
מענשען, וואָס האַנדלען מיט די העכסטע געפיהלען...

ד ע ר ש ד כ ן (ווערט פּלוצלונג בעגייסטערט מיט א אי-דעע. געהמט אריין די באָרד אין האַנד און זינגט עפעס אַ ניגונדעל,
וואָס ווערט געזונגען ביי אַ שווער שטיקעל גמרא).

ח י י ק ע ל ס אָ ן (גרייט זיך צו געהן).
ד ע ר ש ד כ ן (שנעל): שמעהט, שמעהט, יונגערמאן!
איך האָב אייך געוואָלט עפעס זאָגען. שמעהט!

ח י י ק ע ל ס אָ ן (קעהרט זיך אום, קוקט דעם שדכן אָן
פּערוואונדערט און מיט שמאָלץ).

ד ע ר ש ד כ ן (בעטראכט חייקעלסאָנען פון קאָפּ ביז די
פּיס): הם... הם... (פּערטראכט זיך). גאָר נישקשה, גאָר ניש-
קשה... כ'לעבען, און ענין... (צו חייקעלסאָנען) זאָגט מיר, איך
בעט אייך... זיצט... זיצט, למאי זאָלט איהר שטעהן... זיצט.
ח י י ק ע ל ס אָ ן (פּערוואונדערט): עס שאדט ניט.. עס
שאדט ניט...

ד ע ר ש ד כ ן (זעהר גומטערציג): זאָגט מיר, איך
בעט אייך... פון וואנען זענט איהר אליין?...

ח י י ק ע ל ס אָ ן (מיט שמאָלץ): א ווילנער.
ד ע ר ש ד כ ן (צופרידען): אזוי... א ווילנער... ווילנאָ
איז אַ חיבשע שטאָרט... איך קען ווילנאָ, ווילנאָ איז אַן אלטע

יחוס-שטאנדט... יא, ווילנא קען איד. (פויע). און ווי אלט זענט
איהר?...

חייסעלס אן : 25 יאהר.

דער שדכן : ווי אזוי זענט איהר בעפרייט געווארן?
רען פון פריזיוו?

חייסעלס אן (קורץ) : א בן-יחיד.

דער שדכן (צופרידען) : א בן-יחיד, הייסט עס...
(חאפט ארויס דאס ביכעל און שרייבט).

חייסעלס אן (פערוואונדערט) : אנטקענען וואס איז
איז דאס?

דער שדכן (געשעפטסמעסיג) : דאס איז שוין מיין
געשעפט... איהר וועט באלד הערען! (שמיכלענדיג זיס): זאגט
מיר, ווען איך גיב אייך א כלה, וואלט איהר גענומען?..

חייסעלס אן (פערוואונדערט) : א כלה... ניין! איד
דארף נישט א כלה... דורך א שדכן... פאר מיר פאסט דאס נישט.

דער שדכן : עט, נארישקייטען! וואס הייסט, פאר
אייך פאסט עס נישט... איך ווייס מעהר נישט, צי וועט דארטען
פאסטען... זיי קלויבען דאָרט... די גרינשפאנס... (בעטראכט איהם
גענוי) הם... א גאנץ פיינער בחור, כ'לעבען.. (בעמערקט די לאַג-
גע האַהר פון הינטען) זי זוכט נאָר א שעהנעם. יא, אַט דאָס
מאכט אייך קאליע — די האַהר... צו וואָס טראַנט איהר אזוינע
לאַנגע קורלעס? צו א שידוך איז דאָס גע'הרנ'עט...

חייסעלס אן (מיט הכנעה) : די האַהר קען איך אַב-
שערען. איך האָב שוין לאַנג געטראַכט וועגען דעם...

דער שדכן : אַט וועט איהר זיין א חוואט... די
האַהר טאקע שערט אַב... פערשטעהט איהר מיך... און (קוקט
איהם אן מיט א ספעציעלען שדכנישען שמיכעל) איהר וועט קריגען
א כלה...

חייסעלס אן (שעמענדיג) : א כלה... כ'ווייס... א
כלה... (ראש) עפעס א שעהנע?...

דער שדכן (שטרענג): א רייכע! ...
 חייקעלסאן: א רייכע? און שעהן נאָר ניט?...
 דער שדכן: שעהן... שעהן... נעהמט נאָר אראָב די
 האָהר... און לאָזט מיר אייער אָדרעס.
 חייקעלסאן (הויבט אָן דיקטירען): פראנצויסקאנס-
 קא... (עס געהט אַרײַן קיילע. נאָך אײַער ליכטענשטײַן. חײַקעלסאָן.
 שטאַרק פערשעמט, הערט אױף צו דיקטירען).
 קיילע: אַה, הערר פאַעט! אײַהר זענט ווידער דאָ?...
 חייקעלסאן: אײַך האָב דאָס בוך דאָ פערגעסען...
 דער שדכן: א בוך... א בוך... ס'וועט נעהן אַ גאנץ
 ס'וועט געהן...

חייקעלסאן (ווינקט צום שדכן).
 דער שדכן: עס שאדט ניט... עס שאדט ניט... איי-
 גענע מענשען:
 קיילע (לאכענדיג): יא, טאַטע, עס וועט געהן אַ גאַנץ.
 א פאַעט איז אמאָל אױף פראקטיש. וויפיעל גיבען זיי, די גריי-
 שפאַנס?... (קוקט אָן ליכטענשטײַנען און שמויכעלט).
 חייקעלסאן (קוקט זי אָן בײַז): ניט אייער גע-
 שעפט!

דער שדכן: קריג זיך ניט, טאַכטערקע, ער איז אַ
 וואוילער בחור, א גאנץ וואוילער בחור... עס וועט געהן אַ גאַנץ...
 איך געה טאַקע אריבער צו די גרינשפאַנס. (צו חייקעלסאָנען)
 נאָר די האָהר למען השם... די האָהר אראָבנעהמען...
 (חייקעלסאָן געהט אַרױס, נאָך אײַהם קיילע מיט ליכטענשטײַ-
 נען).

דער שדכן (בלויבענדיג אַלײַן): קען געמאַלט זײַן,
 הייסט עס, אז איך זאָל נאָך האָבען פרנסה אין צווייען... און
 דערצו האָט מײַן טאַכטער אַ וואוילען חתן... (פרעהליך) ציפּע,
 דערלאנג אַ גלאַז טיי — די איז קאַלט געוואָרען...
 (פאַרהאַנג לאנגזאַם)

די שידונג.

פערזאנען:

ראָזע און ליזא, צוויי מיידלאך — חבר'סעס.
בערמאן, א יונגערמאן פון עטלאכע און צוואנציג.

אין ראָזע'ס צימער, ריין אויפגערוימט. אַ קליינע שמאַלע
בעט ביי דער וואנט. איבער'ן בעט הענגען בילדער און
אַ קליינער פּאָרטערט. ראָזע און ליווע זיצען ביים קליין
טישעל. לאנגע פּאַוזע.

ל י ז א (אויפשמעלענדיג זיך) : ראָזע... איז דאָס טאקע
אן אמת, אז... (האקט זיך אָב).

ר א ז ע (קוקט זי אָן) : וואָס?...

ל י ז ע (צוגעהענדיג צו דער וואנט און אַנקוקענדיג דאָס
פּאָרטערטעל) : אז ער האָט שוין אן אנדער מיידעל...

ר א ז ע : מען זאָגט... (שמויבעלט).

ל י ז ע : נו, וואָס געהסטו פאַרנעהמען?

ר א ז ע (דריקט מיט די פלויצעס) : פאַרנעהמען? ! מיין
גאָט! צו אזא שטופע בין איך נאָך גאָט צו דאנקען ניט דערגאנץ
גען — שלעפען אין געריכט וועל איך איהם ניט. קיין טויענער
דאָלאר פאר יעדען קוש, וואָס ער האָט מיר געגעבען וועל איך
ביי איהם ניט פאָדערען.

ל י ז ע (לאכט) : טויענער דאָלאר פאר יעדען קוש! ... עס
וואָלט אזוי פיעל געלט אויף דער וועלט ניט געווען. איך דענק,
אז ווען דו מאָהנסט ביי איהם אַ ניקעל פאר א קוש וואָלסטו
אויף געוואָרען א גביר'טע...

ראָזע : (אַביסעל פערשעמט) : ניט אזוי ווי דו מיינסט...
 אָבער וואָס געווען איז געווען... איצט איז אלעס אויס...
 ליזע : ארט עס דיר גאָר ניט?...
 ראָזע : (נאָכדענקענדיג) : פאר דיר וועל איך זאָגען דעם
 אמת... עס טהוט אזוי וועה, שוועסטער...
 (קעהרט זיך אום מיט'ן פנים צום וואנט).
 ליזע : (געהירט) : האָסטו שוין גערעדט מיט איהם?
 ראָזע : יא... אָבער ניט וועגען דעם... איך שפּיעל דאָך
 די ראָלע, אזוי ווי מיר וואָלט די גאנצע זאך ניט אָנגעגאנגען...
 ער איז גאנץ איבערראשט.
 ליזע : (פאָרשענדיג) : זעהסטו זיך נאָך אמאָל מיט
 איהם?
 ראָזע : יא... ער דארף דאָ באלד אויך זיין... אָבער שוין
 דאָס לעצטע מאָל...
 ליזע : צו וואָס?
 ראָזע : (שמייכלענדיג) : זעגענען זיך.. ער וויל זיך
 צוגעהן, ווי פריינד.
 ליזע : (פערוואונדערט) : דאָס איז קאָמיש... מיין מיי-
 נונג איז, אז קוים פערלאָזט ער מיר, וואָלט איך איהם אפילו
 ניט וועלען בעגעגנען...
 ראָזע : (מיט וועהטאָג) : עס איז גרינג צו זאָגען...
 ליזע : געוויס איז עס ניט אזוי לייכט... איבריגענס וועל
 איך דיר לאָזען אליין. איך וויל זיך מיט איהם ניט טרעפען...
 איך קען איהם אין פנים ניט קוקען...
 ראָזע : וואָס ביזטו אויף איהם אזוי בייז?...
 ליזע : איך ווייס... א מאן, וואָס לייעבט ניט טריי זיין
 נעליעבטער האָב איך פיינט...
 ראָזע : (פערטייעמט) : פיינט?... נאָך אלע זאכען איז
 דאָך דאָס א געפיהל זאך... אָבער אויב דו ווילסט געהן וועל איך

דיך ניט אָבהאַלטען... עס איז טאַקע בעסער... די צושיידונג וועט
וואהרשיינליך פאַרקומען זעהר טראַגיש (לאכט מיט גאַל).
ל י ז ע : נו, טאָ זיי מיר געזונט... האלט זיך מוטיג.
ר א ז ע (ווי בעלידיגס) : דאָס לאָז שוין איבער צו
מיר.

(ליזע אָב).

ר א ז ע (אליין) : אד, ווי דאָס הארץ קלעמט! גאָט גיב
מיר כח! (עס הערט זיך אַ קלאפען אין סתור) דאָס איז ער!...
(כאפט זיך פאר'ן ברוסט, געהט עפענען).
ב ע ר מ א ז (ארוינגעהענדיג, בלויבט שמעחן פערוורט).
ר א ז ע : (כעהערשענדיג זיך) : זעצט זיך, מיסטער
בערמאן.

ב ע ר מ א ז (מאכט איהר נאָך) : „מיסטער“ בערמאן!...
ווי לאנג בין איך א מיסטער געוואָרען?
ר א ז ע : דאָס ווייסט איהר בעסער...
ב ע ר מ א ז (כעטראכטענדיג זי) : מיסטער... איהר? !...
אד, מיין נאָט!... ווי אלץ לאָזט זיך אויס אזוי!
ר א ז ע : איהר האָט נאָך טענות?
ב ע ר מ א ז (לאָזט אַראָב דעם קאפ) : געוויס... אָבער דאָך
די פריינדשאפט קען מען דאָך נאָך אָנהאַלטען...
ר א ז ע : פריינדשאפט? יא... איך ווינש אייך ניט קיין
שלעכטס...

ב ע ר מ א ז (בעלויכטען) : מיינט איהר עס אמת?
מיין ליעבע ראָזע!
ר א ז ע (שמרענג) : אַהן צערטליכקייטען! איך ליעב עס
ניט...

ב ע ר מ א ז (פערחדוש'ט) : ראָזע! איהר ליעבט ניט
קיין צערטליכקייטען?
ר א ז ע (נאָך שמרענגער) : אלענפאלס ניט איצט און
ניט פון אייך...

בערמאן (קוקט זי אן א בעליידגטער): יא... אפשר
 ביזטו גערעכט... פארדאן — אפשר זיינט איהר גערעכט...
 איך קען מיר אלץ נישט אבגעוועהגען פון דעם „דו“...
 ראָזע (סארקאסטיש): אזוי געפעלט ער איך, דער
 לעבער „דו“?...

בערמאן (ענטציקט): יא... לאַמיר זיין ווידער אויף
 דו...

ראָזע (שמויכעלט זיגערש): און יענע מיידעל?...
 ווי אזוי וועט איהר זיין מיט יענער מיידעל?...

בערמאן: ראָזע, פייניג מיר נישט!
 ראָזע: איך פייניג איך? אויב אזוי, געהט אוועק...
 בערמאן: אוועקגעהן אין אזא שטימונג? ניין, דאָס
 איז מיר אונמעגליך... אַלרייט, איך געה... אבער מיר מוזען זיך
 שידען ווי פריינד...

ראָזע (האַלטענדיג זיך שטאַלץ): געוויס...
 בערמאן (בעטענדיג): גיט מיר אייער האנט...
 ראָזע (ציחט איהם אויס די האנט)...
 בערמאן: מעג איך א קוש טהאן?...
 ראָזע (מיט ווידע ווי א קעניגין): אין האנט—יא...
 בערמאן: ערלויבט מיר אויך אין די ליפּען...
 ראָזע (ווי בעליידגט): אין די ליפּען! דאָס איז
 שוין פון אייער זייט א ביסעל פרעך...

בערמאן: פרעך? ! וואָס רעדט איהר?...
 ראָזע (בייז): צוזאָגאר צו פרעך (זי נעהמט צו צו-
 ריק די האנט) ניין, איך ערלויבט איך אפילו אין האנט אויך
 נישט... איבריגענס, עס איז שוין שפעט... איך האָב נאָך וואו צו
 געהן...

בערמאן (א צוטומעלטער): ראָזע... איך בעט דיר,
 איך קען פון דיר אזוי נישט אוועקגעהן... זאָנדערבאר... דער

געדאנק, אז די, וואָס איז מיר אזוי נאָהענט געווען, זאָל פלוצים
מיר ווערען אזוי פרעמד, מאכט מיר משוגע... עס איז דאָך אונז
בעגרייפליך! ... די, וואָס איך האָב אין מיינע אַרימס געהאַלטען,
זאָל איך פלוצים נישט טאָרען אַנריהרען און אזוי אויף אייביג
פערלירען... דאָס איז אַ גרויזאמע שטראף... (נאָכדענקענדיג)
אויב אזוי... (קען עס נישט ארויסזאָגען).

ר א ז ע : אויב אזוי — איז וואָס?

ב ע ר מ א ז : (קומענדיג צו זיך): אויב אזוי, ביזטו מיינע
ווידער... איך ווייס נישט פון קיין אנדערע... ראָזע, מיין טייערע...
איך קען נישט אוועקגעהן פון דיר אַהן א קוש! ... דו און נאָר דו
ביזט מיינע...

ר א ז ע : (ווי אַ זיעגערין) : וואָס-זשע וועט איצט יענע
זאָגען?...

ב ע ר מ א נ ע ז : אַ, דאָס איז געווען אַ מיספערשטענדר-
נים, א טעות. לייעב האָב איך בלויז דיר.

ר א ז ע : (ציהט צו איהם אויס די האַנט) : איצט מענסטו...

ב ע ר מ א ז : און אין די ליפען?...

ר א ז ע : (קלערט מיט אַ שעלמישער מינע) : אין די ליפען?
אין די ליפען? ... נא, זאָל זיין אין די ליפען אויך! אָבער מיט
אַ בעדינג... מוזט מיר זאָגען, ווער איז יענע...

ב ע ר מ א ז : (ווי פערשעהמט) : אַך, פרעג נישט... צו וואָס
זאָלסטו פערלירען אַ חבר'טע...

ר א ז ע : (איבערראשט) : איז עס ליזע?

ב ע ר מ א ז : (לאָזט אַראָב דעם קאַפּ) : יא...

ר א ז ע : (לאכענדיג) : אויב אזוי, ביזטו ווערט אַ קוש...
(פאלען אַרײַן אוינע די אנדערע אין די אַרעמס...)
(פאַרהאַנג שנעל).

דער הומאָריסט.

פערזאנען:

היינריך מאן, א שריפטשטעלער, א יאָהר עטליכע און דרייסיג.
בילא, זיין פרוי; אין זעלבען עלטער, זעהט אָבער אויס
פער'חשד'ט און געעלטערט פאר דער צייט.
דער לענדל אָרד, א איד פון עטליכע און פירציג
יאָהר.

די סצענע קומט פאר אין ניו-יאָרק.

פ י י ע ר מ א ן (קומט אַרױן פון גאָס אין קיך, דאָס װײַב
שמעהט מיט אַ פערקאשערטע קלייד, האַלט אין מיטען וואָשען דעם
פלאַך): האַ-האַ-האַ (לאכט נאָכאַנאַנד).

ב י י ל אַ (קוקט איהם אָן ערשטוינט): וואָס איז מיט
דיר די שמחה?

פ י י ע ר מ א ן : קענסט עס נישט פערשמעהן? איך קען
דיר נאָר זאָגען איין וואָרט: פרנסה...

ב י י ל ע (דערשראָקען): פרנסה? פון לאכען וועסטו
האַבען פרנסה...

פ י י ע ר מ א ן (מיט געבעט): איך בעט דיר ביילא, פון
היינט אָן מוזטו מיט מיר לעבען גוט, וועניגסטענס ווען איך וועל
דארפֿען שרייבען. (דערמאָנט זיך עפעס און צולאכט זיך ווידער).

ב י י ל אַ (קוקט איהם אָן): וואָס איז מיט דיר, זעהסט
דאָך אויס ווי אַ חוזק...

פ י י ע ר מ א ן : ווי אַ חוזק... חוזק איז איצט מיין
פרנסה.

ב י י ל אַ (פערוואונדערט): חוזק דיין פרנסה... ביזט
ווירקליך משוגע געוואָרען.

פ י י ע ר מ א ן (ערנסטער): משוגע געוואָרען בין איך
ניט, מיין עובדא איז אבער איצט, צו מאכען זיך משוגע, (דער-
מאָנט זיך אין עפעס) האַ-האַ-האַ: ווי מיינסטו, איך וועל קע-
נען?... (פערטראכט) איך דארף בלויז אַרױן אין דער שטימונג...
דו זאָלסט מיר אבער נישט קאליע מאכען מיט דינע תחינות...
ב י י ל אַ : מיט וועלכע תחינות?

פ י י ע ר מ א ז : איך רעד עם וויציג, איך מיין מיט
דיינע טרויריגע שמועסען וועגען געלד און נאך זאכען... פאר
מיר איז דאס איצט סם.

ב י י ל א : דער לענדלאַרד איז שוין דא צוויי מאָל גע-
ווען, ער...

פ י י ע ר מ א ז (האָט איהר דערשראָקען איבער) : דער-
צעהל מיר ניט קיין מעשות איצט... איך בעט דיר רחמים, איך
טאָר עם ניט וויסען...

ב י י ל א : (בייז) וואָס זאָגט מען צו איהם? ער וויל
שוין נאָר פון לענדלאַרד ניט וויסען... ער וועט דיר ארויסשטער
לען אויפ'ן גאס...

פ י י ע ר מ א ז (פערשטאַפּט זיך די אוירען) : גולן'טע,
הרג'עסט מיר אוועק!... איך טאָר היינט אזוינס ניט הערען, ווען
ניט בין איך קאפוט מיט מיין נייעם דזשאב...

ב י י ל א : וואָס פאר א נייעם דזשאב? האָסט דאך אין
פייפער א דזשאב ביי דעם פנקס פון די מתים, האָט מען דען
איהם דיר שוין אויסגעכאפט — דיינע קאָלעגען!...

פ י י ע ר מ א ז : הערסטו דאך, אָט דאָס איז דאך דאָס
אונגליק... איך האָב בין אהער געהאט מיין אבטיילונג, דעם
פנקס פון די מתים, די מודעות שרייבען וועגען די בית-עולם'ס,
דאָס איז געווען אנגעמאָסטען פאר מיר, אין דעם אבטהיילונג
האָב איך מיך געפיהלט ווי א פיש אין וואסער... מיינס א
מודעה'לע וועגען א שטיקעל קרקע אויף א קבר איז געווען אן
אמת שטיקעל שעקספיער... דעם טויט פערשטעה איך דורך און
דורך... אז איך בין געווען א אינגעל, אין מיין שטעדטעל, פלעג
איך נאנצע טעג אבליגען אויפ'ן בית-עולם... איז דאך אָבער
אמערקא... מען כאפט אויס דעם ביסען פון מויל...

ב י י ל א (דערשראָקען) : ווער האָט דיר דעם פנקס פון
די טויטע אויסגעכאפט?

פ י י ע ר מ א ז : ווער פרעגסטו, טאקי דער רעווערענד פון דער רעדאקציע... דאכט זיך א טייערער איד, פסקנ'ט שאלות אלע ווייבער, נעהמט זיך צו מתיר מאכען די עגונות חתונה צו האַבען און האָט ברויט בשפע, האָט זיך איהם פערוואָלט מינע מתים...

ב י י ל א : אַט דאָס רעווערענדיל... איך וואָלט איהם די ציעגענע בערדעל אויסרייסען...

פ י י ע ר מ א ז (ווייכער) : ער איז אין גאנצען נישט שולדיג, אביסעל האָט דער „מענעדזשער“ זיך געסטארעט פאר איהם, דער מענעדזשער איז א גרויסער קלעריקאל, טענה'ט ער: אַז ביי דעם מתים פנקס פאסט זיך בעסער א רעווערענד.

ב י י ל א : וואָס איז, און דו ביזט דען אן אפיקורס חלילה?

פ י י ע ר מ א ז : נאָרישקייט, אן אפיקורס? זיי וויי-סען, אז איך האָב מיין פליכט צו די מתים ערפילט עהרליך... נאָר געה טענה מיט זיי, בפרט, אז זיי האַבען מיר געגעבען אן אנדער אבטהיילונג אין דער צייטונג...

ב י י ל א : וועלכע?

פ י י ע ר מ א ז (דערמאנענדיג זיך, סטארעט זיך צו זיין פרעהליך) : די קיצעלדיגע וועלט... אביסעל משמח זיין דעם לע-זער.

ב י י ל א : וועסטו דאָס קענען?

פ י י ע ר מ א ז (פערטראכט זיך) : כ'מיון, וואָס איז שויד קענען... מיט די מתים איז לייכטער, אָבער אז מען מוז... אַט דאָס בעט איך דיך דאָך טאקע — דערצעהל מיר ניט קיין טרויריגע זאכען: דאָס קען מיר אוועק'הרג'ענען. איך דארף אויף מאַרגען אוועקשטעלען א פאָר פרעהליכע שטיקלעך... גאָט ווייס...

ב י י ל א (בייז) : אַ, דו מרה שחורה'ניק איינער, ער נעהמט זיך אָן צו קיצלען דעם עולם! ביזט דאָך א טויטער

מענש... און וואָס איז מכה דיין מאָנען... געווען ביים דאָקטאר
היינט?

פייערמאַן (דערשראָקען): דערמאן מיר ניט מיין
מאָנען, איך בעט דיר, איך טאָר עס ניט וויסען...
ביי אַ (נאָך מעהר ביי): ער טאָר עס ניט וויסען!...
ביזט דאָך שוין אַ סקעלעט...

פייערמאַן (ווארפט מיט די הענד): גזלן'טע, הער
אויף!... קוילעסט מיר... איך דאַרף היינט אזוינע זאכען ניט
הערען... לאָז מיר עפעס אנשרייבען אַ פרעהליך שטיקעל...
ביי אַ (פער'ואוש'ט): אַ פרעהליך שטיקעלע... גער
פעלט אייך מיין בעל־שמחה... דער לענדלאָרד דאַרף באלד קור
מען, און ער וויל פרעהליך זיין...

פייערמאַן (ווארפט זיך ביז צו ביולאן): הערסט
ניט אויף?... ווידער דער לענדלאָרד...

ביי אַ (העכסט אויפגערעגט): אויב דער לענדלאָרד
איז דיר וועניג, קומט באלד דער גראַסערי־מאַן אויף...

פייערמאַן (פערצווייפעלט): דו לאָז מיר אַב היינט
מיט דיינע טרויעריגע ידיעות, וואָרים מיר וועלען בלייבען אַהן
ברויט... איך מוז מאָרגען ברענגען אַ וויציגע זאכעלע... דאָס
ערשטע מאָל, פערשטעהסט?...

ביי אַ (וויל עפעס ענטפערען, נאָר עס עפענס זיך די
טיהר און עס געהט אריין דער לענדלאָרד).

לענדלאָרד: נו, וואָס וועט זיין, היינט איז שוין
דער צעהנטער, איהר צאָהלט זעהר ניט פינקטליך... איך וועל מור
זען אַננעהמען מיטלען...

פייערמאַן (מיט גרויס בקשה אין טאָן סטאַרעט זיך צו
שמויכלען): איך בעט אייך היינטיגעס מאָל ניט אַבעסען מיר
דאָס האַרץ, עס געהט מיר אין לעבען... איהר פערשטעהט.

לענדלאָרד (פערוואונדערט): וואָס הייסט, ניט

אָבעסען אייך דאָס האַרץ? ... וואָס זייט איהר ביי מיר, א בן יחיד? צו וואָס? וואָס מאכט איהר זיך נאָריש?...

פ י י ע ר מ א ז (ווייל איהם געבען צו פערשטעהן): פער-
שטעהט איהר מיך מיסטער... איך האָב פערשטעהט איהר מיך
אזא שטעלע געקראָגען, וואָס איך טאָר נישט האָבען קיין עגמת
נפש... דאָס איז אזא מין אבטהיילונג אין מיין צייטונג... ס'איז
א פרעהליכע אבטהיילונג, פערשטעהט איהר מיך, זעהר א פרעה-
ליכע אבטהיילונג...

ל ע נ ד ל אָ ר ד (מיט אויסגעשטעלטע אויגען): הייסט
עס, אז איך זאָל אייך נישט מאַהנען... און געבען אייך פרייע
וואָהנונג...

פ י י ע ר מ א ז : ניין, ניט דאָס... פערשטעהט איהר
מיך, ביז אהער האָב איך געהאט מיין אבטהיילונג וועגען די
מתים, סעמעטעריע און דאָס גלייכען... דאמאָלס וואָלט מיך
אפילו נישט געארט, איהר זאָלט מיך ארויסשטעלען אויפ'ן
גאָס, איצט אָבער, פערשטעהט איהר מיך, האָט די מתים דער
דעוורענר אין די רעדאקציע איבערגענומען און מיר האָט ער
איבערגעגעבען די קיצעלדיגע וועלט, ס'איז אזא מין אבטהיי-
לונג צום לאכען... א צייטונג דארף האָבען אלץ, אומעטיגעס און
פרעהליכעס, ווי א טהעאטער למשל... נו, האָט מען מיר אכ-
שטאָרט די מתים מפצה געווען מיט דער פרעהליכער אבטהיי-
לונג... היינט פערשטעהט איהר מיך, מוז איך אָנשרייבען די
ערשטע פרעהליכע זאך... נאָטירליך, דארף עס זיין געראַטען,
ס'הייסט וויציג, פול מיט הומאָר... נו, אז איהר וועט מיך „בא-
דערען“ מיט דירה געלד, וועל איך דען קענען?

ל ע נ ד ל אָ ר ד : דאָס זיינען תרוצים, איך וויל פון אַזוי-
נע זאכען ניט וויסען, פון מיינעט וועגען מענט איהר בערגאָ-
בען מתים, פון מיינעט וועגען מענט איהר קיצלען אייערע לע-
זער — איך וויל דירה-געלד, מארגען פריה וועט איהר מיר מר-
זען געבען... (לענדלאָרד בייז אָב).

פ י י ע ר מ א ז : נו, ווי עס איז פטור געוואָרען... דער
גראַסער־מאן זאָל כאַטש היינט נישט קומען..
ב י י ל א : און אז ער וועט מאָרגען קומען, איז שוין
גוט ?

פ י י ע ר מ א ז (מיט געבעט) : דו אויף...
ב י י ל א , יא, איך אויף...
פ י י ע ר מ א ז : גולן'טע, לאָז מיר שרייבען א פרעהליכע
זאך אויף מאָרגען...
ב י י ל א (בעטראכט זיך און געחם טוועק פון איהם עפעס
מורמלענדיג, אַ לאַנגע פּוּיזע).

פ י י ע ר מ א ז (אויס'ן קול) : מיר איז גוט! מיר איז
גוט! ... אלץ איז א לינען : דער לענדלאַרד מיט'ן גראַסערי
מאן, דער מאָנען מיינער קאַכט אויסגעצייכענט... עס וועט זיין
מאָרגען א פרעהליכע זאך.. (זעצט זיך שרייבען, שרייבט אַן עטליכע
ציילען און לאַכט צו ביילע'ן) הערסטו ביילע, עס געהט! נישט
ערנער פון די מתים... דער עולם וועט צופלאצט ווערען פאר געד
לעכטער...

קינדער.

פערזאנען:

יאזעף, א יונגערמאן פון א יאָהר דרױסיג.
 אירא, זײַן פֿרוי, א יאָהר זעקס־און־צוואנציג.
 ביילע, איראס אַ שוועסטער, פינף־און־דרױסיג יאָהר אַלט.
 אייב, אַ אינגעל פון נײַן יאָהר.
 בעני, אַ אינגעל פון אַכט יאָהר.
 בעסי, אַ מיידעלע פון זיבען יאָהר.
 אַ קינד, אויף דער ברוסט.

אַלע ביילעס קינדער.

די סצענע קומט פאר אין ניו-יאָרק, אין דאָן-מאַן.
 אַ זונטאָגדיגער פרייהלינג-מאָג, נאָכמיטאָג, אידא זיצט אין
 אַריס-מעבלירמען פראַנטימער און האַלט אַ בריעף אין
 האַנד. די אויגען איהרע קוקען אָבער אין דער זייט, ווי
 זי וואָלט געווען שטאַרק פערטראַכט.
 עס געהט אַרײַן יאָזעף פון צווייטען צימער.

י א ז ע פ : נו, אידא... וואָס טראַכסטו? ווילסט אפשר
 אויסטראַכטען אַ מיטעל, ווי אזוי רייך צו ווערען?
 א י ד א (טרויעריג) : אויף דעם האָב איך שוין נישט.
 איבעריגענס, יאָזעף, יאָג איך מיך גאָר נישט אזוי שטאַרק נאָך
 רייכקייט.

י א ז ע פ : רייכקייט... עס רעדט זיך גאָר אזוי... מיין
 נען מײַן איך, איך זאָל זיך אַרויפאַרבייטען כאָטש אויף פינף-
 און-צוואַנציג דאָלאַר די וואָך, דו זאָלסט נישט דארפֿען געהן
 אַרבייטען... מײַן טייער טייבעלע! (נעהמט זי צערשליך אַרום).
 א י ד א (שוואַך אַבשטויסענדיג איהם) : לאַז מיך אָב,
 איך בעט דיך.

י א ז ע פ : דו ביסט ביזן, אידא?
 א י ד א (פריינדליכער) : ניין, איך בין נישט ביזן...
 איך האָב געליענט דעם בריעף פון דער מאַמען, וואָס איך האָב
 נעכטען פאַרנאָכט בעקומען פון יוראָפּ.
 י א ז ע פ : וואָס שרייבט זי? זי וויל אודאי עטליכע
 דאָלאַר... ממה נפשך, וועלען מיר אַברייסען פון אונזערע וויי-
 דזשעס און שיקען איהר.
 א י ד א : זי בעט נישט און דאַרף נישט קיין געלד...

י א ז ע ה : וואס דען ?
א י ד א : (ווי פערשעמט) : זי פאָדערט נאָר עפעס אנ-
דערש.

י א ז ע ה : / וואָס, צום ביישפּיעל ? ...
א י ד א : (שוואַך) : ווייס איך וואָס ... (דרייטער) און
אפשר איז זי טאָקע גערעכט ?

י א ז ע ה : ווייז אהער דעם בריעף.
א י ד א : עס איז רעכט, אז דו וועסט נישט לייענען מיין
מאַמעס חכמות ... אַ אידענע פון דער אַלטער וועלט ... זי ווייס
נישט פון היינטיגע המצאות ...

י א ז ע ה : (נייגיריג) : וואָס, למשל, שרייבט זי ?
א י ד א : (מיט אַ טרויעריגען שמויכלע) : זי הייסט מיר
דאָקטאָרען זיך.

י א ז ע ה : וואָס איז דען ? האָסט איהר געשרייעבען, אז
דו ביזט קראַנק ?

א י ד א : (בייז) : ביסט אַ נאַר.
י א ז ע ה : פּלוצלונג אַ נאַר געוואָרען ... דאָס שטעהט
אויף אין דיין מאַמעס בריעף ?

א י ד א : ניין, דאָס זאָג איך אליין ...
י א ז ע ה : פאַרוואָס בין איך אַ נאַר ?
א י ד א : (ערנסט) : ביסט אַ טרום.

י א ז ע ה : שוין אַ טרום אויך ?
א י ד א : (פעסט) : יאָ ... איך אויך. מיר זיינען נאָרען און
טרוסען ... מיר, די היינטיגע, די כלומרשט ענטוויקעלטע, בער-
וואוסטזיניגע ... די מאַמע אָבער ווייס פון קיין חכמות נישט ... זי
מאָהנט אַן אייניקעל ...

י א ז ע ה : (ווי ערוואַכענד) : אַהא ! אַ קינד ! (געהט
אַרום היין און צוריק איבער'ן צימער).

א י ד א : יאָ, אַ קינד ... זי הייסט מיר געהן צו אַ דאָק-
טאָר ... קורירען זיך ... (סאַרקאסטיש) די קליינשטערטעלדיגע אי-

דענע ווייס נישט, אז איך בין שוין געווען ביי א דאקטאָר א פאַר מאָל, ווי אזוי קיין קינדער נישט צו האָבען...

יאָ זעה: אַט וועל איך זיך אפשר אינגיכען ארויפאָר-
בייטען אויף העכערע ווידזשעס... דו וועסט נישט דאַרפֿען גע-
הען אַרבייטען, פערשטעהסט, מיין טייערע? (געהט צו צו איהר
און קושט זי מיט גרויס ליבשאפט).

איך א (ווערט געריהרט): אַט דאָס זאָג איך דאָך, אז
מיר זיינען טרוסען. און מיט קלענערע ווידזשעס קען מען זיך
נישט ערלויבען קינדער צו האָבען? ... (זי צעווייגט זיך). יאָזעה,
עס איז מיר זעהר אומעטיג. איך בענק אזוי נאָך אַ קינד... אפּט
מאָל פארנאכט, אז עס ווערט פינסטערליך אין האַל, איך געה
דורך און זעה א וועלכעס קינד אויף די טרעפּ זיצען, מעג עס
זיין אַן אַרימס, א שמוציגעס, האפּ איך עס און קוש עס אויס
די גליעדער. קומט די מוטער פון קינד, דאן אנטלויף איך פון
קינד כבושת נגב... איך בין דאָך עפעס א היינטיגע, האלט נישט
פון קינדער...

יאָ זעה (זיפצט).

איך א (היצוגער): און וואָס איז דאָס אומגליק, אַז
מען געהמט וועניגער ווידזשעס? ... אַט, מיין שוועסטער דאָ,
זי איז אַ פראָסט ווייבעל, איהר מאן פערדינט, דאכט זיך, וועניג
גער ווי דו, און דאָך...

יאָ זעה (איראָניש): ביזס איהר מקנא?

איך א: אפשר יאָ... (פויזע). איך האָב איהר געשריע-
בען, זי זאָל קומען אהער. עס קען זיין, זי זאָל טאקע באלד קו-
מען... זי האָט אפילו געבען קיין צייט נישט. שטענדיג מיט די
קינדער האָט זי צו טאָן... אפשר וועט זי קומען...

יאָ זעה (איראָניש): א גרויס גליק. „אנגעפלאָדיעט“
אזוי פיעל קינדער, לעבען אלע אין שמוץ, אין דחקות... ניין, זאָג
דיר, וואָס דו ווילסט... מיר געפעלט עס נישט...
(עס הערט זיך אַ קלאַפען אין מיר).

א י ד א : יאזעף, געה עפען, עמיצער געהט.
(יאזעף געהט אויפמאכען די טיר. עס שיטען זיך אַרײַן אין צימער אייב, בעני, בעסי, נאָכדעם ביולע מיט אַ קינד אויף ד הענד).
א י ד א : (דערפרעהט) : א, ביילע! גוט, וואָס דו ביזט געקומען... וואָס מאכסטו? (זי צוקושען זיך) און דאָס איז דיין קליינינקע... (ווייל דאָס קינד געהמען צו זיך, דאָס קינד צעוויינט זיך).

ב י י ל ע : וואָס רעדסטו... זי וועט דען געהן צו אַ פרעמדען?... אַט נאָר אויף די הענד און אויף די הענד.
א י ד א : (פערזאָרגט) : האָסט פון זיי גענוג, נעבער...
ב י י ל ע : קיין ביז נישט... זיי האָדעווען זיך אויס... אַט אייב איז שוין אַ פערדינער (לאכט).

(אידיא און יאזעף ווענדען זיך צו אייב'ן. יענער פערשעמט זיך)
א י ד א : אזוי, אייב, דו פערדיענסט שוין געלד... וואָס טהוסטו דען?

א י י ב : (מיט גרויס גדלות) : איך פערקויף שבת נאָכ'ן סקוהל „הענקיטשיפס“ און פייפערס.

ב י י ל ע : (שמויכעלט מוטערליך) : אז אָך און וועה צו זיין פרנסה! פונדעסטוועגען פערדיענט ער אַ האַלבען דאָלאַר...

י אַ ז ע פ : א, איז ער דאָך טאַקי אַ לייט. וואָס טהוט ער מיט'ן געלד? מוז אודאי אויסספענדען אויף קענדי?

ב י י ל ע : דאָס דוקא נישט... ער גיט אוועק ביז אַ גראַד שען... עס קומט צוניץ... און בעני, מיינט איהר, פערדיענט שוין אויף אַ קוואַדער אַ וואָך (לאכט).

א י ד א : (לאכט לוסטיג) : אַ גאנצען קוואַדער...

י אַ ז ע פ : וואָס טהוט ער?

ב י י ל ע : (מיט עניוות) : איך הייס איהם אַ פנים, נאָר ער וויל אליין... שבת און זונטאג פריה חאפט ער זיך אַרויס מיט אַ בערשטעלע און אַ קליין בענקעלע און מאכט אַ „שיין“, ווער עס וויל... ער גיט מיר אויף אוועק אינגאנצען...

א י ד א (לוסטיג): שפייזער!
 ב י י ל ע : וואס מיינט איהר, מיר האָפּען טאקע, אז זיי
 וועלען אונז אמאָל שפייזען... זיי זאָלען זיך נאָר אויסהאַדע-
 ווען...

(יאָזע מיט אידען קוקען זיך איבער).
 ב י י ל ע : און דו אידא... נאָך אלץ אזוי אַהן א קינד...
 פּע, עס געפּעלט מיר נישט...

א י ד א (סארקאסטיש): מיין יאָזע דארף אָנהויבען נעהר
 מען מעהר ווירזשעס... (רעדט צום קינד): שא, שא! (דאָס קינד
 ציהט זיך צו איהר. זי ווערט דערפּרעהט) קום, טייערינקער, קום צו
 מיר. (דאָס קינד געהט, אידא נעהמט עס ליעב ארום און געהט אַרום
 איבער'ן צימער, זינגענדיג אַ קינדיש ליעדעלע).

ב י י ל ע : נישקשה, וועסט קענען זיין אַ מאַמע...
 י אָ ז ע פּ (ליעב אַנקוקענדיג אידען מיט'ן קינד): מיר
 האָפּען...

מאמ.

פערזאנען :

שטארק, א מאן פון אונגעפער 35 יאָהר.

שטילמאן, אין דעם זעלבען עלטער.

ראָזע, א פרוי פון א יאָהר 30.

די סצענע שטעלט פאר א גרויסען זאל, רייך מעכלירט,
 לינקס א סאמעטענער פארהאנג, וואו עס געפינט זיך די
 צווייטע אבטהיילונג פון זאל. אווענד. דער זאל איז
 העל בעלויכטען. שמאק, א זעלבסטצופריעדענער מיט א
 גליקליכען שמייכל אויף די ליפען, שפאצירט ארום אי-
 בער'ן זאל. געהט צו צו דעם פארהאנג, נעהמט איהם פאר-
 נאנדער און מורמעלט.

ש ט א ר ק (פאר זיך): זי שלאפט... גליקליך ווי א
 קינד... ריין פון זינד... זאל זי שלאפען. (מאכט צו צוריק די צוויי
 טהיילען פון פארהאנג. דערהערט קלינגען). ווער זאל עס זיין?
 (געהט עפענען די טהיר).

ש ט י ל מ א ז (געהט אריין שטיל, מיט געמאסטענע טריט,
 די ליפען פערביסען, ווי ער וואלט מורא האבען זיי אויפצומאכען,
 עס זאל פון מויל ניט ארויספליהען א סוד. ענדליך מורמעלט ער
 ארויס): גוטען אָווענד.

ש ט א ר ק: גוטען אָווענד (גענעצט צופריעדען).

ש ט י ל מ א ז: מעג איך זיך זעצען?

ש ט א ר ק (גענעצט געמאכטערהייט): וואָס פרעגסטו?

ש ט י ל מ א ז (קוים שמייכלעדיג): ווייס איך... איך

האָב מורא דו זאָלסט מיר ניט הייסען ארויסגעהן.

ש ט א ר ק: גו, אזוי ווייט בין איך נאָך ניט שלעכט.

(שמייכלעט).

ש ט י ל מ א ז: יא... אזוי ווייט נאָך נישט. (זעצט זיך

אָנידער. — פאָזע).

ש ט א ר ק: האָסט עפעס צו זאָגען?...

ש ט י ל מ א ז : אַ סך.. זעהר א סך...
ש ט א ר ק : (גענעצט) : פאר א סך האב איך נים קיין
געדולד. וואָס ? וויעדער טענות...
ש ט י ל מ א ז : האָסט מורא פאר מיינע טענות ?...
ש ט א ר ק : מורא ? גאָט בעוואָהר... איך האָב קיין
מאָל נים מורא געהאט פאר שטארקערע, בפרט פאר דיר.
ש ט י ל מ א ז : אזוי שטארק פיהלסטו זיך ?
ש ט א ר ק : געוויס... ווען איך וואָלט נים געפיהלט אין
מיר א גרויסע מאכט וואָלט איך נים בעזעסען דעם דאָזיגען
זאָל.
ש ט י ל מ א ז : (שטייכעלט) : וואָלט דער דאָזיגער זאָל
מיינער געווען.
ש ט א ר ק : מענליך... איך וויל עס נים לייסענען.
ש ט י ל מ א ז : לייסענען ? אלע ווייסען, אז דו האָסט
מיד בערויבט...
ש ט א ר ק : דאָס הייסט נים בערויבט... קיין רויבער
בין איך נים... איך האָב בלויז געהאט די מאכט און אלעס איז
צו מיר אריבערגעגאנגען.
ש ט י ל מ א ז : אפילו מיין יונגשעהן ווייבעל...
ש ט א ר ק : (גוטמוטהיג) : אפילו דיין יונג, שעהן וויי-
בעל... איבריגענס שעהן איז זי ערשט ביי מיר געוואָרען... אבער
לאָמיר נים רעדען אזוי הויך. זי שלאָפט דאָ אונטערן פאָרהאנג
זי קען זיך אויפכאפען און זיך איבערשרעקען...
ש ט י ל מ א ז : ניין, זי שלאָפט אלע מאָל גאנץ גע-
שמאק... איך קען איהר שלאָפן...
ש ט א ר ק : אלזאָ, וואָס ווילסטו זאָגען ?
ש ט י ל מ א ז : זאָגען ? זאָגען וויל איך גאָר נים... איך
וויל נאָר אביסעל פילאָזאָפירען !
ש ט א ר ק : (קוקט איהם אָן פערוואנדערט) : וואָס עפעס

מיטען דערנינען. ווייסט דאָך, אז צו פילאָזאָפיע האָב איך
קיינמאָל קיין גייגונג ניט געהאט.

ש ט י ל מ א ו : יא, אבער איך — יא. די לעצטע צייט,
זייט דו האָסט דאָס געשעפט פון מיר אוועקגערויבט און מיין
ווייב, בין איך שטענדיג פערטראכט: ווי אזוי איז דאָס געשעהן.
ש ט א ר ק : איינפאך: איך בין שטארקער פאר דיר...
איך האָב די מאכט.

ש ט י ל מ א ו : מאכט? יא... געוויס... (פאָוע). און
ווי וועט זיין, אז איך וועל קריעגען די מאכט?
ש ט א ר ק (שמויכעלט): דאָס קען קיינמאָל ניט פא-
סירען. מיט דער מאכט ווערט מען געבאָרען...

ש ט י ל מ א ו : געבאָרען... הם... טשיקאווע... אַט ווע-
גען דעם טאָקע טראכט איך: צו איז מאכט א צופאל, אָדער עס
ליעגט אין דעם מענשען'ס נאָטור...

ש ט א ר ק : דו ברעכסט זיך אומזיסט דעם קאָפּ. מאכט
איז ניט קיין צופאל. אוועלכע שלים-מזל'ס, האָב איך קיין פאר-
איבעל ניט, ווי דו, ווילען זיך איינרעדען, אז עס איז א צופאל,
אז ס'ווענדעט זיך אָן קאפּרין פון דער השגחה ווי איהר פילאָ-
זאָפישע שלים-מזל'ס רופט עס... א, איך ווער שוין באלד אליין
א פילאָזאָף (לאכט).

ש ט י ל מ א ו : אביסעל פילאָזאָפיע קען דיר ניט שא-
דען... ווער ווייס — אפשר וועסטו אויך אמאָל א שלים-מזל
ווערען, וועט עס דיר צוניץ קומען.

ש ט א ר ק : איך בין היינט צו גוטמוטהיג געשטימט,
זאָנסט וואָלט איך דיר דיינע לעצטע ווערטער ניט געשווינגען —
איך וועל ווערען א שלים-מזל? — קיינמאָל ניט!

ש ט י ל מ א ו (שמויכלענדיג קוים בעמערקבאר): מעגליך...
אז ניט... אבער מיין מיינונג וועגען מאכט איז אן אנדערע.
ש ט א ר ק (גייגעריג): נעמליך?

ש ט י ל מ א ז : נעמליך, אז אַט היינט האָסטו זי אַ
 מאָרען האָב איך זי, די מאכט, מיין איך.
 ש ט א ר ק : דו רעדסט נארישקייטען.
 ש ט י ל מ א ז : (שטאַלצער) : בעלוידיג מיך ניט...
 ש ט א ר ק : (בייז) : וואָס איז דען ?
 ש ט י ל מ א ז : (שטאַלץ) : אזוי... איך האָב ניט ליעב, אז
 מען בעלוידיגט מיך...
 ש ט א ר ק : (מיט חוזק) : ביזט א גאנצער שיסער גע-
 וואָרען...
 ש ט י ל מ א ז : (מראַציג) : אפשר יא... איבריגענס בין
 איך געקומען ברעכען דיין מאכט.
 ש ט א ר ק : (לאכט) : עס אמוזירט מיך. איך פערשפּאַר
 צו געהן מיט ראָזע'ן אין טהעאטער: ער איז געקומען צוברעכען
 מיין מאכט! ווי געפעלט עס איך ? (לאכט געזונד און צופריע-
 דען).
 ש ט י ל מ א ז : (ארוינלעגענדיג די רעכטע האַנד אין מאַש) :
 לאך נישט!
 ש ט א ר ק : (לאכט נאָך שטאַרקער).
 ש ט י ל מ א ז : איבריגענס — לאך... דו ביזט דאך אז
 אַלמעכטיגער...
 ש ט א ר ק : געווים!
 ש ט י ל מ א ז : ביזטו זיכער ?
 ש ט א ר ק : נאך ווי.
 ש ט י ל מ א ז : (געהט צו געהנטער צו איהם, קוקט איהם אָן
 מיט פּויערדיגע, אַבער שמויכלענדיגע בליקען) : קיין מינדעסטער
 צווייפעל ?
 ש ט א ר ק : דער וואָס האָט די מאכט צווייפעלט ניט.
 ש ט י ל מ א ז : און איצט ?
 ש ט א ר ק : (דערשראָקען) : שטילמאן! וואָס בעדייטעט
 עס ?

(פאר שטארק'ס אויגען גיט א בליץ דער שפיץ פון א רעוואַל-ווער).

שטיל מאַן : דאָס איז א רעוואַלווער געלאָדען... זיי פאַרזיכטיג, וואָרים איין דריק און דו ליעגסט מיט דיין מאכט, ווי א פגור אויף דר'ערד... נו, וואָס זאָגסטו איצט וועגען מאכט? שטאַרק (שטאַמלענדיג) : נאטירליך... אזוי אונער-ווארטעט... אבער בערוהיג זיך, שטילמאַן...

שטיל מאַן : איך בין גאנץ רוהיג... זיי רוהיג בלויז דו... ווייל איין וואָרט, וואָס עס וועט מיר ניט געפעלען פון דיר, קען דיר טויטען...

שטאַרק (בלויז און דערשראָקען) : אַ, יא! איך בין רוהיג.

שטיל מאַן : דיין מיינונג וועגען מאכט? שטאַרק : נאטירליך, מיר מאכען אָפט טעות'ן... שטיל מאַן : ניין, דאָס שטעלט מיר ניט צופרידע-דען — דו זאָג דיטליך: דו ביזט א נישטיגקייט.

שטאַרק : בעלידיגסט מיר. שטיל מאַן : קיין דינגעניש ניט! איך האָב איצט די מאכט, אלזאָ : (שטעלט אַן דעם רעוואַלווער). שטאַרק : נאטירליך...

שטיל מאַן : וואָס, נאטירליך? שטאַרק (גאנץ שמיל) : איך בין א נישטיגקייט. שטיל מאַן : איצט זעה איך, ווי וואָהר עס איז: ביזט אַ נישטיגקייט און א לומפּ. אַ יא, ביזט א לומפּ?

שטאַרק : מעהר אָדער וועניגער... שטיל מאַן : און אין מאכט גלויבסטו נאָך? שטאַרק (פילאָזאָפיש) : וואָס איז מאכט... א נא-רישער צופאַל. א פערבלענדעניש... שטאַרק : אַט איצט האָב איך דיר גערן, רעדסט ווי

א פילאָזאָפּ, ווי א שלים־מזל, ווי איך האָב פאראכטאָגען גע-
רעדט... (פאזע) און זי שלאָפּט?

שטאַרק: יא... זי האָט מיין חרפה ניט בייגעוואָהנט...
שטיילמאַן: איך האָב געוואָלט זי זאָל יאָ בייחאָה-
גען... געה וועק זי אויף...

שטאַרק (פערצווייפּעלט): אַ, ניין, ניט זיי אזוי
גרויזאם... נוץ ניט אויס דיין מאכט געגען א שוואַכערען...
שטיילמאַן (גרויסמוטיג): גוט... טאָ פערלאָז גלייך
דאָס הויז... איך וויל דאָ בלייבען אלליין מיט איהר...

שטאַרק (כאַפּט זיך אָן): אַ, אויב דו לאָזט מיך אָפּ,
געה איך אוועק מיט פערנעניגען... זי איז דאָך דיין ווייב... איך
האָב זי ביי דיר אוועקגענומען מיט מיין מאכט, — איצט קלינגט
עס אזוי וויציג... אדיע... ווען זאָל איך צוריק קומען?

שטיילמאַן: וועסט שוין קומען צו מיר...
שטאַרק: זיכער, זיכער! געהם זי געזונטערהייד... זי
זאָל גאָר וועלען.

שטיילמאַן: אַ, זי וועט שוין וועלען...
(שטאַרק אָב).

שטיילמאַן (פונאָדערנעמענדיג די צוויי טחיילען פון
פאַרחאנג, עס בעווייזט זיך אַ בריווע בעט. ביי אַ ווינקעל, איינ-
געוויקעלט אין קישענס ליעגט ראָזע אין די קליידער און שלאָפּט).
שטיילמאַן (אריינלעגענדיג דעם רעוואָלווער צוריק אין
פאַש): ראָזע!

ראָזע (וועקענדיג זיך): שטאַרק?
שטיילמאַן: שטעה אויף, ראָזע.
ראָזע (דערקענט נישט די שטימע): שטאַרק, גיב מיר אַ
קוש...

שטיילמאַן: ווארט א וויילע...
ראָזע (כאַפּט זיך אויף, דערזעהט שטילמאַן'ען און בלייבט

פערווירט): שטילמאן, ווי קומסטו אהער? ...
 ש ט י ל מ א ז : איך בין געקומען דיר געוואָהר ווע-
 רען, זעהען וואָס דו מאכסט. (נעהמט זי אָן ביי דער האַנד).
 ר א ז ע : (בייז) : לאַז אָב, צווישען אונז איז איצט אלעס
 צוריסען.

ש ט י ל מ א ז : געוויס, געוויס...
 ר א ז ע : וואָס טהוסטו דאָ? און וואו איז שטארק?
 ש ט י ל מ א ז : מיט שטארקען איז שוין אויס... (לאַכט).
 ר א ז ע : וואָס מיינסטו אויס... שלים-מזל איינער. (וויל
 אַרויס פון בעט).

ש ט י ל מ א ז : ליעג נאָך! ...
 ר א ז ע : (שטופט איהם אָפּ) : ריהר מיר נישט אָן, ביזט
 מיר דערוויעדער... (שרייט) שטארק... שטארק! וואו ביזטו?
 ש ט י ל מ א ז : שטארקען האָב איך געהייסען געהן...
 ר א ז ע : דו איהם? ווי אזוי, וואָס פלידערסטו? ביזט
 משוגע געוואָרען? ...

ש ט י ל מ א ז : אפשר הייסט עס משוגע... איך האָב
 איהם געצייגט אַ רעוואָלווער... גלויבסט ניט? נאָ זעה!
 (נעהמט אַרויס פון טאַש און צייגט איהר).

ר א ז ע : (דערשראָקען) : מיין גאָט, ווי קומט עס צו
 דיר? ...

ש ט י ל מ א ז : איך האָב מיר איבערגעלעגט... פער-
 שטעהסט, איך האָב ערפאהרען, אז מיט די מעכטיגע מוז מען זיך
 בענעהן ווי מיט הינט... אַך, ווי ער האָט זיך דערשראָקען, דער
 הונד.

ר א ז ע : ווער האָט זיך דערשראָקען?
 ש ט י ל מ א ז : דיין מעכטיגער שטארק! ...
 ר א ז ע : ווירקליך?

ש ט י ל מ א ז : נאך ווי.. ער האט מיר צוגעגעבען, אז
ער איז נישטיגקייט און א לומפ און איז געלענען ביי מינע
פיס... עס איז געווען א הערליכע סצענע...
ר א ז ע (שמויכלעט) : ביזט דאך גאר א נאנצער העלד
געוואָרען... אינטערעסאנט.

ש ט י ל מ א ז : זעהסטו!
ר א ז ע : אויב אזוי דריק איך דיר די האנד.
ש ט י ל מ א ז : און מעהר גאר נישט? ... א, דו שלעכט
ווייבעלע...

ר א ז ע (שעלמיש) : ווילסט, איך זאל דיר מאקע א קוש
געבען?

ש ט י ל מ א ז : געוויס...
(כאפט איהם אַרײַן אין איהרע אַרעסט).
ר א ז ע : אינטערעסאנט... איז ער געלענען פאר דיינע
פּיס ...? אַט דער מעכטיגער מאן...
ש ט י ל מ א ז (שמויכלענדיג) : שטעל זיך פאַר!
ר א ז ע : יא, ווירקליך — מאַדנע... ער האָט ביי מיר
אַלעס פערלאָרען...

ש ט י ל מ א ז : און איך?
ר א ז ע : א, דו האָסט ביי מיר צוריק געוואונען...
ש ט י ל מ א ז : אַלעס?
ר א ז ע (שעלמיש) : אַלעס... אַלעס...
(עס הערט זיך אַ קלינגען).
ר א ז ע : ער קומט דאך צוריק...
ש ט י ל מ א ז : איך בין זיכער, אז מיט פאַליציי.
ר א ז ע (געריהרט) : ער וועט דיר אַרעסטירען?
ש ט י ל מ א ז (שמויכלענדיג) : מעגליך...

ר א ז ע : א, ניין, איך וועל ניט ערלויבען. דער פייגלינג!
ניין! בעהאלט דעם רעוואָלווער... גיב מיר איהם אהער, איך וועל
איהם בעהאלטען ביי מיר... געה עפען!

ש ט י ל מ א נ (געחט אויפמאכען. עס געחט צריין שטארק
מיט צוויי פאליציי'לויט).

ש ט א ר ק (אָנווייזענדיג אויף שטילמאן'ען): א, יער
איז דאָס!

ר אָ ז ע (לויפט צו): וואָס איז?

ש ט א ר ק: בעזוכט איחם!

(די פאליציי בעזוכט שטילמאן'ען).

א י י נ פ אָ ל י צ י ס ט: ער האָט ניט קיין רעוואָלווער.

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר: ווירקליך..

ר אָ ז ע (מאכט זיך כאלו לא ידעה): וואָס פאר א רע-

וואָלווער — ער איז מיין מאן און איז געקומען נאָך מיר.

ש ט א ר ק: דו ביזט דאן געשלאָפּען, דאן... וואָס ווייס-

טו דען, פערלאָז זיך אויף מיר...

ר אָ ז ע (אויפגערעגט): א, דו פייגלינג, לומפ, אויף

דיר זיך פערלאָזען! ... (צו די פאליציי לויט): דער הערר שטארק

מאכט א בלבול... איך בין ניט געשלאָפּען... ער וויל רואינירען

מיין מאן...

ד י פ אָ ל י צ י י ל י ט (העפליך): אויב אזוי

ענטשולדיגט... (צו שטארק'ען): דאָס עדות זאָגען פון א דאמע

מוזען מיר אָננעהמען, בעזאָנדערס, ווען קיין שום רעוואָלווער

האָבען מיר ניט געפונען.

ר אָ ז ע: ווי קומט צו מיין מאן הערר שטילמאן, א רע-

וואָלווער... א געמיינער בלבול!

(די פאליציי אָב).

ר אָ ז ע (צו שטארק'ען): ביזט א נאָר און א פייג-

לינג...

ש ט א ר ק (איבערראשט): ראָזע!

ר אָ ז ע: איך האָס דיר! (צו שטילמאן'ען): קום, שטיל-

מאן, פערצייה מיר...

ש ט י ל מ א ז : אַרײַע, שטארק. נו, וואָס איז עפעס מכח
מאַכט...

ש ט א ר ק : ביזט א העלד מיט א רעוואָלווער...
ש ט י ל מ א ז : שוטה — דער רעוואָלווער איז א קינד
דערשער, צום שפּיעלען, ניט צום שיסען... דו האָסט זיך אומר
זיסט געשראַקען.

ר א ז ע (נעהמט ארויס דעם רעוואָלווער פון אונטער דער
בלווע, וואו זי האָט איהם בעהאַלטען) : ווירקליך — חא — חא —
מיין העלד ! און פאר אזא רעוואָלווער האָט ער זיך דערשראַקען...
שטילמאן ! ביזט ווירקליך א העלד !.. קום !

ש ט י ל מ א ז : נו, שטארק... וואָס איז עפעס מכח
מאַכט... א געבוירענע זאך אָדער א נאַרישער צופאַל?...
ש ט א ר ק (בלויבט שטעהען אונבעוועגליך מיט אן אַראָב
געלאָזמען קאָפּ)...)

(פאַרהאַנג, ראַנגזאם).

צו שפעם.

פערזאנען:

לאה, א מיידעל פון א יאָהר זיבען-און-צוואנציג, מיט אַ פֿערוועלקט
געזיכט, האָלב אויסגעלאָשענע אויגען, אַ נייטאָרין.
ביילקע, אַ יונג מיידעל, מיט אַ בליהענדען געזיכט, שוואַרצע ברע-
נענדיגע און גוטע אויגען, אויף שכירות ביי לאַח'ן.
די אַלטע מוטער, אַ אידענע פון אַ יאָהר פינף-און-זעכציג, געהט
אוינגעבויגען, רוקט זיך אין שמיבעל ווי אַ
שאַמען, רעדט שטיל מיט אַ קרעכץ.
אַיסאק, אַ בחור פון אַ יאָהר דרייסיג, מיט אַן ערנסט פנים, טראַגט אַ
שוואַרצע בלוזע.

די סצענע קומט פאר אין א פראווינציעלער שטאדט אין דער ליטא, אין די לעצטע יאָהרען נאָך דער רוסישער רע-וואָלוציע.

די סצענע שטעלט פאר א קליין שטיבעל, ביי דער מיר — רעכטס — אן אוווען; קעגענאיבער דער מיר בייס איינ-ציגען פענסטער, וואָס קוקט ארויס אין שמוציגען הויף, אַ הילצערנער נישט־געפארבטער מיש, אויף וועלכען עס זיינען אָנגעוואָרפען וועשצייג; נעבען מיש שטעהט אַ נויַה־מאַשין און אַ מאָבורעם. ביי די איבעריגן צוויי שוואַרצע ווענד פון שטיבעל שטעהען — רעכטס אַ בעטעל מיט בעט־צייג, לינקס אַ הילצערנע סאָפקע. אַ ווינטער־אָווענד. לאַה און ביי ל ק ע זיצען ביי דער אַרבייט בייס מיש און נייַהען, פערזאָנקען אין געדאנקען. דער לאַמפּ אין מיטען מיש ברענט שונקעל.

ב י י ל ק ע (נאָך אַ לאַנגער פּויע, קוקענדיג צום אַלמען וואַנד־זייגער): שוין צוואַנציג מינוט צו אַכט, נאָך צוואַנציג מיר-נוט...

לאַה (גוטמוטיג): קוקסט מיר צופיעל אויפ'ן זייגער. ב י י ל ק ע (האַלב פערשעמט): ס'איז אַ געוועהנהייט... לאַה: ס'איז נישט קיין געוועהנהייט. ס'איז אַ ליבע. ער שטעהט שוין אודאי אין ראָג און וואַרט אויף דיר. יא, ביי-ל ק ע?...

ב י י ל ק ע (לאכט): ס'איז נישט אזוי ברענענדיג, ווי איהר מיינט. (קוקט ווידער צום זייגער, מיינענדיג, אַז לאַה בע-מערקט נישט).

ל א א ה (מיט א זיפץ) : יא, ס'איז נישט אזוי ווי איך
 מיין. וואָס ווייסען מיר פון אזוינע זאַכען... (שמיל ווי צו זיך)
 אויף מיר האָט קיינער נישט געווארט... קיינער נישט געווארט...
 ב י י ל ק ע : וואָס איז?.. פארוואָס? (קוקט אויף איהר
 ווי מיט מיטגעפיחל).

ל א א ה : פארוואָס? הא, פארוואָס? (שמויבעלט ביטער-
 ליד) כ'לעבען, איך ווייס אלליין נישט פארוואָס. (קוקט אויפ'ן זייד-
 גער). נו, קענסט שוין באלד געהן, וועסטו איהם שוין זעהן.
 באלד... עס ציהט, וואָס? זאָג, שעם זיך נישט... עס ציהט?...
 ב י י ל ק ע (מיט אראָבעלאָזמע בליקען) : וואָס איז זיך דאָ
 צו שעמען. איך וויל איהם טאָקי זעהן... ס'ציהט טאָקי.

ל א א ה : יא, עס ציהט, איך ווייס... (אויפגערעגט עטוואָס)
 זאָג מיר ביילקע, אז איהר טרעפט זיך ביידע, וואָס טהוט איהר?
 זאָג, נארעלע, זאָג...

ב י י ל ק ע (פערשעהמט) : וואָס הייסט וואָס טוען מיר...
 מיר געהען שפאצירען, מיר ריידען...

ל א א ה (קוקט זי אָן ליידענשאַפטליך) : און אז דו קומסט
 צו איהם... זאָג נאָר...

ב י י ל ק ע : צו איהם... צו איהם געה איך זעהר זעלטען...
 כ'לעבען זעהר זעלטען...

ל א א ה (מיט מעהר ליידענשאַפט) : אָבער אז דו ביזט ביי
 איהם, ווי אזוי פערברענגט איהר? זאָג... מיר מעגסטו זאָגען...
 איך בין דאָך דיינע נישט קיין בעל-הבית'טע, איך בין דאָך דייד-
 נע א חבר'טאָרין... זאָג מיר אלץ.

ב י י ל ק ע : אוראי וועל איך אייך זאָגען... איך האָב
 גאָר קיין מורא נישט... ער גיט מיר אמאָל א קוש...

ל א א ה (לעגט אַוועק די אַרבייט) : אמאָל א קוש... נישט
 מעהר? דאָס ביזטו שוין א לינגעריין... איך גלויב נישט... איך
 מיין, אז איהר מוזט זיצען גאָכאנאנד און קושען זיך... יא?..

בייסקע (לאכט פערשעמט) : נאכאנאנד טאקע נישט...
 נאָר מען קושט זיך גענוג... חי-חי-חי! איך איהם נישט, אפשר
 זעלטען אמאל... אבער ער — א מאַדנער! מילא איך וועל איך
 שוין אלץ דערזעהלען — ער וואָלט זיך נאָר געקושט און גע-
 קושט...

לאה (פלאמט אויף, אַמעמט שווער) : וואו, למשל, קושט
 ער דיך... זאג, שעהם זיך נישט...

בייסקע (שוין ווערענדיג פריי) : אַ מאַדנער איז
 ער... איהר ווייסט וואו — אַט דאָ א. (זי ווייזט אויף איהר וויי-
 סען האַלז) אַט דאָ! זעלטען ווען אויף די ליפּען.

לאה (לאכט ליידענשאַפטליך) : ער איז נישט קיין נאָר!...
 האָסט טאַקע א שעהנעם האַלז...

בייסקע (אַלץ מעהר צוקאַכענדיג זיך) : אז איך וואָלט
 ווייסען, אז איהר וועט נישט לאכען, וואָלט איך אייך נאָך עפעס
 דערזעהלט... ניין! דאָס דערזעהל איך שוין נישט... ער איז
 אַזא מאַדנער!...

לאה (ווידער שטאַרק אויפגערגט) : נאָרעלע, וועמען וועל
 איך דערזעהלען? וואָס בין איך עפעס — אַ בעריידערין... איך
 האלט דאָס דען פאר אַן עולה? ... אדרבא, הלואי וואָלט איך
 אמאל... ניין, נישט דאָס... דערזעהל, וואָס איז עס פאר אַ מאַד-
 נער... איך קען דאָך איהם, ער איז דאָך, פערקעהרט, א גאנץ
 לייעבער יונג... דערזעהל...

בייסקע (פויגט זיך אָן צו איהר) : אַבער געדענקט!
 איהר זאָלט קיינעם נישט דערזעהלען... אז מיר בלייבען אמאל
 לאנג אליין, בעט ער מיך. נאָר ניין... איך שעהם מיד... איך
 וועל עס נישט דערזעהלען...

לאה (שמעלט זיך אויף, מיט אַ ציטערענדען קול) : איך
 בעשווער דיך, דו מוזט דערזעהלען! האָסט אַנגעהויבען, מוזטו
 דערזעהלען.

ב י י ל ק ע (שוין אויך ליידענשאפטליך, פליסטערט שטיל):
 אז ער קושט מיך שוין גוט און דאָ אין האַלז, בעט ער מיך, איך
 זאָל אָבשפּיליען די בלוזקע... און אז איך וויל נישט, שפּיליעט
 ער אליין אָב... איך האָב דאמאָלס קיין כוחות נישט צו וועהרען
 זיך... איך פאַל עפעס אַריין ווי אין אַ חלשות... עפעס געהען
 מיר ווי אויס די כחות, און ער קושט מיר אין ברוסט... אוי,
 לאה'לע, איך מוז אייך שוין דערצעהלען אלץ: עס איז מיר דאָ
 מאָלס עפעס אזא מחיה... אזא מחיה... איך געה אויס...

ל א ה (פאלט צו איהר צו און נעהמט זי שטארק אַרום): אוי,
 מיין קלוגע ביילקע! טהוסט גוט! גוט! גוט!

ב י י ל ק ע (ווי נישט גלויבענדיג): טאָקע, איהר מיינט
 עס מיט אן אמת? זאָנט, איהר זענט דאָ אַ געבילדעטע... איהר
 ליענט דאָ אַזוי פיעל ביכלעך... איך ווייס גאָרנישט. אמאָל
 האָב איך חרטה דערויף, און אמאָל דאכט זיך מיר, אז עס איז
 גאָרנישט. ער זאָנט, אז מען מעג אלץ... פונדעסטוועגען „אלץ“
 וויל איך נישט...

ל א ה (העכט אויפגערעגט): מען מעג אלץ, אלץ!...

ב י י ל ק ע: איך מיין אויך, אז מען מעג, אויב מען האָט
 זיך ליעב אויף אן אמת.

ל א ה: מען מעג, מען מעג... קלוגע מעגען, אבער נאָרען
 טאָרען נישט...

ב י י ל ק ע: איצטער בעט איך אייך, דערצעהלט מיר
 אויך, אייער איסאק קושט איך אמאָל? ... ער איז עפעס אזא געד
 בילדעטער... מיינער איז קנאפ געבילדעט... זאָנט, איך בעט
 אייך... איך מוז דאָס וויסען...

ל א ה (טראכט אַ ווילעל): מיינער? איסאק? ער איז
 גאָר נישט מיינער... אזוי בעקאנט... מען ארבייט צוזאמען אין
 בעוועגונג... ער קומט אמאָל ארויף...

ב י י ל ק ע: ביי אייך קושט מען זיך נישט, איך ווייס...
 איהר זענט ערנסטע מענשען.

ל א א ה (האלב איראניש) : יא, מיר זיינען ערנסטע מענ-
שען. מיר האבען דערצו קיין צייט נישט. (עס הערען זיך שווערע
טריט פון אן אלטען מענשען). די מאמע געהט, געה שוין, בייל-
קעלע, שוין אכט.

ד י א ל ט ע מ ו ט ע ר (קומט מיט א קויש, אין וועל-
כען עס ליגען אויפ'ן דעק אנגעפרוירענע עפעלעך) : נו, א טאג
א ביסעל... אנגעקאליעט זיך און פרעג וואס... נישט געלייזט
קיין גאנצען פערציגער. און דער גארדאָוואי, א קלאָג נאָך איהם,
ס'אר א מין הונד א גוי דאָס איז, לאָזט נישט שטעהן אויפ'ן
טראַטואר, האַטש גיב איהם א קרענק... אוי, מיינע שטעכעניש
איהם! (קרעכצט).

ב י י ל ק ע (שוין אן אנגעטאָענענע צום אוועקגעהן, שטיל
צו לאה'ן) : געדענקט־זשע, לאה... א סוד...

ל א א ה : גוט, מיין קינד, האָב קיין מורא נישט... געה
שוין גיכער, א רחמנות אויף איהם...

ב י י ל ק ע : נישקשה, ער האָט צייט. (לאכט). א גוטע
נאכט!

ל א א ה : א גוטע נאכט! (זיפצט).

ד י א ל ט ע מ ו ט ע ר : א גוטע נאכט, טאכטערקע...
געה געזונד!... (צו לאה'ן) ס'אר א פארשוין א מיידעל! א
מחיה אויף איהר צו קוקען... האָט שוין א חתן, האָב איך גע-
הערט.

לאה (פערטראכט) : יא... זי האָט...

ד י מ ו ט ע ר : נו, וואָס ביזטו אזוי פערזאָרגט... דו
וועסט אויך האָבען...

ל א א ה (בייז) : מאמע רייד נישט!...

ד י מ ו ט ע ר (מיט א קרעכץ) : נו, שא, איך רייד
נישט. נו, עס עפעס, איך האָב געבראכט א גוט שטיקעל שמע-
טענע־קעז, אָבער טאקע אמת שמעטענע־קעז...

ל א א ה : מאמע, איך בעט דיר, רייד נישט וועגען קעז...

ד י מ ו ט ע ר : רייד נישט וועגען קעז? ... פארוואס
נישט ריידען? ... איך האב מיט א כיון געקויפט שמעטענע-קעזן...
עס היילט אין הארצען...

ל א ה (איראניש) : היילט אין הארצען... וועסט שוין
מיר דאס הארץ נישט חיילען...

ד י מ ו ט ע ר : ביי דיר איז דאך אלץ פערקעהרט, וואס
מען זאגט דיר פאלגסטו נישט... זעה ס'אר א פנים דו האסט
טאקע...

ל א ה (אויפגערעגט) : מאמע, הערסט נישט אויף אמאל!
(שטעלט זיך קוקען אין דעם קלוינעם שפוגעלע ביים וואנד, פער-
ריכט גערוועזן די האהר) מאמע!

ד י מ ו ט ע ר : וואס איז?

ל א ה (ניט דרייסט) : מאמע... איך וויל דיר עפעס בע-
טען, זאלסט קיין פאראיבעל נישט האבען... דו מוזט דאס מיר
טהאן... איך וויל, זאלסט היינט געהן נעכטיגען צו דער מוהמע
שרה'ן...

ד י מ ו ט ע ר (ערשמוינט) : וואס איז אזוי? צו וואס?
הא, לאה?

ל א ה (ניט געפינענדיג באלד קיין ווערמער) : פער-
שטעהסטו, איסאק האט מיך געבעטען... איסאק האט געזאגט,
אז מען וועט זיך דא היינט צונויפקלויבען... מען דארף דא ריי-
דען וועגען א וויכטיגע זאך... ווייסט דאך... זיי ווילען נישט,
אז א פרעמדער מענטש זאל זיין דערביי... פערשטעהסטו... ביי
דער מוהמע שרה'ן איז דאך גוט צו שלאפען...

ד י מ ו ט ע ר : ס'איז דאך מיר א חרפה... וואס וועל
איך זאגען? ציצעליסטען דארפען זיך אן עצה האלטען... מען
וועט דאך מיר אויסלאכען...

ל א ה : . מאמע, איך בעט דיר, היינט טהו דאס מיר,
אבער גיבער... (אויפגערעגט) אבער גיבער! ... מאמע, האב קיין
פאראיבעל נישט, איך מוז... איך האב צוגעזאגט... (געהט אום

הין און צוריק) מאמע, געה אוועק...

די מוטער: שא, איך געה, איך געה...

לאה: נעהם עס עפעס אָב... נור גיכער, מאמע... ער קומט באלד.. זיי קומען באלד...

די מוטער (האלב בייז): איך וועל שוין דארטען עסען... אז אָך און וועה איז צו מיר... (רוקט זיך ארויס ווי אַ שאַטען. לאה בלויבט אַלויז. געהט אום הין און צוריק איבער דער סצענע, קוקט אלע וויילע אין שפּיגעל און מורמעלט).

לאה (פאר זיך): היינט מוז איך זיך אויסזאָגען... איך וויל געניסען! געניסען! געניסען! (זי דערהערט טריט, ווערט אויפגערעגט).

איסק (געהט אַרײַן פאן וואַלע, דער אַבגעטראַגענער מאַגער מעל איז פונאַנדערגעשפּילעט, עס זעהט זיך אַרויס די שוואַרצע בלוזע). גוטען אָווענד! (גיט לאַה'ן די האַנד).

לאה (האַלט די האַנד אַ לענגערע וויילע און דריקט): גורטען אָווענד, איסקא... נו?...

איסק (אָוועקזעצנדיג זיך): וואָס נו? געווען היינט אַ סך אַרבייט... איך מוז באלד ווידער געהן. היינט איז אַ סחאָד-קע...

לאה: אזוי, אַ סחאָדקע... ווידער אַ סחאָדקע... איהר מוזט געהן טאקע?

איסק (קוקט זי אָן): עס פערשטעהט זיך — איך מוז... וואָס איז דאָס פאר אַ פראַגע... איהר וועט אויך געהן... לאה: יאָ... אוראי — איך וועל אויך געהן... (פויזע) איסקא!

איסק: „איסקא און איסקא!“ וואָס איז אזוינס? לאה: איך האָב געוואָלט... בלויבט גאָר דאָ... די מאַמע איז נישטאָ...

איסק: וואָס רעדט איהר... מען מוז געהן אויף דער סחאָדקע... מען ווארט דאָרט... קומט!

ל א א ה : איך קען נישט געהן... די מאמע איז נישטא...
א י ס א ק : וואו איז די מאמע? זי קומט דאך מסתמא
באלד...

ל א א ה : ניין, זי קומט נישט... זי קומט נישט...
א י ס א ק (פערוואונדערט) : פארוואס?
ל א א ה (שטאמלענדיג) : איך האב זי בכיון אוועקגעשיקט.
איך האב געוואלט... (האקט זיך אָב).

א י ס א ק : עפעס זענט איהר, לאה, היינט מאָדנע.. איהר
רעדט נישט. עפעס א מאָדנע קאָנספיראציע...

ל א א ה : א קאָנספיראציע... יא... א געפעהרליכע זאך...
א י ס א ק (ווי בעלעדיגט) : פאר מיר האט איהר קאָנס-
פיראציעס? פאר מיר?! ...!

ל א א ה (קוקט איהם אָן) : איהר מיינט דען, אז איהר
מעגט וויסען פון אלע קאָנספיראציעס (שמויכעלט ביטער).

א י ס א ק (זיכער) : איך מוין, אז יא. איהר ווייסט
עס גאנץ גוט...

ל א א ה : איך? איך ווייס גאָרנישט... איך ווייס גאָר-
נישט...

א י ס א ק : נו, לאה, דערצעהלט...

ל א א ה : וועט איהר בלייבען דאָ?

א י ס א ק : איך קען נישט... די סחאָדקע... מיר מוזען
געהן...

ל א א ה : אזוי, די סחאָדקע... נו, טאָ קומט... איך געה
אויף.

א י ס א ק : און איהר וועט טאָקע נישט דערצעהלען?

ל א א ה (פערביסען) : ניין... מען טאָר נישט... מען טאָר
נישט... קאָנספיראציע... (לאכט זיך היסמעריש פונאָדער).

א י ס א ק (קוקט זי אָן פערוואונדערט) : לאה, וואָס איז
מיט אייך? זאָגט! רעדט!

ל א ה (בערוהיגט זיך) : ניין, ס'איז גארנישט. פרעג
וואָס האָב איך אוועקגעשיקט די מאַמע... איך האָב עפעס גע-
מיינט... איך האָב עפעס געוואָלט, און האָב גאר פערנגעסען, אז
ס'איז שוין שפעט...

א י ס א ק (נישט פערשמעהענדיג) : יא, ס'איז שוין טאקע
ש פ ע ט... קומט אויף דער סחאָדקע...

די מצולה.

פערזאנען

דער נבאי.
די רביצין.
חסידים.

די סצענע שטעלט פאר א חסיד'יש שטיבעל אין אלמען סטיל.
א נידעריגער באלקען. אין מיטען א גרויסער מיש, צוויי-
שען פיער הילצערנע רונדע זיילען, איבערגעדעקט מיט א
צוהאקטער מאפע. ביי די זייטען אלע בענק. ארום די
דונקלע ווענד שטעהען קלענערע און גרעסערע מישען,
אנגעווארפען מיט אלע ספרים. ביים עמוד רויכערן צוויי
גרויסע יאהרצייט-ליכט. מיעפער פון עמוד הענגט דער
ארום-קודש, פערדעקט מיט א פרכת, פון אויבען מיט א
גאלדענער עטרה. עס איז צוויי דער זייגער ביימאג. א
נאסער גראהער הערבסט-מאג קוקט אריין דורך די פענסט-
טער מיט די קלוינע שויבען. די מצולה, א מיעפער זומפ,
ליגט אויסגעצויגען הינטערן שטיבעל. ערשטערווייז איז
זי פערצויגען מיט א געדיכטען שימל. איון חסיד
מיט א צופלאכטענער בארד, מיט לאנגע געקרייזעלטע פאות
קוקט ארום דורכ'ן פענסטער, קוקט צו דער מצולה און
ברומט ענדליך ארום צו די איבעריגע חסידים.

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד : אזא נבלה! מען זאל מסר'ן
א רבין! דאס איז נאר א מתנגדישע מלאכה!
צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד (א יונגערמאנשיק מיט א געל
שימער בערדעל, האלב הייזעריגלעך): וואס דען, א חסיד וועט
אזוינס טאן? קינמאל נישט! — א חסיד מעג אפילו נתפקר
ווערען, וועט ער א רבין נישט מסר'ן! דאס איז געוויס זייערס א
שטיקעל ארבייט! עוברי ישראל!
א ד ר י י ט ע ר ח ס י ד (אין די מיטעלע יאהרען, אין
א צוריסענער אלטער זשופיצע, מיט אויסגעשטארטע בלויע אוילענ-)

בווגענס, מיט אַ געדיכטער שווארצער באָרד און טיעפע שווארצע אויגען): וואָס ווילען זיי, די ימח־שמו'ניקעס, וואָס אַרט זיי די מצול־ה? באַשר זיי זאָגען — עס איז שעדליך פאַר'ן געזונד, אַ שלעכטע לופט... נאָסטיט... ווייס איך וואָס! אַט האָט דער אל־טער זכרונ־ו לברכה געלעבט צוויי און אכציג יאָהר...

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (סאַרקאַסטיש): לופט... שמופּט... אלץ איז ביי זיי לופט... קיין הימעל איז נישטאָ, נאָר לופט... מען קען זיי, די אפיקורסים... די מצול־ה, האָבען מיר אַ מסורה, איז דוקא אַ רפואה פאַר אַ סך שלאַפֿקייטען.. דער אלטער האָט נאָך דאָ מיט זיינע חסידים תּשליך אָבגעריכט. ווילען זיי עס נאָר פערשיטען!...

צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד : ח־ח־ח־י! זיי ווילען... און אז זיי ווילען, איז וואָס? נישקשה, זיי וועלען נישט אויספירן דען.... דער גבאי איז אוועקגעפּאָהרען צום איספּראַוויק — עס זעט שוין ווערען רעכט... די חסידים וועלען קיין וועלד נישט זשאַלעווען...

(פון חסידישען חויף דערהערט זיך אַ געוויין).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (פּערזאָרגט): די יונגס־טע טאָכטער, רחל'ע, איז עפעס אַ חולה.

אַ ל ע ח ס י ד י ם : אַ־וואַ! אַ־וואַ!

ד ר י ט ע ר ח ס י ד : מיט די קינדער האָט דער רבי געבען נישט קיין גליק. פאַר צוויי יאָהרען איז געשטארבען ד' חיימ'על צו צוויי און צוואַנציג יאָהר... אַזא צדיק! ער וואָלט איבערגעשטיגען דעם רבין אין תּורה... פאַראַיאָהרען איז די על־טערע טאָכטער נפטר געוואָרען — צוויי וואָכען נאָך דער חתונה... אזא יפת תואר... היינט איהר צדקות... גאָט זאָל שוין זיך מרחם זיין אויף רחל'ען... (פויע) ווייסט איהר נישט, וואָס איז איהר אזוינס?...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : עפעס זאָגט מען, אַז וועה טהוט איהר גאָרנישט... נאָר זי בענקט... וואָס איז

דאס פאר א מין חולנית, ווייס איך נישט... בענקען! וואס איז שייך בענקען... דאכט זיך אין הויף איז פרעהליך... פרייטאג-צור-נאכטס, שבת, שבת-צור-נאכטס — אזוי פיעל נגינה... פארוואס זאל זי בענקען?... א מאדנע זאך!...

ד ר י ט ע ר ח ס י ד (שושקענדיג): מען זאגט כלומרשט, אז זי האט געוואלט ערניץ פאָהרען... עס איז אפילו א זאך, וואס לעגט זיך נישט אויפ'ן שכל... דעם רבינס א טאכ-טער...

(דאס געוויין ווערט גרעסער, די שטימע פון א פרוי הערט זיך צאָלן געהענטער און געהענטער. ענדליך עפענט זיך אויף די טיר און אין שטיבעל פאלט אַרױן די רביצין — אַ מאָגערע פרוי אין די פופ-ציגער יאָהרען; זי איז אָנגעטהאָן אין אַ שוואַרץ קלייד, אויפ'ן קאָפּ אַ האַת-ראַנד, זי לויפט צו צום ארון-קודש, פאלט צו איחס צו און חליפעט).

ד י ח ס י ד י ם : גאָט זאָל העלפען, גאָט זאָל העל-פען...

ד י ר ב י צ י ן (פון ארון-קודש חליפענדיג): זי איז מסוכן... זי געהט אויס ווי א ליכט... (זי געהט אַראָפּ פון ארון-קודש און בלויבט שמעקן אין מיטען שטיבעל, די אויגען צו דער מצולה געווענדט).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (מרויסמענדיג): זי וועט אם ירצה השם זיין געזונד... א גאָווינע, אז מען איז אמאָל קראנק!...

ד י ר ב י צ י ן : דער גבאי איז נאָך נישטאָ פון אים-פראַוויק?...

צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד : ניין..

ד ע ר ד ר י ט ע ר ח ס י ד : גאָט וועט העלפען... דער איספראוויק, זאָגט מען, איז א גוטער בוי. ער געהט געלד...

די רבי ציין: הא... ער נעהמט געלד... הייסט עס
וועט די מצולה בלייבען...

ערשט ער חסיד: נאך א שאלה! וואס דען? מען
וועט זי פערשיטען? גאט זאל אויסהיטען.. די מצולה וועט בלייב
בען, ביז וואנען דער הויף וועט בלייבען... ביי אונז איז די מצולה
הייליג... דא האט נאך דער אלטער, זכרוננו לברכה, תשליך אבי
געריכט מיט זיינע טויזענדער חסידים...

דער יונגער מאנטשיק (חניפה'דיג): זארגט
זיך נישט, רביצין! די מצולה וועט בלייבען... (ער שטארקט זיך)
רביצין זאלט איהר מיר געזונד זיין... וואס איז דען אייער
רחל'ען? ... טאקע א שטארקער חולה?

די רבי ציין (וויינענדיג): אוי, גאט זאל זיך מרחם
זיין! א גרויסע חולה איז זי, איז געל ווי א וואקס...

דער יונגער מאנטשיק: נו, און וואס זאגט
דער דאקטאר?

די רבי ציין (וויינענדיג): ער זאגט, אז יענע
קינדער, וועה איז מיר, זיינען אויך צוליעב דער מצולה אוועק-
געגאנגען יונגע פון דער וועלט...
(די חסידים לאזען טרויעריג אראפ די קעפ).

דער יונגער מאנטשיק: הייסט עס טאקע, אז
די מצולה שאדט... היתכן... אזא הייליגע זאך?...

די רבי ציין: דער רבי טענה'ט אבער, אז דער דאקט-
טאר ווייס נישט... ער זאגט, גאט וועט וועלען, וועט רחל'ע זיין
געזונד... די מצולה, זאגט ער, איז דער מקור פון גאנצען חסיד-
שען לעבען... אז מען זאל פערשיטען די מצולה...

די חסידים (איבערראשט): נננו?...

די רבי ציין: אז מען וועט פערשיטען די מצולה,
וועלען אלע חסידים אראפ פון דרך הישר... ער האט א קבלה
נאך פון אלטען רבין...

דער ערשטער חסיד : זעהט איהר ! און דא
קומען די אפיקורסים און ווילען זי פערשיטען... אויסנערצט זאך
לען זיי ווערען !...

די רבי ציין (טרויסעלט זיך פאר שרעק) : שילט זיך
נישט, אירעזן... מען טאך נישט...

דער יונגער מאנטשיק : אוראי טאך מען
נישט שילטען...

די רבי ציין (א וויינענדיגע, אב)...
(עס לויפט ארוין דער גבאי — א' הויכער, שטארק געבויעטער
איד אין די מיטעלע יאָהרען... רעדט פרעהליך).

דער גבאי (צום ערשטען חסיד) : נו, אביסעל אן
ארבייט געהאט !... קוים מיט צרות גע'פועל'ט...

די חסידים (אין איין קול) : געפועלט ?...

דער גבאי : א מטמון גאלד וועט עס קאסטען. אבער
פערשיטען וועט מען נישט... גאט צו דאנקען, גע'פועלט !...

דער יונגער מאנטשיק (פרעהליך) : דארף
מען דאך נעהמען אביסעל משקה...

דער גבאי (רייבענדיג די הענד) : אין אַווענד וועט
מען א הוליע טאן... דער רבי וועט אויך זיין... ווי ער שטעהט
אויף פון שלאָף, זאג איך איהם אן די שמחה.

דער יונגער מאנטשיק : איך מיינ, אז ער
ווייס דאס שוין אלליין...

דער ערשטער חסיד (מיט אמונה) : א שאלה,
צי ער ווייס...

דער גבאי : הם... ווייסען ווייס ער שוין אלליין.
אבער איך וויל האַכע'די מצוה פון אַנזאָגען א גוטע בשורה...

דער יונגער מאנטשיק : טאקע א גרויסע
מצוה !... איך בין אייך מקנא !

(פון הויף הערש זיך דאס געווייזן פון דער רביצין : רחל'ע !

רחל'ע !)

דריי מיידלעך.

פערזאנען :

חיים זישעם, א פערמעגליכער בעל־חבית.	
חנה, זיין פרוי.	
זייערע צוויי שעהנע מעכטער.	{ גאלדע אסתר
דריי רוסישע אפיציערען.	{ דער עלטסטער דער מיטעלסטער דער אינגסטער
חייקעל מעקלער, חיים זישעס א פריינד.	
דריי מיידלעך פון א חיוועל.	{ חייענקע העלענא מאניע

ציוט : וועלמ־קריג. אַרט : לעמבערג.

אין חיים זישעס הויז, אין גרויסען עס-הדר. מעבלירט
 אויפ'ן אלט בעל-חביתשען שמייגער : אין מיטען שטוב
 א גרויסער מיש אָבער געדעקט מיט אַ מישטוך, ארום מיש
 עמליכע שמוהלען, אויף די ווענט בילדער פון גוטע אי-
 דען און אַ מאַם פון ארץ ישראל. אין שטוב דרעהען זיך
 ארום ווי שאַטענס חיים זישעס, זיין ווייב, די צוויי
 מעכטער, די מוטער ברעכט אַלע וויילע מיט די הענד, עס
 הערט זיך אַ קלינגען. אַלע ציטערען אויף. גאַלדע און
 אסתר טוליען זיך צו דער מאַמען. חיים זישעס געהט
 עפענען די טהיר. עס קומט אריין חיים מעקלער, אַ איד
 אין די מיטעלע יאָהרען מיט לעבעדיגע אָבער גוטע אוי-
 גען. חסידיש אָבער זויבער געקליידט, די לאַנגע באָרד און
 די לענגליכע פאות אין אָרדענונג. אריינקומענדיג שווייגט
 ער אַ וויילע, ווי ער וואָלט אַריין אין אַ הויז פון אן
 אבל און ער וואָלט לויט'ן דין, פריהער פאר'ן בעל חבית
 נישט געטאָרט אָנהויבען רעדען. ענדליך מורמעלט ער
 אַרויס :

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : צייטען !

ח י י מ (קוקענדיג אויף דער ערד) : נו... וואָס הערט
 זיך עפעס אין שטאָרט ?

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : שלעכט, אָבער נאָך מיט
 חסד... קיין בראַנפּען איז נישטאָ זיינען זיי רוחיגער. זיי פאָדערן
 אלץ פּראָדוקטען און געלד.

ח י י מ : האָט מען דאָך שוין זיי געגעבען...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : (בימער שמיכלענדיג) : עס איז דען דא א שיעור פאר'ן שונא... דערצו מסר'ן די פאליאקען און די רוטענער ווייזען אן אויף יעדען רייכערען אידען...
ח י י מ : עס איז איצט דען פאראן א רייכער איד?... אלע חרוב...

ח י י מ מ ע ק ל ע ר : מילא, אז עס איז ניטא וועט מען זיי ניט געבען... אבער דאס וואס עס איז דא און זיי געהמען אליין — אט דאס איז שלעכט... (קוקט אויף די צוויי טעכטער, גאלדע און אסתר) צו וואס דרעהען זיי זיך ארום אין שטוב, קען פערנסטער? עס איז א סכנה...

ח נ ה : זיי זיינען ביז איצט געווען אין קעלער... דער פרוריען געווארען, זיינען זיי ארויף אביסעל אנווארעמען זיך... ארימע פייגעלעך מיינע... דער זוהן איז מלחמה, ווער ווייס וואו זיין געבין איז אהינגעקומען און די טעכטער דארפען ציטער דען ווי א בלאט פאר יעדען שארד... (צואוויינט זיך) געהט קינ-דערלעך, צוריק אין קעלער אריין...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : אוראי אין קעלער! ... איך האב געזעהען דא אין גאס ארומדרעהען זיך א באנדע אפיציער רען... זיי האבען מיך נישט בעמערקט, איך ווייס? קען זיין, אז א מאנסביל טשעפען זיי דוקא ניט. (שמיכלענדיג) זאלען זיי מיר טשעפען! וואס פאר א ווערט האט היינטיגע צייטען דאס לעבען אין גאנצען? ... עס איז נמאס געווארען! איך האב פאר זיי קיין מורא ניט! אבי מיינע טעכטער זיינען גאט צו דאנקען אין ווען... ווער ווייס, צו זיי האבען דארטען צו עסען, אבער לבל הפחות זיינען זיי זיכער פון דעם שונא...

ח נ ה : (וויינענדיג) : און אונז האט דאס הארץ ניט גע-לאזט אין אזא צייט אוועקשיקען זיי... דער זוהן איז מלחמה, זאלען כאטש די טעכטער מיט אונז בלייבען... ווער האט זיך געריכט, אז דער שונא וועט אזוי גיך אריינפאלען אהער... (צו די קינדער) נו, איהר האט זיך שוין אָנגעווארעמט? געהט, קינ-

דערלעך איז קעלער אריין — זיי קענען אלע וויילע אהער אריין-
פאלען. (אסתר און גאלדע דערשראָקענע אָב).

ח נ ה (קוקט ארויס אין פענסטער, שמעהט אַ וויילע און
לויפט אָב פון פענסטער, פערברעכענדיג די הענד מיט אַ שרעקלי-
כען געשריי): וועה איז מיר! — דריי אָפיציערען געהען גלייך
אהער!

ח י י ם (געהט צו צום פענסטער): יא... מיר דאכט, אז
זיי געהען אהער... שלעכט! געה אריין צו די קינדער אין קע-
לער...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (בעטראכטענדיג חנה'ן): עט...
אן אלטע אידענע... זי קען בלייבען...

ח נ ה (פערשעהמט): ווייס איך וואָס...
(הינטער'ן טהיר הערט זיך אַ קלאַנג פון שפּאַרען און שווער-
דען און אַ תּוֹך רעדען געמישט מיט אַ געלעכטער).

א ל ע : (מיט שרעק) זיי געהען...

(די טהיר נים אָנקלינגענדיג עפענט זיך ראש אויף, עס פאלען
אריין דריי אָפיציערען פון דרויסן ביז פיערטיג יעהריגען עלטער
אין לאַנגע שינעלען, פערגאָרטעלט מיט ברויטע פּאַיאסען, רעכט ביין
ברוסט אַ רעוואָלווער אין אַ רימענעם בייטעל, און אַ שווערר, וואָס
שלעפט זיך נאָכלעסיג אָבער מיט שטאַלץ איבער'ן דיל.

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר (שמרענג, אָבער
מיט געוויסער גרויסמוטיגקייט!): נו, איד! ביזטו צופריעדען,
וואָס רוסען זיינען אריין צו איך אין לואָוו?

ח י י ם (קוים פערשמעהענדיג): טאָק וועלכאַזשני פאַן...
(די איבעריגע אָפיציערען לאַכען).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר (צו חנה'ן): און
דו חיעטשקע... (בעטראכט זי) ביזט שוין אַלט? ווי אַלט ביזטו,
חיעטשקע?

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : זי פערשמעהט נים, וואשע

בלאגארעדע — זי קען ניט קיין רוסיש... אן אלטע אירענע... איבער זעכציג...

ח נ ה (קומענדיג צו זיך, שטעלסט מיט עניווע מיט'ן קאפ) :
סטארט קאביעטא, פאנאווע...
(די אפיציערען לאכען).

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר : נו, וואו
זיינען אייערע קינדער?...

ח י י מ (דערשראקען) : ניטא... מיר האבען ניט קיין
קינדער...

ד ע ר ע ל ס ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (לאכענדיג) :
בערדיעמניקעס? ... וואס?...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א פ י צ י ע ר : וואו זיינען
אייערע יונגע חיעטשקעס? הא? בעהאלטען? אדער אוועקגע-
שיקט צו פראנץ יאזעפ'ן פאר א מתנה...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : זיי האבען איין זוהן... אין
מלחמה נעבעך...

ח י י מ (זיפצט) : יעדען סין...
ד ע ר ע ל ס ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (מיט א געמאכטע
ביוזקייט) : קענען אונזערע געגאנגען.. שיעסען אויף אונזער
חיל!... (דראהענד מיט'ן שווערד).

ח י י מ (דערשראקען) : ער האט טאקע ניט געוואלט...
וואס האט ער געזאלט טהאן?...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (שפיעלענדיג
מיט'ן שווערד) : יא... קיינער וויל פון אייך ניט געהן... אונזערע
אויף... אבער מען נעהמט זיי, מיר שטעלען זיי אין ערשטען
פייער... (צולאכט זיך).

ד ע ר ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר (ערנסט ווערענדיג
צו די איבעריגע אפיציערען) : נו, ברידער, וואס אן אמת איז
אן אמת... אונזערע אירען זיינען גאר נישטקשה'דיג... אין מיין
ראטע האט א אידעל מיון לעבען געראטעוועט... מען האט איהם

איצט די פיס ארונטערגענומען... ער האט בעקומען א געאָר-
ניעווסקי! א העלד א איד! ניטאָ וואָס צו רעדען!

ד ע ר א י נ ג ע ר (מיט אַ בייזען פייערל אין די
גראַהע אויגען): אָבער הערר קאפיטאן... איך פיהל, אז ביי
דעם דאָזיגען אידען דארפען זיין טעכטער... איך בין שוין אַ
מבין דערויף... דאָס הויז שמעקט מיט יונגע אידישקעס...

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר : יא... איך
שפיר!... זיי זיינען דאָ... וויפיעל ווייס איך ניט... אָבער עס זי-
נען דאָ חייעמטשקעס (צולאכט זיך מיט אַ צופריעדענעם געלעכטער).
ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (אָנקוקענדיג

חיוס'ען און חיוקעל מעקלער): ווער איז דאָ דער בעל הבית?

ח י י ם : (שטאַמלענדיג) איד...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : איך בין א שכן...

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (גוממוטיג):

זאָג דעם אמת, האָסטו עפעס טעכטער?

ח י י ם (פעסט): ניין!

ח נ ה : ניעמא, פאַנאָווע, ניעמא... טילקאָ יעדען סין...

(די אָפיציערען לאַכען).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר : נו, דאן מזטו

פאר אונז שאפען מיידלעך... פערשטעהסט? עס וועט אייך ניט

העלפען קיין חכמות... מיר זיינען וואָיענע מענשען. מיר האָבען

אונזער האָנאָר! וואס אונז קומט, קומט אונז! קוים האָבען מיר

די שטאָרט איינגענומען, קומט קאָנטריבוציע...

ח י י ם : וואו-זשע זאָל איך אייך נעהמען?

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר : ניט אונזער

זאך! מיר האָבען שוין ניט קיין געדולד צו זוכען...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (בייז): איד!

ברענג אונז דריי שעהנע אידישע חייעמטשקעס, ווען ניט,

(ציחט דעם שווערד).

חייקעל מעקלער (קענטיג בעפאלען פון א אי-
דעע): וואשע בלאהאָראָדע... איך וועל אייך ברענגען...
חיים: (קוקט איהם אָן מיט פאָרוואָרף).
חייקעל מעקלער (אין דער שטיל צו חיים'ען):
מבית-הזונות...

חנה (ברעכט די הענד): אַ בראָך איז מיר געשעהן!...
חיים (פליסטערט): ס'איז שרעקליך!
חייקעל מעקלער: גזירת ת"ד...
דער אינגערער אָפּיציער: וואָס פלאַפּעלט
איהר אויף אייער ווילדען לשון! רעדט ווי מענשען! רוסיש
רעדט!

חייקעל מעקלער: דא... פאַרוסקי... פאַרוס-
קי... יא פאַנימאָו!

דער עלטערער אָפּיציער: זיי וועלען שוין
קענען רוסיש! אונזערע אידען קענען אלע רוסיש! מיר וועלען
זיי דאָ אויף אויסלערנען!
חייקעל מעקלער (מערנייגט זיך אין אַ קאָמישען
אופן).

(די אָפּיציערען צולאכען זיך).

דער אינגערער אָפּיציער: שנעל, קום צו-
דיק און ברענג רעכטע סחורה, ווען גיט, הרג'ענען מיר דאָ אויס
דיינע אידען...

חייקעל מעקלער (מיט שרעק): זארים, זארים!
סייטשאַס... (אָב).

דער עלטערער אָפּיציער (בעטראכטענדיג
דאָס בילד פון אַ רבי'ן אויפ'ן וואַנד): חטאָ אָן טאָקאי?..
חנה (מיט הנאה): וועלקי ראבין... באָך... (צויגט
מיט'ן פינגער צום הימעל...)

דער עלטערער אָפּיציער: דא, ראבין...
(שמויכעלט און ציחט לאַנגזאָם דעם שווערד... שמעכט קאָלמבוס'יג)

דורך דאָס בילד, עס פאלען מיט גערויש שטיקלעך גלאַז, דאָס בילד צוהאקט אויף צוויי פאלט אַראָפּ אויף דער ערד... די אָפיציערען לאָ- כען... חנה ווישט זיך די אויגען... חיים זיפצט און קוקט ארויס צום פענסטער).

דער עלטערער אָפּיצייר (אָנקוקענדיג די פאלעסטינא מאַפע): אַ עטאָ שטאָ ווא יערונדא?
חיים: (קוקט מיט ליעבע בליקען אויפ'ן מאַפע און שוויגט).

דער עלטערער אָפּיצייר (ביז ווערענ- דיג): וואָס שוויגסטו?

חיים (מיט איינגעהאלטענעם צאָרן): פאלעסטינא..
חנה (מיט חתונות): טשעפע נישט האר-לעבען, א זינד..
דער מיטעלסטער אָפּיצייר (איראָניש): זייער אלט-פאָטער-לאַנד..

דער אינגערער אָפּיצייר (מיט חוזק): יערוסאלימטסקיע דוואַריאָניע...

(אלע דריי אָפיציערען צולאכען זיך... עס הערט זיך אַ קלינגען אין מויל; חנה געהט אויפמאַכען).

חיים (מילדער): (ארוינקומענדיג פערשעהמט, נאָך איהם דריי מיידלעך...) דריי מיידלעך... געבראכט, וואשע בלאהאַראָדיע...

(די דריי מיידלעך מיט אויסדרוקספאלע שווארצע אידישע אויגען מיט אַבגעלעכטע געזיכטער, קוקען אויף די אָפיצירען, ווי מראָציג. חיים און חנה קוקען פערשעהמט אויף דער ערד.

דער אינגערער אָפּיצייר (בעטראכטענדיג זיי אונצופריעדען): וואו האָסטו, איד, זיי געקריגען?

חיים (מילדער): אין שטאָדט... ביי איין בעל הבית... ביי א צווייטען... ביי א דריטען... די שעהנסטע אי- דישע מיידלעך אויסגעקליבען... אלץ פאר איד!

דער עלטער אפיציר: ביזט א מא-
שעניק! אזוינע סתורח קענען מיר אין דער היים! אט דאס איז
דער חן פון אייערע אידישע טעכטער? ... מיאוס'ע!

חייסעל מעסלער (דערשטעקען): פון צרות.
וואשע בלאהארדיע... אויסגעהוננערטע... מלחמה-צייט...

דער אינגערער אפיציר: (קוקט אויף
מאנקען): נישקשה... (געט צו איהר צו און נעמט זי אן פאר'ן
ביוסט).

חייסעל מעסלער (צו מאנקען): האלט זיך ווי
א צנועה...

מאנקע: (לעזט ויך כלומרשט נים!)

דער מיטעלסטער אפיציר: אוינען
האבען זיי שעהנע, ברענענדיגע אבער די קערפערס... (בעקוקט
זיי).

חייסעל מעסלער (מיט התלככות): שעהנחיי-
טען, וואשע בלאהארדיע, קראסאוויצעס... נאָר די מלחמה...
צרות...

דער עלטער אפיציר (געט צו העלענ-
קע): נו, יערוסליאמסקא פרינצעס... ביזטו טאקע אזוי עהר-
ליך ווי דו מאכסט זיך...

חייסעל מעסלער: עהרליכע קינדער ווי גאלד...
שעמעוודינע! זעהט איהר דען נים... קוים ביי זיי גע'פועלט!
חנה און חיים (נים וויסענדיג וואו צו בעהאלטען
זיך): וועה! וועה!

(די אפיציערען בעקוקען די מיידלעך, וועלכע שמעמען מיט
ארטבעלעזמע קעס. עס דערהערפ זיך פלוצים פון ערגעץ א חיסטערי-
שער געוויין...)

די אפיצירערען (מיט פרייד): פרויען-געוויין!
עס זיינען דא פרויען בעהאלטען...

ח נ ה (ברעכענדיג די הענד) : וועה איז מיר!
 ח י ם (ווינקענדיג צו חיוקעל מעקלער) : שלעכט!
 ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (מיט יאוש) : איצט איז
 ביטער!...

ד ע ר א י נ נ ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (מיט נצחון) :
 אבער איך האב געפיהלט, אז דאָ זיינען דאָ פרויען...
 ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר : נו, נו, ברידער!
 מיר וועלען באלד זעהן!
 (לאָזען זיך צום מהיר, פון וואנען דער געוויין האָט זיך גע-
 הערט).

ח י ם (פערשמעלענדיג זיי דעם וועג) : ניין! ניין!
 ח נ ה (פאלענדיג צו די פיס פון עלטערען אָפּיציער) : פאַר-
 נאָטשיק...

(קושט איהם דעם שווערד, די אָפּיציערען שמויסען זיי אָב. לאָ-
 זען זיך צום קעלער. חיים, חנה, חיוקעל מעקלער נאָך זיי. די דרוי
 מיידלעך קוקען זיך איבער איבערראָשט.

ט א נ ק ע : מיר זיינען פאַר אלע די קרבנות...
 ה ע ל ע נ ק ע (ברוגז) : האָסט געהאט וואָס צו פער-
 ליערען!...

ח י י ע נ ק ע : מיר וויינט דאָס הארץ... זיי איז דאָך א
 שאָד, עהרליכע קינדער... לאָמיר זיי ראַטעווען...

(די צוויי מעכטער גאָלדע און אסתר געפיהרט פון אָפּיציערען
 קומען אַרײַן. חיים, חנה און חיוקעל מעקלער נאָך זיי...
 ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר : אַט דאָס זיינען
 שענהייטען!

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר : אַט אזוינס
 האָבען מיר געמיינט!

ד ע ר א י נ נ ע ר ע ר א פ י צ י ע ר : א שאָד, וואָס
 בלוז צוויי.

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר : (ברייטהערציג)

מיר וועלען זיך שוין צוטהיילען...

ח י י ע נ ק ע (צום עלטסטען): לאָזט זיי אָב!

ה ע ל ע נ ק ע: אָפּיציערען דארפֿען אידעלער זיין!

מ א נ ק ע: מיר זיינען דען אייך וועניג!

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פּ י צ י ע ר: איהר זענט איי-

פערזיכטיג? (לאכט צו מאַנקען) איבריגענס. דו בלייב.

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר אָ פּ י צ י ע ר: אַלע זאַלען

בלייבען.

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר אָ פּ י צ י ע ר: געוויס אַלע!

מ א נ ק ע: איך וועל ניט בלייבען!

ח י י ע נ ק ע: איך אויך ניט.

ה ע ל ע נ ק ע: סידען טוידטע וועט איהר אונז דאָ

האַכען!

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פּ י צ י ע ר (פערוואונדערט):

ווער זענט איהר דען?

מ א נ ק ע (מיט אַ צולאכעיס): גאָסען-מיידלעך!...

ח י י ע נ ק ע: מיר זיינען געקומען אויסלייזען פון איי-

ערע הענד צוויי אידישע מעכטער...

ה ע ל ע נ ק ע: איהר טאָרט זיי ניט טשעפען! עהרליכע

קינדער!

(די אָפּיציערען קוקען זיך איבער).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פּ י צ י ע ר (מורמעלט):

אינטערעסאַ!

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר אָ פּ י צ י ע ר: נו, וואָס האָ-

בען זיי זיך געשטעלט מענה'ן, אָדער נעהמט זיי, אָדער דערשיסט

זיי.

מ א נ ק ע (אויסשטעלענדיג די ברוסט): שים!

ח י י ע נ ק ע און ה ע ל ע נ ק ע (אויסשטעלענדיג זיי-

ערע בריסט, אין איין קול): שיסט!

חנה (מיט א תחינה ליגן): אוי, זיי זיינען דאך טייערע
קינדער, צדקניות...

חיים (צו אסתר'ן און גאלדען): קינדער! לאזט זיך
אויף בעסער דערשימען!

חיים קעל מעלער (קוקענדיג צו די דריי מייד-
לעך): העלפט, אידישע טעכטער! ראטעוועט צוויי עהרליכע אי-
דישע מיידלעך!...

די דריי גאסען מיידלעך: (אין דער
זעלבער פאזע) נו, שוסט!

די דריי אפיציערען (פערגאפט און איבער-
ראשט)!

דער עלטערער אפיציער: ס'איז גאר אנ-
דערע מיידלעך!

דער מיטעלסטער אפיציער: העלדינס!

דער אינגערער: יא, גאר נישקשח'דיגע!

דער עלטערער אפיציער (אנווייזענדיג אויף
מאנקען): זי הויבט מיר שוין אן שטארק צו געפעלען.

דער מיטעלסטער אפיציער: זיי זיי-
נען אלע דריי מיר איצט געפעלען...

דער אינגערער אפיציער: יא, די אויגען
זייערע פלאמען, ווי ביי זשאן ד'ארק... (צולאכט זיך).

דער עלטערער אפיציער (ווי ניש זיכער):
לאמיר אפשר די צוויי אבלאזען...

דער מיטעלסטער אפיציער: עס איז
א שאד... אבער...

דער אינגערער אפיציער: ווען די דריי
בעמען אזוי העלדיש...

אלע דריי גאסען-מיידלעך (ווי אויף
שמים): מיר פאדערען!

דער עלטערער אפיציר (לאכט): ווי נע-
פעלט אייך די העזה!

דער מיטעלסטער אפיציר: (קוקענדיג
מיט פעראכטונג אויף אסתר'ן מיט גאלדען): איך האב פיינט פער-
וויינטע נשמות...

(חיים מיט חנה'ן קוקען זיך איבער... אסתר און גאלדע שטע-
לען אויס זייערע אויגען און גלויבען ניט אין דעם וואס עס קומט
פאר...)

חייסעל מעקלער (טורמעלם): נזירת ת"ך...
(פאוזע)

דער עלטערער אפיציר (צו מאנקען):
אלוא, זאג זיי דארטען, אז זיי זיינען פריי.

מאנקע (גלעט איחס שקאצעוואמע די וואנסען):
ליובלין!

חייסעלע (צום מיטעלסטען): א, דו ביזט א וואוילער
קערל...

(יעדע פון די דריי מיידלעך נעחמט אן אפיציער אונטער'ן
ארים און פיהרט איחס אין צווייטען צימער. — אסתר און גאלדע
לאזען אראב די קעפ אויף די הענט און פאלען ארויף אין פערגע-
סענטהייט).

חיים מעקלער (צו חיים'ן): קען מען שעצען א
אידישע נשמה?...

חיים: ווער ווייס... איך ווער משונע...

חנה: (פרום) גאט זאל זיי העלפען, צולאזענע...
אבער זיי האבען גאט אין הארצען... האבען געראטעוועט מיינע
טעכטער פון שאנדע... (דריקענדע שטילקייט).

(פארהאנג לאנגזאם)

די צוויי געפאנגענע.

מ ע ר ז ק נ ע ז

ערשטער קאלאנעל.

צווייטער קאלאנעל.

א געפאנגענער.

א געפאנגענע.

(די סצענע קומט פאר ביי רוים נאכ'ן חורבן בית שני).

ע ר ש ט ע ר ק א ל א נ ע ל (פאר'ן שוועל פון זיין הויז
צום צווייטען קאלאניעל קעגענאיבער): האָסט זיך שוין אויסגע-
רוהט פון לאנגען און שווערען קריעג?

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר : אָ, יאָ! דער קריעג איז פאר
מיר גאָר נישט אזוי שווער געווען. איך האָב קיינמאל נישט גע-
גלויבט אין דער גרויסער קראפט פון די אידען.

ע ר ש ט ע ר ק א ל א נ א ל : דאָס איז שוין נישט
אמת: זיי האָבען געקעמפט ווי לייבען פאר זייער לאנד און
פרייהייט. דו ווייסט דאָך, ווי אזוי איך האָס דאָס דאָזיגע הארט-
געקיגע און ווידערשפעניגסטע פאָלק, אָבער אן אמת מוז מען זאָ-
גען: מוט האָבען זיי גענוג ארויסגעוויזען.

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר (סארקאסטיש): עס האָט זיי
נישט גאָר זייער מוט, גאָר זייער גאָט נישט געהאָלפֿען. זיי זיינען
פערטיליגט געוואָרען ווי שאָף און דאָס רעשט איז געפאנגען גע-
וואָרען.

ד ע ר ע ר ש ט ע ר : אָ, יאָ! עס איז פון זיי קיין שריד
ופלֿיט נישט געבליבען, און וועגען די געפאנגענע וועל איך דיר
זאָגען דעם אמת — איך האָב מיר נישט געיאָגט שטארק גאָך
זיי. קנעכט האָב איך גענוג. איך האָב גאָר איין יונג געפאנגען.
ער איז זעהר שעדן, עס איז מיר געווען א שאָד צו הרג'ענען
איהם, אָבנאָהל ער האָט זיך געבעטען מיט די אויגען, און דער-
פאר טאקע האָב איך איהם לעבען געלאָזט. זאָל ער געפייניגט
ווערען אלס קנעכט, וועט ער וויסען, ווי אזוי מען איז מורד אין
דער רוימישער מאכט.

דער צווייטער : איך האב דוקא א סך געפאנענע ווארים נישט? פאר מייע פאלאצען און פעלדער. נישקשה. זיי וועלען איצט זיין געטריי.

דער ערשטער : געפינען זיך צווישען דייענע גע- פאנגענע שעהנע און געזונטע?

דער צווייטער : זיי האבען ביי מיר אלע איין פנים. אבער איין געפאנגענע, נאך גאר א יונג מיידעל, איז א וואונדערליכע שעהנהייט. ווען איך זאל נישט האבען צום דא- זיגען פאלק אזא טיעפע פעראכטונג, וואלט איך זי געמאכט פאר מיין קעפס-ווייב... זי רייצט מיך זעהר. אבער איך קען עס נישט צולאזען, איך זאל מיין ליעבע א שקלאפין שענקען און נאך א מאכטער פון א בעזיעגטען פאלק...

דער ערשטער : א, געטער! ווי קענסטו גאר אזוינס טראכטען? דו וואלסט דעם רוימישען יחוס דערמיט פערפלעקט.

דער צווייטער : געוויס! דער רוימישער יחוס איז מיר גענוג טייער. אבער דו ווילסט וויסען א סוד, וועל איך דיר ענטדעקען.

דער ערשטער (נייגעריג) : איך בעשווער דיך אין נאמען פון יופיטער, דערצעהל!

דער צווייטער (פליסטערנד) : מען דערצעהלט, אז טיטוס האט זיך א געליעבטע פון די געפאנגענע אויסגע- וועהלט. זאלען מיר עס גלויבען אויפ'ן גרויסען העלד און זיע- גער?

דער ערשטער : דער זיעג פער'שיכור'ט, און מען קען זיך אין שיכרות אלץ ערלויבען... (פויע).

דער ערשטער : דאך פערדריסט מיר, וואס איך האב נאך פון זיי נישט געפאנגען, אלס קנעכט, קען זיין, זיינען די אידען רוהיג. אבער ווייסטו, וואס מיר איז איינגעפאלען?

דער צווייטער : וואס קען איך וויסען? זאג מיר.

דער ערשטער : דו זאגסט, אז צווישען דיינע געפאנגענע געפינט זיך זעהר א שעהנע אידן...

דער צווייטער : ווען איך וואלט נישט מורא האבען פאר זינד, וואלט איך זי געגליכען צו איינער פון אונזערע געמינס...

דער ערשטער : האסט שוין געזינדיגט! די גערטער זאלען דיר פערגעבען. איך בין אבער איצט אויסען וואס אנדערש. איך וועל מיט דיר א געשעפט מאכען...

דער צווייטער (פערוואונדערט) : געשעפט? ווי קומסטו, פאטריציער, צו אזא געמיינער זאך, ווי געשעפט... דו ביזט אויך ווי שיכור פון זיעג און רעדסט דומהייט.

דער ערשטער : א, שרעק זיך נישט. איך בין גענוג שטאלץ מיט מיין רוימישען יחוס. איך האב נאך א ווייז גערמאכט... איך וועל דיר זאגען דייטליך: איך האב א שעהנעם קנעכט געפאנגען, דו א שעהנע שקלאפין, — לאמיר זיי צוזאמענפארען און זיי וועלען זעהר שעהנע קינדער געבוירען, און אט די קינדער וועלען מיר זיך טיילען און וועלען שעהנע קנעכט שפעטער האבען.

דער צווייטער : אויב עס געפעלט דיר שטארק, קען איך דיר עס צוליעב טאן. איך בין אבער אין ספק, צי וועלען זיי ביידע וועלען פערקעהרען אהן חופה... ביי די אידען איז מען זעהר אבגעהיט. די צניעות איז זעהר שטארק אין זייערע פאמיליעס. לויט זייער תורה קומט דערפאר די גרעסטע שטראף.

דער ערשטער : א, זיי רוהיג, פריינד. צוויי יונגע וועזענס, מענען זיי שטאמען פון אידישען פאלק, ווען זיי בלייבען אליין אין דער פינסטער... דערצו וועלען מיר זיי נאקעט אויסטאן... זיי וועלען שוין פערגעסען אן זייער תורה און אן

זייער צניעות און אַן זייער נאָט...

(ביידע לאכען).

דער צווייטער : יא, דאָס ביזטו גערעכט... און איבערהויפט געפעלט מיר די גאנצע שפּיעל. אלזאָ, גוט, פריינד, איך בין וויליג דאָס צו טהאָן. טאקע די נאכט וועלען מיר זיי צו-זאמענפאַרען.

דער ערשטער : גיב דיין שקלאפּין אַ בעסערען נאכטמאַל צו עסען...

דער צווייטער : אַ, עסען עסען זיי אַלע וועניג... נישט אַלץ איז זיי דאָך ערלויבט... עס ארט מיך דוקא נישט, וואָס זיי עסען וועניג, איך וויל זיי אליין פיעל עסען נישט געבען... אָבער דער שעהנער שקלאפּין האָב איך שוין געוואָלט מעהר עסען געבען, עסט זי נאָך וועניגער ווי אַלע... זי זיצט מיט שטארע בליקען און קוקט צו מורח-זייט...

דער ערשטער : מיינער אויף אזוי... קוקט אַלץ צו מורח-זייט...

צווייטעס בילד.

(אַ פינסטערער חדר. אין איין ווינקעל זיצט האַלב-נאַקעט די געפאַנגענע אידן. איהרע לאַנגע שווארצע האַהר צע-וואָרפּען איבער די אַקסלען און העלפט איבער'ן פנים. אין צווייטען ווינקעל זיצט אויך האַלב-נאַקעט דער געפאַנגענער. זיינע אויגען האַלט ער געשלאָסען, דעם קאָפּ אַראָב-געלאָזט אויף די קניח...)

דער געפאַנגענער (פון זיין ווינקעל, קרעכ-צענדיג) : אַ, מיינ פאַטער, מיינ פאַטער ! וואו ביזטו איצטער...

ביזטו דער'הרג'עט, פערטיידיגענדיג דאָס הייליגע הויז, אָדער
דיין כהונה איז פערשוועכט געוואָרען, און געפינסט זיך, ווי איך
ביי די געצענדיגער פאר א קנעכט? ... א, מיין פאָטער, מיין
פאָטער!

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (פון צווייטען ווינקעל, שליכ-
צענדיג): מיין פאָטער, דער שעהנסטער אידישער מאַן... וואו
איז ער איצט?...

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (וויינט אין דער שטיל): א,
הייליגער נאָט! מיט א פרעמדער פרוי אין איין חדר... איך בין
דעם כהן-גדול'ס זוהן... מיין כהונה איז פערשוועכט...

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע : א, ווען... מיין פאָטער וואָלט
עס וויסען, וואו איך געפין זיך איצט און מיט וועמען — מיט
א רוימישען שקלאף... א, ער זאָל מיר האָטש נישט אַנריהרען...
איך וועל מיר בעסער לאָזען טויטען...

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (שטיל צו זיך): א, די וויל-
דע צולאָזענע רוימער! זיי מיינען, אז איך וועל זינדיגען
מיט א פרעמד מיידעל, א שקלאפין... שטארבען וועל איך דאָ
און וועל זי נישט אַנריהרען.

(פון ביידע ווינקלען הערט זיך א שלובצען). אין קלוינעם
פענסטערל הויבט אָן ווערען גראָהער און גראָהער. עס קוקט אַריין
אין חדר א שטיקעלע הימעל... עס ווערט ליכטיגער, ליכטיגער...

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע : א דאַנק דיר, גאָט! עס טאָגט
שוין, און דער פרעמדער האָט מיר נישט אַנגעריהרט... איך דאַנק
דיר, גרויסער גאָט! ... ריין בין איך ווידער געבליבען, ווי מיין
פאָטער האָט מיר געלערנט, ווי מיין ברודער... א, מיין ברודער,
ווי ליעב האָב איך דיר געהאט! וואו ביזטו איצט?...

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (פון צווייטען ווינקעל):
די זון געהט שוין אויף, און פאר אונז איז זי אויף אייביג פער-
לאָשען. די שטראַהלען פאלען איצט אויף די חורבות פון בית-
חמקדש... נישטאָ קיין כהן, קיין נביא... און וואו זיינען מיינע

ליעבליכע, מיין פאטער, מיין מוטער, מיין ליעבע שעהנע שוועסער — איז זי אויך, ווי איך, געפאנגען געוואָרען? (הויך אויפ'ן קול, פערברעכענדיג מיט די הענט) אַ, מיין שוועסער! מיין שוועסער!

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (איבעראשם): עפעס א בער קאנטער קול... איז עס מעגליך?... (הויבט אויף פאָרויכטיג די אויגן גען, בעמערקט אָבער דעם געפאנגענעם נאָקעמען קערפער, לאָזט זיי שנעל אַראָפּ...) פרעמדער מענש! רעדט עפעס נאָך. איך וויל הערען אייער קול.

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (דיוועלבע איבעראשונג): וועמעס קול הער איך, מיין גאָט! (הויבט אויף די אויגן, בער מערקט אָבער דעם האַלב־נאָקעמען קערפער און פערשטעלט זיי צוריק מיט די הענט...)

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע : (צושערנדיג מיט'ן גאנצען קערפער): ווער ביזטו, פרעמדער?
ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר : ד' ישמעאל כהן גדול'ס זוהן...

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (שפּרונגט אויף פון אָרם, לויפט צו צום צווייטען ווינקעל און שרייט אויס): מיין ברודער! מיין ברודער!

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (שמעלט זיך אויף): אַ, מיין שוועסער, מיין שוועסער! וואו האָבען מיר זיך עס גערטראַפּען? נישט אויפ'ן באַרג ציון, נאָר דאָ אין אַ פינסטערען חדר, ביי געצענדינער! (פאלען איינע די אַנדערע אויפ'ן האַלד און וויינען לאַנג, לאַנג, ביז זיי געהען אויס אין טרעהרען, און פאלען מיט אויף דער ערד אַרומגענומען...)

(עס עפענט זיך דאָס שמאַלע מירעל פון חדר, און די צוויי קאָל־לאַנעלען געהען אַרײַן, לאַכענדיגע).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר : זעהסט, ווי פעסט זיי ליגען אַרומ גענומען... און מיר האָבען מורא געהאט, אז זיי וועלען זיך נישט

צוריהרען איינע צו די אנדערע...

דער צווייטער : ווער קען זיי וויסען... קום, לאָר
מיר זיי נישט שמערען...

(אב)

דער טויטער פערדמארשאל.

(דיאלאג)

אין א קליינע אפיציערען-פאלאטקע זיינען געזעסען צוויי
רוסישע אפיציערען און האבען צווישען זיך געפיהרט פאלגענד-
דען געשפרעך.

ערשטער אפיציר : איז וואס זענט איהר.
קאפיטאן, אזוי פערצווייפעלט? דער קריעג איז נאך נישט גע-
ענדיגט. ענדליך וועלען מיר דאך זיענען.

צווייטער אפיציר : (קוקט אין דער ווייטקייט
אריין) : מיר — זיענען? כא-כא-כא.. אונמעגליך! ... מיר הא-
בען שוין פערשפיעלט.

ערשטער אפיציר : מען קען נאך נישט
וויסען... אונזער ארמע איז נאך גענוג גרויס... אויף יעדען
געפאלענעם סאלדאט האבען מיר צעהן נייע...

צווייטער אפיציר : (קוקענדיג אין דער
ווייטקייט, ווי ער וואלט עמיצען געזעהן) : נאךנישט קען אונז
שוין העלפען... (שמויבעלט מיט א מאָנעם שמויבעל) מיר זיינען
פערלאָרען!

ערשטער אפיציר : איהר רעדט, קאפיטאן.
נישט ווי א מיליטער-מאן. וואו איז אייער מוטא אהינגעקור-
מען? עס וואונדערט מיך אויף אייך. איהר האט דאך בעפאר
דעם קריעג אזוי פיעל מוטא און גלויבען ארויסגעוויזען.

צווייטער אפיציר : אך, מיין גאט! בע-
פאר'ן קריעג... דעמאלט האב איך געגלויבט אין אפאלשטענדיג-

גען רוסישען זיענע... אבער איצט, וויסענדיג ווער אונזער פעלד-מארשאל איז, קען איך נים גלויבען...

ע ר ש מ ע ר א פ י צ י ע ר : איהר גלויבט דען נים אין די מיליטערישע פעהינקייט פון אונזער פעלד-מארשאל ניקאלאי ניקאלאיעוויטש? מען מוז צוגעבען, אז נאך אלע מפלות איז ער פארט א העלד און איך בין זיכער, אז ענדליך וועט ער דעם שונא פערזאנען און ער וועט זיעגרייך מיט אונזער נייער ארמעע אריינדרינגען איז שונא'ס לאנד.

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : א, יא! ווען ער וואלט געוועזען דער פעלד-מארשאל וואלט עס אפשר פריהער אדער שפעטער געשעהן. צו אונזער גרויס אונגליק איז נים ער דער פעלד-מארשאל... מיר לעבען אלע אין סעות. (גלאַצט אויס די אוי-גען און קוקט אין דער ווייטקייט אריין, שטויבלענדיג פערדעכטיג.) ע ר ש מ ע ר א פ י צ י ע ר : (דריקענדיג מיט די פלוי-פעס) : איך פערשטעה אייך נים, הערר קאפיטאן, עפּים רעדט איהר זאגערבאר... וואס הייסט מיר לעבען אין סעות : צוויי-פעלט איהר דען, אז דער ריכטיגער פעלד-מארשאל איז ניקאלאי ניקאלאיעוויטש, דער מאן פון גרויסען מוסה און שטארקען ווילען! מיינט איהר דען, אז ער לאַזט זיך בעאיינפלוסען פון אנדערע?...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : יא... איך ווייס אלץ... ניקאלאי ניקאלאיעוויטש איז אפיציעל דער פעלד-מארשאל... ער איז א מאן פון גרויסען מוסה... קיינער קען אויף איהם נים ווירקען... ער איז דער איינציגער פיהרער... מיר אלע זיינען איהם אונטערווארפען, זיינע בעפעהלען זיינען אונז הייליג אבער (שטויבלענדיג) ער איז דאך נים דער פעלד-מארשאל.

ע ר ש מ ע ר א פ י צ י ע ר : פאר קיין פאל פערשטעה איך נים, הערר קאפיטאן, איך וואלט געוואלט איהר זאָלט עס מיר ערקלערען דייטליכער...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : דייטליכער... הם... עס

איז ניט אזוי לייכט... דאס דארף מען קענען זעהן... מען דארף האבען דערצו אנדערע אויגען... און דערצו... אף, איהר וועט עס ניט פערשטעהן, איהר זיינט א צו געזונטער מענש... און דערצו א נישט גלויביגער...

ער שטער אפיציער (בעמראכט דעם קאפיטאן מיט פארשענדע בליקען) איהר זיינט נישט געזונט, הערר קאפיטאן, איהר האט געדארפט נעהמען אורלויב... אכצורוהען זיך א פאר וואכען...

צווייטער אפיציער: מיין פריינד, איך פיהל מיר גאנץ געזונד... ניט דאס... (ראש) אבער ווער איז אונזער פעלד-מארשאל ווייסט איהר אלץ נישט... (צולאכט זיך).

ער שטער אפיציער (דערשראקען): הערר קאפיטאן... זאל איך אימיצען רופען... מיר דאכט, אז איהר האט הייז...

צווייטער אפיציער (בייז): איהר זאלט זיך נישט דערוועגען... שטענדיג איז מיט אייך אזוי, הויבט מען אן זעהן זאכען אין זייער ריכטיגען געשטאלט הייסט עס ביי אייך: קראנקהייט, הייז, — איריאטען!...

ער שטער אפיציער: אבער... מען זעהט דאך, אז איהר זייט, הערר קאפיטאן אביסעל מיעד... איהר האט געדארפט ווירקליך אויסווירקען א פאר וואכען רוה פאר אייך... נאכדעם וואלט איהר מיט פרישע קרעפטען געקענט שלאגען זיך מיט'ן שונא און פיהרען אייערע ראטעס אויפ'ן ריכטיגען וועג, צום זיענ און רוהם.

צווייטער אפיציער (שטרענג): און וואס וועט ער זאגען?

ער שטער אפיציער (פער'חדוש'ט): ווער?
צווייטער אפיציער: דער פעלד-מארשאל!
ער שטער אפיציער: וועלכער פעלד-מארשאל?
צווייטער אפיציער: נו, געוויס ניט דעם

צאָר'ס אַנקעל... ער איז שוין לאנג אויס פעלד-מאַרשאַל... אז
איך זאָג פעלד-מאַרשאַל מיין איך יענעם, יענעם... איהר קענט
איהם ניט... אבער ער איז דער אמת'ער...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : בערוהינט זיך, הער קא-
פיטאן...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : איך בין זעהר רוהיג
(שמיכעלט) אבער טאקי דערפאר ווייס איך ווער אונזער פעלד-
מאַרשאַל איז...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (סמארענדיג צו בעהערשען
זיך) : אנו, לאַמיר אויך וויסען ווער איז ער, ווי באלד אז ניט
אונזער גרויסער ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (אויפגעלעבט, די אויגען
פינקלען) : אַט איצט געפעלט איהר מיר... הערט-זשע מיך
אויס... דאָס איז געוועזען א פאָר וואָכען נאָכדעם ווי דער קריעג
מיט'ן שונא האָט אויסגעבראכען... מיר זיינען נאָך געווען אלע
פול מיט מוטא און גלויבען אין א שנעלען און ערפאָלגרייכען
זיעג... איך האָב דעמאָלט געפיהרט מיין ראָטע צו דעם וועג,
צום דייטשען גרעניץ... קעגען אונז האָבען געוואנדערט מחנות
אידען... דאָס האָט אונזער בריגאדנער זיי ארויסגעשיקט.
מסתמא האָט ער אזוי פערשטאנען... איך שטעל מיך נישט גע-
נען די בעפעהלען פון א בריגאדנעם... אונזערע סאָלדאטען האָ-
בען זיי אויסגעלאכט... זיי זיינען ווירקליך געווען זעהר קאָ-
מיש און לעכערליך ביין לויפען... זייערע לאנגע קאפאָטעס
האָבען געפלאטערט ווי פליענלען פון שווארצע גרויסע דערשראָ-
קענע פויגעל... נאָר ביסלעכווייז, ביסלעכווייז זיינען זיי פער-
שוואונדען פון אונזערע אויגען... מיר זיינען געגאנגען איבער
פעלדער... פוסטע פעלדער... עס איז געווען הערבסט. און אַט
האָט אונזער ראָטע בעגעגענט איין איינציגען אידען, א קליי-
נער, א דערשראָקענער... ער איז געלאָפען קענטיג פאר שרעק,
וואָס ער איז אָנגעשטאנען פון זיינע ברידער און ער האָט זיי

געוואָלט אַניאָנען... אין האַנד האָט ער געהאַלטען אַ פעקיל. איינער אַ סאָלדאַט האָט אַ געשרעה געטהאָן: שפּיאָן! מעהר האָט דער דאָזיגער ניט געברויכט. גלויב האָב איך אַ קאָמאַנ-דעווע געטהאָן: שיעסען. אין אַ רגע אַרום איז שוין דער איר געלענען אויסגעצויגען און אַרום איהם אַ טייכעלע בלוט... איך זעה איצט פאַר די אויגען דעם דאָזיגען געפאַלענעם אידען, מיט דעם פערנליווערטען שרעק אין די אויגען... איך האָב מיך צוגע-בויגען, גענומען דאָס פעקעל און אָבערבונדען... עס זיינען אַרויס-געפאַלען ביכער... מאָדנע ביכער.. גרויסע אותיות... אזוינע אלטע, געהיימיניספולע.. איך האָב איבערגעלייענט די אונטער-שריפטען אויף רוסיש אויף דער ערשטער זייט, ערשט דאָס זיי-נען געווען הייליגע אלטע אידישע ביכער... די ביבעל... דער תלמוד... און נאָך אזעלכע פון זייערע אלטע ביכער... איך האָב נאָך אמאָל אַ קוק געטהאָן אויף דעם דערשאַסענעם און האָב גלויב בעמערקט, אז דער פערנליווערטער שרעק פון די אויגען איז פערשוואונדען. אנשטאט אַ שרעק האָט אין זיי גערוהט אַ שמיכעל... אבער עפעס אזא מאָדנער... איך וועל ניט זאָגען אַ בייזער.. נאָר עפעס אַ פאָרזאָגענדיגער, אַ דראָהענדער... „אַלץ איז איצט פערלאָרען!“ האָב איך אַ טראכט געטהאָן און זיך געלאָזט מיט מיין ראַטע ווייטער, מורא האָבענדיג זיך אומצור-קוקען. מיר האָט זיך געדאַכט, אז דער דאָזיגער איר, וואָס איז פאַר אומזיסט און אומנישט דערשאַסען געוואָרען וועט מיך נאָכ-יאָגען... מיין שרעק איז אבער געווען אומזיסט... ער האָט מיך נישט נאָכגעיאָגט! אבער שפעטער האָב איך איהם געזעהן שווע-בען אַלץ פאָראַויס און פאָראַויס...

מיר האָבען נאָכדעם געהאַט אייניגע כלומרשטע זיענען. די מיליטער האָט געוויבעלט... איך אָבער האָב געוואוסט, אז עס איז נאָר אויף אַ וויילע... קיין נצחונות קענען מיר שוין ניט האָ-בען... ווייל דעם קריעג פיהרט אַז אַט יענער דער'הרג'עטער איר... ער געהט שטענדיג פאָראַויס, ווי אַ פערלדמארשאַל און

זיין שמייכעל איז די קאמאנדע. ער גיט א שמייכעל און מיר
פערלירען א פעסטונג, א צווייטען און מיר זיינען אין פלען.
א דריטען און מיר זיינען אלע אין א פאסטקע ביין שונא... יא.
פריינד, אונזער פערלד-מארשאל איז יענער איד... מיר וועלען
פערלארען געהן! דער טויטער פערלד-מארשאל איז מוטהיג און
ענטשלאסען.. איך זעה איהם פאראויס אונזערע מחנות און ער
יובעלט מיט זיינע נצחונות איבער אונז... וואס קענסטו איצט
טהאן? נאך אמאל שיעסען איהם קענסטו ניט... אונבעזיער-
באר איז דער טויטער פערלד-מארשאל...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (מיט בעדויערן): איהר
זייט טראנק, הער קאפיטאן: כ'וועל איך נעהמען אין שפיטאל...
צ ו ו י ט ע ר א פ י צ י ע ר (מיט פעראכטונג): איהר
פערשטעהט עס ניט... און דאס איז אייער אונגליק... איבריגענס
קענט איהר מיד אוועקפיהרען אין משוגעים הויז, דארט איז
איצט מיין פלאץ, אונזער אלעמענס פלאץ... (צולאכט זיך) אבער
איצט ווייסט איהר שוין ווער דער פערלד-מארשאל איז... הא-
הא... אט יענער קליינער דערשראקענער איד... חי-חי-חי...
דאס האב א יך איהם געמאכט פאר א פערלד-מארשאל... ער
איז א העלד, ער וועט זיענען, זיענען, זיענען!... איצט, פריינד,
פיהרט מיר! איך בין גרייט!...

מִן הַנֶּחֱסֵי.

דער פאפולערער מאי.

(ס'זיין מחעצטער לעבען).

העררי קלינגער, דער שוישפיעלער איז געזעסען אין דער קליינער בעקעריי אויף האוסטאן סטריט און בעשטעלט א גלאז קאווע מיט קייק.

געקומען איז ער אהער עקסטרא, ווייל א גלאז קאווע רע-כענט מען דא דריי סענט און קיין טיפ דארף מען דא נישט געבען. ביז היינטיגען טאג איז דאס פאר איהם געווען א גרוי-סער קרן. קלינגער איז אפילו קיינמאל נישט געווען קיין פער-שפארער. פערקעהרט, ער האט אלע מאל ליעב א הוליע צו טהאן, ווי זיינע אויסגערעכענטע חברים דריקען זיך וועגען איהם אויס מיט איראניע און פארוואורף. אבער ביי יעצטיגער שווע-דער לאגע זיינער, נאכדעם ווי ער האט זיך צוקריעגט מיט אלע מענערזשערס און איז א גאנץ ווינטער נישט אנגאזשירט גע-ווען, האט ער געמוזט אנהויבען צו קארגען.

נאכדעם ווי דער קעלנער האט איהם צוגעטראגען די קאפע און האט ווי מיט א שמייכעלע איהם אנגעקוקט, האט קלינ-גער דערפיהלט, אז דאס בלוט געהט איהם אין פנים אריין. ער האט מורא געהאט, אז דער קעלנער האט איהם זיכער דערקענט.

ער האָט געזופט די קאווע און געטראכט :
 — צו אלדי טייוועל ! אלע קענען מיך ! איך בין זיכער,
 אז דער דאָזיגער חאם האָט מיך דערקענט ! אודאי מיך גע-
 זעהען אין „מירעלע אפרת“.

ער האָט אראָבגעלאָזט דעם קאַפּ און געזוכט פּערגעסענ-
 הייט אין דער קאַפּע קאווע, ווי אַ שכור אין דער גלעזעל משקה
 און וויעדער געטראכט :

— מען קען זיך פון די דאָזיגע „פאטריאָטען“ ניט אויס-
 בעהאלטען. וואו דו זאָלסט ניט קומען, געפינט זיך איינער וואָס
 קען זיך און שמייכעלט צו דיר...

ער האָט זיך שוין געוואָלט אויפהויבען, בעצאָהלען און
 ארויסגעהן, אָבער ווענדענדיג די אויגען אין אַ זייט ערגעץ
 האָט ער בעמערקט, ווי עס זיצט ביי אַ ווינקעל טישעל אַ מאַן,
 זאָס קוקט אויף איהם און דאכט זיך, אז ער גריסט איהם.
 — אַ בעקענט פנים ! — האָט קלינגער אַ טראכט גע-
 טהאָן.

נאָר איידער ער האָט צייט געהאט צו דערמאָנען זיך ווער
 יענער איז, איז דער לעצטער אויפגעשטאַנען, זיך געלאָזט געהן
 מיט אַ ברייטען שמייכעל צו קלינגער'ס טישעל און צוגעהענ-
 דיג צו קלינגער'ען, האָט ער גוט־ברודעריש איהם אויסגעצוי-
 גען די האַנד :

— העללאָן, מר. קלינגער ! ווי קומט איהר אהער ? ...
 קלינגער האָט איהם בעקוקט און זיך ענדליך דערמאָנט :
 — מר. וואשקינד ! פון באַוערי מיוזיק האָל ! ווי קומט
 א י ה ר אהער ?

— איך שפיעל דאָ סקעטשעס אין אַ מאַווינג פיקטשור
 פלאַץ, האָב איך מיך אריינגעכאַפט אַ קאווע אויסטרינקען....
 „אז אַד און וועה איז צו מיר !“ — האָט קלינגער אינער-
 ליך געקערעכט. — איך, דער ליַעבלינג פון פובליקום, און דער
 דאָזיגער קאָליקע אין איין פלאַץ...

ער האָט אָבער זיך טיעפער איינגעקוקט אין יענעם'ס פנים און האָט בעמערקט אין זיינע אויגען טרויער און אונזער פריעדענהייט און ער איז צו איהם גוט אויפגעלעגט געוואָרען: — איהר שפיעלט שוין גאר אין מואווינג-פיקטשור פלאץ? — וואָס זאָל מען טהאָן? — האָט וואשקינד מיט הכנעה געענטפערט, אז דער מיוזיק-האַלל אויף דער באַוערי האָט זיך צוגעמאכט, האָב איך מיר פערפאַסט אַ פאַר סקעטשעס און פיהר זיי אויף מיט א „פארטנער“ אין מואווינג פיקטשור פלעצער... — מאַכט איהר אַ לעבען? — האָט קלינגער מיט אנטהייל געפרעגט.

— גאָר נישקשה... דער עיקר אָבער, איך דארף מיך ניט בלאַמירען. מיין נאָמען אויף די פאָסטערס פיגורירט ניט. היינט וואָס געהט עס מיך אָן. — דאָס איז וואויל! — האָט קלינגער געלויבט. — טבי דאָס „פאַלק“ זאָל ריך ניט קענען. און אַנקוקענדיג מיט פריינדשאפט וואשקינד'ן, האָט קלינגער זיך גענומען אויסצורעדען דאָס האַרץ.

— עס איז, ברודער, ניטאָ קיין ערגערע זאך, ווי זיין פאַר-פולער, בעלזעבט ביין פאַלק פאר אַ נאַש-בראַט. אַט נעהמט אַ ביישפיעל פון מיר. דאָס פובליקום קען מיך ווי אַ בייזען שיי-לינגער, מיין נאָמען איז אַדווערטייזט אין די צייטונגען. אייב קאָהאָן אליין האָט שוין וועגען מיר געשריעבען, אפילו מיין פיקטשור געגעבען אין „פאָרווערטס“, היינט די קלענערע רעד-דאקציעס איז דאָך אָבגערעדט; דער רעדאקטאָר פון „אירישען גליק“ האָט מיך פערגליכען צו שילדקרויט'ען... זיינט איהר אַ מבין? ...! מיט איין וואָרט, מען האָט מיך אויפגעבלאָזען, געד-מאכט פאר אַ „סטאַר“ און דאָס פובליקום אליין האָט מיך אויך, — בעקלאָגען זיך קען איך מיך נישט, — גענוג אָבגע-שעצט. איך פלעג קריגען די גרעסטע אפלאווען. מען פלעגט ווערען הייזעריג שרייענדיג: קלינגער! איך בין אַ ליעבלינג.

איך האָב פאטריאָטען און פאטריאָטקעס... וואָלט דאָך אַן אַנֶדערער געוועזען גליקליך, צופריעדען, און וואָלט עס געהאַלטען פאר אַ כבוד... מיך אָבער, ברודער, קוילעט דאָס אַוועק! עס מאכט מיך אונגליקליך! ווייל מיין נאָמען שטימט ניט מיט מיין טאש. איהר פערשטעהט? אז מען איז פאָפולער, מוז מען זיין רייך. ווען ניט, פאסט זיך דאָס ניט און מען ווערט אַלע וויילע פערשעהמט. נאָך מיין מיינונג מוז אַ פאָפולערער מענש האָבן בען אן אייגענע ווילע ערגעץ ווייט הינטער'ן שטאָרט און ווייזען זיך פאר'ן עולם מוז ער בלויז ווען ער שפיעלט. אָבער שפיעלט — זעץ זיך אַריין אין אויטאָמאָביל און פאָהר אַוועק צוריק אין דיין ווילע. ווילסטו אַ ביסעל פערברענגען, לאָז זיך אַוועק צו מאַרטענס. דאָרטען איז דיין פלאץ. צווישען גרויסע קינסטלער, צווישען גרויסע שריפטשטעלער... נאָך ניט ווייז זיך צורפוס אויפ'ן סטריט. עס שאַדט ניט אמאָל דורכצושפאָר צירען זיך צורפוס אויך. פערקעהרט, אמאָל פאסט עס גאָר צום געשעפט: געהסט זיך לאנגזאם, אָנגעהאָן אין אַ צילינדער, אַ סמאָקינג, ווינטער אין אַ פוטער, געאַרעמט מיט אַ שעהנע לייד, איבער סעקאָנד עוועניו, צי אפילו איבער גרענד סטריט און דאָס פאָלק בעוואונדערט דיך: אַט דאָס געהט קלינגער מיט זיין געליעבטע. מיט אַ ווייב פאסט ניט פאר אַ קינסטלער. קינסטלער שפאצירען מיט געליעבטע...

אָבער שטעל זיך פאָר, ברודער־לעבען, אז אזא מאן ווי איך איז ניט קיין ביזנעס־מאן. לעבען לעב איך בלויז פאר דער קונסט, האָב זיך מיינע קאפריזען, וויל אויפטרעטען דוקא אין גאָרדיו'ס, אַש'ס און פינסקי'ס שטיק, וויל זיך צום ניעדריגען געשמאַק פון פאָלק ניט אַרונטערלאָזען, מיט די מענעדזשערס קיין קאָנטראַקטען שרייב איך ניט. ערשטענס, ברעכען זיי איהם, אויב זיי לוינט זיך, סיי ווי סיי; צווייטענס, האלט איך, אז אַ קינסטלער טאָר זיך ניט קאָנטראַקטירען. דאָס איז אַ בעלייד־גונג! וואָס זשע קומט ארויס, ברודער!... לאַכען זיי מיך טאקע,

אלע אויס, אפילו די קאלענען... אלע אנערקענען, אז איך בין א גרויסער טאלאנט, א גרויסער טראניקער, כאטש אין קאמירשע ראָלען „ביט“ איך זיי אויך... און אז עס קומט צו אנגאדזשירען אויפ'ן סיואָן, פערנעהמט ענדליך מיין פלאץ א קאליקע... מיינט איהר, אז דאָס פאָלק מאַהנט מיד ביים מענערזשער? חס וחלילה! אין גיכען ווערט דער קאליקע נאָך בעריהמטער ווי איך. מען שטעלט ארויס אויפ'ן פאָוסטער לין פיקטשור אביסעלע גרעסער און ער איז שוין דער ליבעלינג... וואָלט איך צופריעדען געווען. געהט עס איז דר'וורד די פאָפולאריטעט מיט'ן נאָמען! פערקעהרט, איך וויל מען זאָל מיד אין גאנצען פערנעסען. אויס קלינגער! קלינגער דער שוישפיעלער איז גע-שטאַרבען. עס וויל לעבען קלינגער דער געוועהנליכער מענש, און אלס א געוועהנליכער מענש קען איך געהן אין א שאפ ווי אלע מיינע אדעסער לאַנדסלייט און ארבייטען ביי קלאָוס. עס איז ניט שווער זיך אויסצולערנען..

איהר ווילט הערען א ווייז, וועל איך אייך דערצעהלען. איך בין שוין טאקע געווען אין א שאפ. געשטעלט זיך אין דער רייהע מיט אלע ארבייטער און געווארט. מיינט איהר, האָט מען מיד דאָרטען ניט דערקענט?

— וואָס טהוט איהר דאָ, מר. קלינגער? — האָט איינער א דאָרער בחורעל אויסגערופען הויך. אלע ווארטענדע אַר-בייטער האָבען זיך אומגעקוקט און דער גרעסטער טייל פון זיי און איך האָב מיד פערשעהמט ווי א גנב און געמוזט אַבטראָ-האָט מיד דערקענט און מען האָט מיד געמאכט אַן אַוואַציע גען זיך. וואָס מיינט איהר האָבען זיי געמיינט? אז איך וויל שטודירען דאָס לעבען, נאָכמאַכען די מינעס פון די אַר-בייטער... איהר פערשטעהט, וואָס פאר א אידיאָטען דאָס זיי-נען?...

שלעכט! זאָג איך אייך! אזוי איז מיט אלץ. אנגאזשירט בין איך ניט, פערדיענען פערדיען איך ניט קיין פעני, טראכט

איך מיר, איך וועל מופען ערגעץ אין אן אַרימער וואוינונג, אין אַ פאמיליע־הויז, איך בין איינער אליין, וועל מיר בעהאלטען פון דער וועלט, און אויס קלינגער. איז ניט געפירעלט! ווי באלד אז די קונסט האבען פערבאפט די מענעדזשערס, איז אויס קונסט.

לאָז איך מיר אין אן אַרימע סטריט ערגעץ אין א פער־וואַרפענעם ווינקעל זוכען א בעדרום פאר אַ פאַר דאָלאַר א חודש, ווי אין אמאָליגע יאָהרען, ווען איך בין נאָר וואָס אהער געקומען. איז אַבער, ברודער, לאַ מיט אן אַלף. וואו איך געה אריין, אלץ מיינע פערעהרער, ליעבהאָבער און בעוואונדערער: אַך, מר. קלינגער! וואוהין האָט איהר פערבלאָנדזשעט... און די מיסעס בעגלייט מיר פון די צובראָכענע טרעפּ און איך מוז אויסטראַכטען אַ משוגענ'עם תיריץ: ווי אזוי קום איך אהער . . .

און וואָס איז מכח רעסטאָראַנטס? איז דען ניט די זעלבע זאך. אַט בין איך אריין אהער, אין אן אַרימע בעקעריי... אין טאַש האָב איך עטליכע סענט, דאכט זיך דרייצעהן... נו, האָב איך גערעכענט, קאפּע דריי, געבעקס פינף, — איז אכט, בלייבט מיר נאָך פינף סענט אויף אַ פּעקעל מעקקאס. ווייזט זיך ארויס, אז דער קעלנער איז א פערעהרער מיינער; איהר זעהט, ווי ער קוקט אויף מיר... ער האָט מיר אוראי געזעהן אין „האַשע די יתומה“ און אפשר אין גאָלדפאדען'ס „בן עמי“, נו, מיינט איהר, וועט ער ניט קריגען דעם ניקעל א „טיפ“... נאָר דאָ האָט דער שוישפיעלער פון די סקעטשעס מר.

וואשקינד איהם איבערגעריסען און זיך אַבגערופען: — נו, מר. קלינגער, וואָס אנבעטרעפט דעם ביל דאָ אין רעסטאָראַנט, וועל איך בעצאָהלען... אויך דעם „טיפ“ נעהם איך אויף זיך...

דער פּאָפּולערער און בעליעבטער שוישפיעלער קלינגער האָט זיך געדונגען אביסעל וועגען דעם, אַבער ענדליך האָט ער

אויסגעפיהרט. עס הייסט, ער אליין האט בעצאהלט זיין איינער
נעם ביל און איז ארויס פון דער קליינער בעקעריי אהן איין
סענט.

דערפאר אבער האט ער זיך געפיהלט ערלייכטערט, נאכ-
דעם ווי ער האט זיך אביסעל אויסגערעדט דאס הארץ..

דער פאטער.

„איהר פרעגט וואו איז מיין עלטערער באָן, בעני... א
דאנק פאר'ן פרעגען. כאַטש, אז איהר דערמאָנט מיר איהם, צור
געהט מיר דאָס האַרץ. שטעלט זיך פאַר אז מיין בעני יאָגט
זיך נאָך ווילא'ן...“

וועלכער ווילא? — פרעגט איהר — וואָס? — איהר
לייענט גאָר ניט די פייפערס? א חרוש! איך מיין ווילא פון
מעקסיקא, וואָס אמעריקא מוז איהם „כאַפען טויט אָדער לע-
בעדיג“...“

אַט נאָך דעם דאָזיגען ווילא יאָגט זיך דאָס איצט נאָך
מיין בעני זאָל לעבען...“

איהר וואונדערט זיך ווי אזוי קומט מיין בעני צו מעקסי-
קא. מיט צוויי יאָהר צוריק, געדענקט איהר דאָך האָט ער גע-
ארבייט אין ניו־יאָרק, אָדער אַמאָל אַרומגעגאנגען לעדיג, עס
האָט זיך געוונדט נאָך דער צייט. איז איהם טאַקע נמאס געווא-
רען ביידע זאכען, אי אַרבייטען, אי אַרומגעהן לעדיג, וואָרים פון
ביידע זאכען לעקט מען אין אמעריקא קיין האָניג ניט. אַרביי-
טען אין אַ שאַפ איז פאַר איהם געווען צו שווער, ניט חלילה
ווייל ער האָט קיין כח ניט געהאט — דאָס דוקא ניט, וואָס דען?
ער פלעגט ניט קענען פערטראָגען די ווענט פון שאַפ — אזוי
פלעגט ער טענה'ן.

אומגעהן לעדיג, פלעג איך צו איהם האָבען טענות: זיצט אַ בחור אויפ'ן טאַטענ'ס קאַרק און גאָר ניט.

איז ער זיך אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען מיט און גיט זיך אַן פאַר אַ סאָלדאַט אין דער אמעריקאַנישער אַרמעע...

אַט דאָס איז טאַקע אמעריקאַ! וואָלט איהר ווען גער-גלויבט, אז ביי אונז, איך מיינ דאָרסטען אין דער פינסטערער מדינה, זאָל אַ בחור זיך אליין אָנגעבען. יעדער דאַנקט דאָר-טען גאָט, אז ער האָט אַ פעהלער, אז עס פייפט איהם אן אויער אָדער גאָט האָט איהם געבענשט מיט צוצויגענע אָדערען אויף אַ פוס, אָדער עס פעהלען איהם אַ טויז אַנדערטהאלבען צייהן, צי נאָך אזוינע גליקליכע פעהלערען, וואָס פאָניע האָט פאַר זיי גרויס דרך ארץ... מיינ בעני גאָט צו דאנקען האָט די דאָזיגע פעהלערען ניט געהאט, אויסער דעם איינציגען פעהלער פון פייפען... אָבער ניט דער אויער האָט חלילה געפייפט, נאָר דאָס מויל. אז ער פלעגט געבען אַ פייה, פלעג איך מיינען, אז אלע שדים פון די מדבריות וועלען זיך צונויפלויפן, ווערליג מען גלויבט ביי אונז אין דער היים...

הייסט עס, האָט ער זיך אָנגעגעבען אין דער הינער אר-מע. איז אָבער ניט ווי מען רעדט אזוי גיך טהוט זיך דאָס. אזוי ווי דאָרטען אין דער פינסטערער מדינה איז שווער צו בעפרייען זיך פון דיענסט, אזוי איז דאָ, אין דער ליכטיגער מדינה שווער אָנצוקומען. דאָס הייסט געהמען, געהמען זיי צו, נאָר וואָס דען? מען דארף האָבען, אז דער טאַטע זאָל אונטערשרייבען אזא מין פאַפיער...

קומט ער אמאָל, בעני מיינער, רוקט מיר אונטער אַ פאַר-פיער אויף ענגליש און דערזעהלט מיר אַ מעשה, אז באשר בכך, ארבייטען אין שאפ האָט ער פיינט, און אומגעהן לעדיג וויל אַ י י י ניט ליידען, האָט ער בעשלאָסען צו געהן אין דער ארמעע און אז גאָט וועט העלפען ער וועט זיך אויסדיענען קען ער זיך דערדיענען צו אַ פאָליסמאן אויף אַ פערד.

— ווי אזוי אויף א פערד, פאר וואָס ניט א פוס-פאָליסמאן, וואָס ניט אכטונג אויף דער אָרדנונג, שטעהענדיג מיט ביידע פיס אויף דער ערד? פרעג איך איהם.

ערקלעהרט מיר מיין בעני, אז ער האָט לאנגע פיס און ווי באלד ער האָט לאנגע פיס, וועט ער געהן אין דער קאוואַלעריע... דערפאר, אז ער וועט זיך אויסדיענען קומט איהם צו ווערען א פערד-פאָליסמאן... דאָס הייסט, ער וועט דארפן אכטונג געבען אויף דער אָרדנונג פון דער הויף...

איז מיר דער ענין יא געפעלען און ניט געפעלען. ניט גע-פעלען איז ער מיר, וואָס מיין בעני, וועלכער וואָלט אין רוסי-לאַנד געהאט א צווייטע להאָטע, וועדליג ער איז עלטער פאר'ן קלענערען בנ'אָק מיינעם מיט א יאָהר זיבען און וואָלט אין א „גוטען יאָהר“ אוראי דאָרטען בעפרייט געוואָרען מיט איין הונדערטער, זאָל ער דוקא דאָ, אין דער פרייער מדינה ווערען א סאָלדאט! אמת, ער גיעט זיך אליין אָן, מיט'ן גוטען ווילען... צווינגען צווינגט מען איהם ניט... פונדעסטוועגען ווילט זיך עפעס ניט לאָזען. פון דער צווייטער זייט אָבער ווילט זיך האָבן בען א זוהן א פאָליסמאן און נאָך אויף א פערד. וואָרים ווי-באלד אויף א פערד וועט ער זיך ניט געפינען ערגעץ אין א העסטער סטריט, נאָר טאקע אויף פינפטע עוועניו, וואו די אוי-טאָמאָבילען לויפן און וואו אלע מיליאָנערען שפאציערען אַרומ!...

מילא, וואָס זאָל איך אייך לאנג ברייען, איך האָב מיר מיט געווען מיט מענשען, נאָכגעפרעגט ביי מיין סאָסייעטי-לאַיער, וואָס פאר א „פראוועס“ קען איך אליין קריגען, אויב מיין זוהן ווערט א סאָלדאט, ערקלעהרט מיר דער לאַיער, אז ערשט מענס ווער איך דערמיט א שטיקעל „סיטיזען“. ס'הייסט אויב איך פאָהר אמאָל צוריק אין אייראָפּא און קום ווידער אַהער, — מוז מען מיר אריינלאָזען.. צוריק שיקען טאָר מען מיר שוין

ניט. טאָמער וויל איך עפענען א סאלון בין איך שוין אויף ביל-
בער צו קריגען לייסענס איידער אן אנדערער; דאָס הייסט
שוין, אז איך האָב א צד אין דער משפּחה... איהר פערשטעהט
א קוק?...

מילא, איך האָב מיך געוויעגט אהער און אהין און האָב
דאָס פאַפּיער „געסוינט“; עס הייסט, איך בין מרוצה, אז מיין
זוהן, מיין בעני, זאָל ברענגען א נויז די יונייטעד סטייטס אָף
אמעריקא... דערהויפּט האָט מיך גענומען דאָס, וואָס איך ווער
דערמיט א שטיקעל סיטיזען, ווייל ווערען א גאנצער סיטיזען
איז פאר מיר אן אונמעגליכע זאַך. אין לאַנד בין איך שוין
אפילו א יאָהר פופצעהן און האָב שוין געקענט ווערען דריי מאָל
א סיטיזען, ווען ניט מיין פערדרעהטער קאַפּ... וועמענס קאַפּ איז
אויסצולערנען זיך די אַלע זיעבען זאַכען, וואָס מען דאַרף דערצו
קענען! טאָמער האָב איך איין פרייען טאָג אין דער וואָך —
אמאָל שבת און אמאָל זונטאָג, עס ווענדט זיך אין וואָס פאר א
שאַפּ מען אַרבייט, זאָל איך מיך גאָר געהן פערדרעהען דעם קאַפּ
מיט נייע חכמות, ווי אזוי האָט געהייסען דער און יענער פרע-
זידענט.

נאַטירליך, ווען איך זאָל וויסען, אז מען וועט איהם גאָר
„נאַזנאַטשען“ איז אין דער דריטער אמעריקא און פון דאָרטען
איז איין שפרונג קיין מעקסיקא און ווילא וועט זיך צובונטער-
ווען און וועט זיך פערטשעפען מיט אמעריקא! — אויף אזוינס
האָב איך זיך ניט געריכט! געה זיי א חכם און רעכען אויס
אזוינע מינים זאַכען. סך-הכל האָב איך דעמאָלט גאָר ניט גע-
וואוסט, אז מעקסיקא איז א בעזונדער לאַנד און עס געהערט
ניט צו אונזער אמעריקא.

איצט אָבער איז ניט גאָר פרעהליך. איך בין זיכער אז מיין
בעני איז דארטען אין מעקסיקא און יאָגט זיך נאָך נאָך וויר-
לאַז, ווייל קיין בריעה האָב איך פון איהם שוין לאַנג ניט בער-
קומען... אזוי פלעגט ער מיר שרייבען אַלע וואָך און פלעגט

נאך אמאל שיקען אביסעל געלט פון זיינע ווידושעס. ער נעהמט דארטען גאנץ שעהנע ווידושעס: פופצעהן דאלאר א חודש מיט עסען און טרינקען און אויף אלעם פערטיגען. א דזשאב איז דאס ניט קיין שלעכטער, ווען עס זאל זיך ניט אונטעררוקען ווילא...

נאך איינס זאגט מיר דאס הארץ, אז אויב ווילא וועט זיך לאזען כאפען, וועט איהם כאפען מיין בעני. ער איז א בא' א מוזיק! איך וואלט בלויז געוואלט ער זאל איהם כאפען א לער בעדיגען, ווייל צו וואס פערניסען מענשליכע בלוט? איך בין א גרויסער געגנער פון אלערליי געשלענען און מלחמות. איך פרעג אייך, צי וואס דארף מען דאס און וואס איז דאס פאר א וועלטעלע געווארען, אז אפילו אמעריקא האט זיך אויף ניט געקענט אויסדרעהען נאך אינגאנצען פון עפעס, איז ניט קיין מלחמה, איז כאטש א נאכיאגעניש...

און ווער דארף העלפען כאפען איהם, ווילא'ן הייסט עס, טאקע מיין בעני, וואס איז אין גאנצען א יאחר צעהן אין לאנד! איך זאג ניט, אז מען האט איהם גענויט דערצו, אבער ווער יויס, ווען ער וואלט געהאט סטעדי ארבייט און די ארבייט וואלט ניט געווען אזוי שווער וואלט איהם אפשר נאך ניט געצויגען אין דער ארמעע און איך וואלט געקענט שלאפען רור היג ביי נאכט... אזוי אבער זעה איך נאך פאר די אויגען ווי אזוי מיין בעני יאגט איהם נאך, ווילא'ן הייסט עס, און יענער איז קיין נאך ניט און אנטלויפט... און בעני יאגט איהם ווי דער! ער מוז איהם, הייסט עס, כאפען.

אט בין איך דא ניט לאנג געווען אין די „מואוויס“ האט מען דארטען געוויזען א פיקטשור פון מעקסיקא ווי אזוי אונטערע געוועלטיגען דארטען... לייט זיצען און קוועלען, האבען הנאה און פאטשען בראווא... אפשר וואלט איך אויך געווען אזא פאטריאט ווי זיי, ווען מיין בעני וואלט דארטען ניט געווען קיין מחותן... מיר אבער האבען זיך די הענט ניט געהויבען צום

פאטשען.. איך האב מיט זיי געמוזט ווישען די אויגען... מיר
האט זיך געדאכט, אז איינער אויף א פערד זעהט אויס פונקט
ווי מיינ בעני, ער האט געקוקט אויף מיר אזוי טרויעריג, ער האט
שוין קענטיג חרטה אויף דער גאנצער מעשה... איך האב מיר
געוואלט נאך אמאל איינקוקען, האט מען שוין די פיקטשור
אוועקגענומען, באלד האט מען שוין געוויזען א שיף מיט א
גרויסען הארמאט... דער עולם איז גאר נתפעל געווארען... דער
זעהען זיי איצט א שיף מיט א הארמאט ווערען זיי ווי משוגע!
א שמחה אויף זיי. דער פעטער סעם האט א הארמאט... נישקשה,
ווען זייערע זיהן וועלען דארפען געהן אין מלחמה וועלען זיי זיך
ניט אזוי שטארק פרעהען מיט'ן הארמאט...

דער פאסאזשיר.

(דערצעהלט פון אַ גאַליציאנער פליכטלינג).

...ווי אזוי בין איך אנטלאָפּען, פרעגט איהר מיד, אירעזן?
א קשיא איז דאָס א גרויסע, אָבער אז מען האָט אמונה וועט
דער אויבערשטער שטענדיג קומען צו הילף...
אנטלאָפּען בין איך טאָקע אין דער לעצטער מינוט. אַז-
פאַנגס האָב איך נישט געוואָלט לויפּען... עפעס האָב איך גע-
האלטען עס פאר א זינד: לאָזען די אָרעמע אירעזן, וואָס קע-
נען נישט לויפּען און אליין ראטעווען זיך, איז נישט שעהן פאר
נאָט... אין א צרה דארף מען זיין אלע אין איינעם.... אין אַן
אונגליק דארף מען די ברידער נישט פערלאָזען. און אז נאָט וויל
וועט ער אויסהיטען פון ערגסטען שונא, אפילו פון די קאָזא-
קען... נאטירליך, די טעכטער און דאָס ווייב האָב איך גלייך,
ווי נאָר מען האָט געהערט, אז דער רוס „נעהמט“, אוועקגע-
שיקט קיין וויען. „אין סומכין על הנס!“... אָבער מיין אייגענער
נפש איז נישט אזוי וואזשנע... אז עס איז בעשערט צו לעבען
וועט מען לעבען בלייבען אפילו ביים רוס..
אָבער אז דער רוס איז אריין אין שטערטעל איז טאָקע
געוואָרען שטארק שלעכט. ווי דער שטייגער איז — א בעל
נצחון! — דאָס קומט איהם און יענעס קומט איהם, און ווע-
נען „ניטאָ“ איז נאָר קיין רעד נישט. מילא, דו ווילסט א זיינע-

ריל — נא! איך קען מיר אין מלחמה-צייט בענעהן אהן א זייגעריל, אבער וואו זאל איך דיר נעהמען מירלעך! ... האב איך זיך אזוי געמוטשעט מיט זיי א וואך צייט, אָנגענומען אלע נגישות פאר לייעב און געדאנקט גאָט פאר'ן שטיקעל לעבען. וואָס זיי נעהמען ניט אוועק.

שפעטער איז אבער געוואָרען ערגער. א סך אידען פון די איבערגעבליבענע האָט מען ארעסטירט, עטליכע געשאָסען, די איבעריגע אין רוסלאַנד אוועקגעשיקט. איך זעה, אז איך בלייב באלד איינער אליין צווישען אזא עס-דע... בין איך מיר מיטש: איך וועל שוין אנטלויפען; ווי באלד אז איך בין כמעט אליין גע- בליבען — איז דאָך שוין טאקע א יושר צו אנטלויפען! איז אבער די קשיא: ווי אזוי? די וואך הינטער'ן שטערטעל איז שטרענג. „אין יוצא ואין בא!“ געוואוסט האָב איך אבער, אז ווען מען זאל קריגען פון קאמענדאנט א פאסאזשיר-שיין, לאָזט די וואך דורך. היינט ווי אזוי-זשע קומט מען צו צו איהם? און אז מען וועט שוין צוקומען, וועט ער דען געבען?

און פלוצים פאלט מיר איין, איך וועל לויפען גאָר אהן א פאסאזשיר-שיין. כ'וועל פרובען מזל! נעהמען וועל איך גאָר- נישט מיט. אפילו דעם טלית און תפילין ניט. איך וועל קומען צווישען אידען, וועל איך שוין קריגען א טלית און תפילין. אי א שמירה אין וועג, איז גענוג דער טלית-קטן, וואָס איך טראָג. און איך וויל מיר שוין מכין זיין אין וועג, ס'הייסט קושען די מזוזות, פערשליסען דאָס הויז און געהן.

ווי איך נעהם אזוי קושען די מזוזות, גיט מיר גאָט ברוך הוא א מחשבה אריין אין קאפ: אריה ליב, נעהם מיט א מזוזה...

אי וואָס? זיי וועלען דיר דאָרט רעווידירען און וועלען מיר- נען, אז עס איז אזא מין טעלעפאָן, טאָ נעהם בלויז דאָס שטיק- קעל פארמעט אליין; די שייך אין וואָס די מזוזה לייענט, נעהם נישט! א שטיקעל פארמעט וועלען זיי ניט בעמערקען.

און איך רייס אראָב די מזוזה, נעהם זי ארויס פון איהר „שיר“, ליינען זי דורך צי זי איז, חלילה, ניט פסול. גאָט צו דאנקען — אלץ איז כשר. פעהלט קיין אות! דער „שרי“ בלאַנקט! איך ניב א קוש דעם סאמע „שרי“ און איך דערשפיר, אז איך קריג אזא מין כח, אז איך קען בייקומען דעם שטארקסטן טען שונא!

און מיט גרויס בטחון אין דעם „שרי“ לאָז איך מיך אין וועג, אָהן קיין שום שרעק, אָהן קיין שום פחד. איך קום הינטער'ן שטעדטעל און דערזעהר די וואף. ווער איך אויך ניט אראָבגעפאלען! איך טאפ בלויז אַן אין טאש די מזוזה... זי איז דאָ!

און איך געה מיט פעסטע, זיכערע מריט אנטקעגען דער וואף.

א פאָר סאָלדאטען, א'פנים עלטסטע, קוקען מיך אַן, וואונדערערן זיך א'פנים, וואָס איך געה אזוי „האָסערדיג“, אָבער זיי לאָזען מיך געהן. אז איך קום אָבער צו גאָהענט צו זיי, שטעלט מיך איינער אָב און גיט מיך א פרעג:

— און א פאסאזשיר-שיין פון קאמענדאנט האָסטו? ... דאָ האָב איך מיך שוין אביסעל דערשראָקען... איך וויל ניט לייקענען.. אבער די שרעק האָט געדויערט בלויז א האלבע רגע... גלייך ווי אימגעצער וואָלט מיר מיט נוואלד די האַנד אין טאש אריינגעלעגט, נעהם איך ארויס די מזוזה און דערלאנג דעם סאָלדאט... און בלייב שטעהן ווי גיט מיך מיינט מען. — פון וועמען איז דאָס? — פרעגט ער מיך און בעט טראכט דעם פארמעט. לעזען א'פנים קען ער ניט אפילו זיין אייגענעם לשון, ווי דער שטייגער איז פון א רוס.

איך טראכט גיט קיין סך און ענטפער:

— פון אמת'ן קאמענדאנט... סאמאהאָ קאמענדאנטא! ... ער גיט איבער דעם צווייטען סאָלדאט, ווי ער וואָלט זיך אַן עצה געהאלטען. יענער געהמט דעם פארמעט, קוקט דערין

אריין מיט ישוב הדעת און רופט זיך אָן צום ערשטען:
— זעהסט דאָך, אז עס איז א וואַזשנער דאָקומענט, אויף
פארמעט... לאַז איהם דורך...

און דער ערשטער ניט מיר א קלאפ אין פלייטשע נאָר
מריינדליך און רופט זיך אָן:

— סטופּאי איז באַנאָם. לשונו ממש: נעה מיט נאָט...
און ניט מיר צוריק אָב מיט רעספעקט דעם „פאסאזשיר־
שיין“.

אַבנעהענדיג עטליכע איילען פון דער וואַך האָב איך די
מוזזה א קוש געטהאָן, אריינגעלעגט טיעף אין בוזעם־קעשענע,
געהויבען די אויגען צום הימעל און געדאנקט דעם אמת'ן
„קאָמענדאנט“ פאר זיין אייביגען „פאסאזשיר־שיין“...
ווי איהר זעהט מיר א אירען!...

דער משפט.

(מאָנאָלאָג פון אַ יונגלעך-מאַן)

..איהר ווילט טאקע וויסען די מעשה פון אָנהויב ביז'ן סוף? גאנץ פיין — איך וועל אייך דערצעהלען. מיר אַרט טאקע נישט, אז איהר וועט עס בעשרייבען. זאָל טאקע די וועלט וויסען! איך שעם מיר נישט! זאָלען זיי זיך שעמען! זיי, וואָס האָבען מיר גע'משפּט!

אז איך נאָך געווען אין דערהיים אין מיין שטעדטעל, האָב איך פאַר אַ משפּט מורא געהאַט, ווי פאַר פייער! ומשפּטים בל ידעום, הללויה — פלעג איך זאָגען מיט דער גרעסטער כּונה! און גאָט צו דאַנקען — איך האָב קיינמאָל אויף זיך קיין משפּט נישט געהאַט. ניין! איך וויל קיין ליגען נישט זאָגען. איינמאָל, בשעת עס איז געווען די האַלערא, נישט דאָ געדאַכט, און מען האָט גענומען אכטונג געבען אויף „טשיסטאָטא“, און דער אור-ריאדניק האָט געמאַכט אַ פּראָטאָקאָל פאַר אביסעל מיסט, וואָס איך האָב אויסגעשאַטען ביי דער טהיר, האָב איך געזאָלט האָר-בען אַ משפּט. נאָר איך האָב מיר געלאָזט קאָסטען אַ האַלב קער-בעל, און דער משפּט איז „צוריקען געוואָרען“..

האָב איך דאָך געמיינט, אז אין אמעריקא בין איך אוראי פריי פון משפּטים! דאָס לאַנד איז אַ פרייע, קיין בלכולים מאכט מען דאָ נישט, אויף ריינקייט גיעט מען אין אונזערע סטרי-

טען נישט אזוי שטארק אכטונג, קיין נאלאגען צעהלען דארף מען דא נישט, קיין פאספארטען אויך נישט — א פרייע וועלט, טהו וואס דו ווילסט. ווייזט זיך ארויס, אז דוקא דא, אין דעם פרייען לאנד, האב איך געהאט א משפט, וואס מען זאל בעהיט ווערען. ממון און דמים האט עס מיר געקאסט!

און מיינט איהר, ווער האט מיר געמשפט? גוים? יענע קים? אמעריקאנער? הלילה וחס!

אידען האבען מיר גע'משפט, מיינע ברידער!

אט הערט א מעשה!

אין דערהיים, אין מיין שטעדטעל, בין איך געווען אן ארעמער שניידער, גענעהט, וואס עס האט זיך געמאכט: א וויר בערשע קליידעל, איז רעכט א ווייבערשע קליידעל; א פויר ערשע קאפטאן, איז אויך גוט. קיין ספעציאליסט בין איך נישט געווען. אבער דא געהט עס נישט. דא האט יעדער זיין פאך. אזוי ווי א האנד האב איך א גיכע, איז פאר מיר בעסער גע'ווען צו ארבייטען ביי „קלאוק“, עס הייסט ביי ווייבערשע מאנטלען, און בין פון דער ערשטער מינוט, וואס איך בין דא אין אמעריקא, א „קלאוק-מייקער“.

מילא, איידער עס איז געווען דער גרויסער סטרייק, איז דאך נישט שייך צו זאגען — איז געווען אמת'ע פרייהייט, טאקי וואס פרייהייט הייסט: ווילסט ארבייטען פון שטיק, ארבייט פון שטיק, ווילסט ארבייטען פער וואך, ארבייט פער וואך, ווילסט ארבייטען ביז דריי פארטאג, ארבייט געזונדטער-הייט! קיינער האט דיר נישט געזאגט קיין דעה! און עס זיי-נען געווען צייטען, ווען איך האב פיין פערדיענט, קרוב צו פיערציג דאלאר. איהר זענט א מבין? ... אמת, איך האב שווער געארבייט, געווען נעכט, וואס איך האב געשלאפען נאך צוויי-דריי שעה און דוקא אין שאפ: צוגעשפארט זיך אויף א פאק ווייבערשע מאנטלען אין די קליידער, אין א פאך שעה ארום אויפגעשטאנען, און צוריק צו דער ארבייט.. נו, וואס

איז? וועמען געהט עס אָן. אז כח, גאָט צו דאנקען, איז דאָ, און אויף שלאָפען איז גענוג שבת (זונטאג ארבייט איך נישט עד היום!). קיין תהלים אין שוהל געהן זאָגען דארף מען נישט... עס הייסט, מען וואָלט אפשר יאָ געדארפט, נאָר מען געהט נישט!...

האָט מען זיך ארומגעזעהן, אז עפעס איז די זאך נישט גלאט: איינער פערדיענט פיערציג דאָלאַר אַ וואָך און צוואנציג געהן אום ליידניג...

איהר הערט א מעשה! אלע מאָל איז דאָך אזוי: ווער עס איז א בריה, האָט אַ גיכע האַנד און פוילט זיך ניט, דער פערדיענט! אי די, וואָס געהען אום לעדיג? איז טאקע א רחמנות! איז וואָס זשע קען איך העלפען? איך פרעג אייך! און אויף מיר איז דען נישט קיין רחמנות? — גלויבט מיר, אז פיערציג דאָלאַר אַ וואָך איז פאר מיר געווען ניט קיין סך. איהר דארפט וויסען, אז איך האָב אראַבגעבראכט אהער דאָס ווייב מיט די פיער קינדער און דאָ זיינען געבאָרען געוואָרען נאָך דריי, זאָלען געזונד זיין... און טאָמער ליגעט אין די בענק אַ פאָר דאָלאַר, מוז מען דאָך זעהן פערזאָרגען אויף שפעטער. מילא, איז אויסגערופען געוואָרען א סטרייק...

רעכען איך מיר אויס, אז א סטרייק איז טאקע א גאנץ וויכטיגע זאך. ארבייטער דארפען טאקע זייער לאַנגע פערבע-סערען. עס איז נישט קיין עולה... אבער איך בין דאָך א טאטע פון קינדער און ביי מיין באָס "ארבייט איך שוין עטליכע יאָהר און קיין טענות צו איהם האָב איך באמת נישט, ער האָט מיר בעהאנדעלט אויפ'ן שעהנסטען אופן. ער איז טאקע מיין נער אַ לאַנדסמאן... זאָלען זיי טאקע סטרייקען און אַיף וועל מיר שטילינקערהייד, פאוואָלי ארבייטען..

ווייזט זיך ארויס, אז דאָ אין לאַנד איז דאָס איינס פון די גרעסטע פערברעכענס. עס הייסט, נישט ביי דער מלוכה, די

מלוכה האלט דוקא פון אוועלכע, נאָר ביי די ארבייטער הייסט עס א „סקעב“... און א „סקעב“ איז אזוי ווי אין חרם...

מילא, וואָס זאָל איך אייך דערצעהלען א סך: איך האָב אויף געוואָרפען מיין ארבייט. עס איז מיר אפילו געווען שווער מעין פנים זיין דעם באָס. ער האָט אויף מיר א קוק געטהאָן, זאָג איך אייך, האָט מיר געשטאָכען אין הארצען: דו ארבייטסט ביי מענשען פינף יאָהר, און ער צאָהלט דיר אלע וואָך „קעש“, מזמן, און האָסט צו איהם גאָרנישט. מיט אמאָל, געה און ווער ברוגז און זאָג: גיין! איך ארבייט נישט.

נאָר פערפאלען. אז די יוניאָן הייסט, מוז מען פאָלגען! עס איז, זאָג איך אייך, א מלוכה, מיט בעאמטע, דעלע-גאטען, „אָרגאניזערס“, סעקרעטערס, האָטש נעהם און טהו זיי אָן שלופעס מיט מעשענע קעפּ!

צוועלף וואָכען האָט געדויערט דער סטרייק! א גליק, וואָס איך האָב אָבגעשפּאַרט עטליכע דאָלאַר. אמת, מען האָט אפילו געצאָהלט די ערשטע וואָכען צו ביסלעך געלד. אבער וואָס האָט עס געקלעקט! נאָכדעם האָט מען שוין צאָהלען אויף אויפגע-הערט. עס האָט זיך אויסגענומען! א קלייניגקייט! עס האָבען געסטרייקט איבער 50 טויזענד „קלאָקמייקער“, קען מען זיך דען אָננעהמען?

אט אזוי האָב איך צוריעבן צוועלף וואָכען. מיינט איהר, אז די 12 וואָכען האָב איך גערוהט? חס וחלילה! אלע אָווענד האָב איך געמוזט געהן אויף די מיטינגס, וואו די רעדנער האָב בען געהאלטען לאַנגע רעדעס וועגען דער מאכט פון די ארביי-טער און ווי אזוי די „באָסעס“ האָבען ביז אהער געזויגט אונזער בלוט, און ווי אזוי ווייטער געהן קאָן עס נישט. איין רעדנער אראַב, דער אנדערער ארויף, און אלץ די זעלביגע ווערטער, כדי די ארבייטער זאָלען דאָס פערשטעהן.

איך וויל נישט לייקענען: אין די דריי חדשים צייט בין איך אביסעל אויסגעבילדעט געוואָרען, איך בין דערגאנגען א סך

ענגלישע ווערטער, ווייל די רעדנער זיינען שוין אלע לאנג אין לאנד און מישען צו א סך ענגליש, אבער פערשטעהן קען מען. צייטענווייז פלעגען זיי מיך אליין דורכנעהמען. עס הייסט, איך האב געפיהלט, אז עס איז טאקע נישט קיין יושר, אז דער „באָס“ זאָל אזוי פיעל פערדיענען און דער ארבייטער אזוי ווע-ניג. און איך בין שוין אינגאנצען אריבער, אפילו אין הארצען, אויף זייער זייט. נאָך אלע זאכען, האָב איך געפיהלט, אז פאָרט זיינען טאקע די אלע רעדנער און בעאמשע אונזערע פריינד, אונזערע פערזאָרגער.

איינס נאָר האָב איך ביי זיך נישט געקאָנט פועל'ן: איך זאָל ווערען א שונא מיין „באָס“. איך האָב בטבע דרך ארץ פאר רייכע מענשען (מיין „באָס“ איז א גרויסער גביר!) איך האָב גאָר נישט געקאָנט פאָרשטעלען זיך, ווי אזוי קאָן איך ווערען אזא יחסן, אין דער צייט, וואָס איך בין אַ פראָסטער ארביי-טער, און ער איז א מאנופעקטשורער“, א מענש, וואָס פיהרט ביזנעס אויף שווערע טויזענדער...

און דאָ איז אויסגענומען א תנאי, אז די ארבייטער טאָרען מיט די „באָסעס“ קיין שום בעזונדערע געשפרעכען נישט האָ-בען. אָבערארבייט די ניין שעה — געהט אהיים!

אז דער סטרייק האָט זיך געענדיגט, איז אויף די „באָ-סעס“ געווען אן אמת'ער רחמנות. וואָס מיינט איהר — זיי האָבען ערגערע געשעפטען געמאכט? ! ניין, נישט דאָס. זיי זיינען געוואָרען פשוט אויס „באָסעס“. קיין ארבייטער אָבזאָגען טאָרען זיי נישט, א נייעם נעהמען טאָרען זיי נישט. אלץ מוזען זיי פרעגען ביי דער יוניאָן. איהר פערשטעהט אן עסק! היינט וואָס טויג שוין זיי דאָס געלד מיט די עשירות, אז זייער וואָרט איז קיין וואָרט נישט! ווארום, וואָס איז, צווישען אונז גערעדט, דער גאנצער חשק צו רייכקייט? כדי מען זאָל מורא האָבען, מען זאָל וויסען, אז מיר זיינען מיר, אז אונזער וואָרט גילט, אונזער דעה ווערט אָנגענומען. אבער ווי באלד אז ביי

א „באָס“ ארבייטען הונדערטער ארבייטער, און ער האָט אויף זיי קיין שום דעה נישט, איז דאָך נישט ניהא דאָס עשירות... איז טאקי אויף די „באָסעס“ געווען א רחמנות. נאָר וואָס געהען מיר אָן די „באָסעס“. מיר איז נאָר א שאַד מיין „באָס“... ערשטענס, א לאַנדסמאן, און, צווייטענס, איז ער א איד, וואָס האָט ליעב כבוד. קיין שלעכטער מענש איז ער ניט, דוקא א גוטער מענש. היינט פאר וואָס זאָל מען איהם טאקע נישט אָבערבען כבוד, לכל הפחות, דאָס, וואָס איהם קומט.

און אָט דאָ הויבען זיך אָן מיינע צרות. מיר האָט נישט געאַרט, וואָס איד קאָן איצט נישט ארבייטען אזוי פיעל, ווי איי-דער דער סטרייק. איהר ווילט, איד זאָל ארבייטען ניין שעה, זאָל זיין ניין. זאָלען אַלע ארבייטער האָבען ארבייט — עס איז אפשר ניט קיין עולה! אָבער וואָס ארט אייך, אז איד בין מיט'ן „באָס“ פריינדליך, אז איד קום צוגעהן פריהער פאר אלעמען און שמועס זיך דורך א ביסעל מיט איהם, אז איד בלייב אַמאָל א האַלבע שעה, צי א שעה און הער אויס זיינע טענות... אַמאָל גיעב איד איהם טאקע גערעכט. ער הויבט אָן קלאָגען זיך אויף דער יוגיאָן, צוגעהט מיר דאָס הארץ און איד גיעב איהם טאקע גערעכט. מען געהמט א קיסר און מען געהמט ביי איהם אראָב די קרוין, און מען געהמט ביי איהם צו די מלוכה, מיט דעם חייל, און מען זאָגט איהם אזוי: דיין נאָלד און דייןע אוצרות דיהרען מיר נישט אָן, מיר גיבען דיר אַלץ אַוועק, נאָר אין דער מלוכה מיש זיך ניט — נישט דיין עסק! און פונקט ווי מיט דעם פערסישען שאַד און מיט דעם טער-קישען סולטאַן און מיט דעם פאַרטוגאַלישען קעניג, ווי די פיי-פערס שרייבען.

אַמאָל טרייסט איד איהם, אז גאָט וועט נאָך העלפֿען. אַמאָל זאָג איד איהם אזוי א גוט וואָרט און אַמאָל, אז עס איז דאָ זעהר א נויטיגע ארבייט, בלייב איד, ווען אַלע צוגעהען זיך שוין, פער-שאַסען אין א חדר'ל און פערענדיג עס...

איד קאן איהם באמת נישט אַבזאָגען.

האַבען דאָס די אַרבייטער בעמערקט.

— וואָס האָט איהר, מיסטער, פאר א געשעפטען מיט'ן „באַס“? — פרעגט מיך א יונגער שענקעל, וואָס אין די גומע יאָהרען וואָלט איד אפילו מיט איהם נישט גערעדט.

ענטפער איד איהם מיט שטאַלץ אויף צו להכעיס:

— מיט וועמען זאָל איד האַבען געשעפטען — מיט דיר? הער איד, ווי אין שאפ, ארום מין טיש, ווערט א גע-רויש.

דער פאַרמאן איז אפילו אויך אויף מיין זייט, ווייל די פאַרלייט זיינען מיט'ן סטריק אויך נישט צופרידען געווען, ביי זיי האָט מען אויך די דעה אַבגענומען — אָבער העלפען קאָן ער איצט נישט. ער ווינקט מיר נאָר מיט די אויגען, ווי ער וואָלט מיר צוגעגעבען מוטה.

נאָך די אַרבייט טהוען זיך די אַרבייטער אָן אויף אוועק-צוגעהן.

אָבער זיי געהען דאָך נ י ש ט.

איד האָב ליעב געהן שפעטער פון אלעמען..

— נו, מיסטער, פאר וואָס געהט איהר נישט? — ווענדען זיך צו מיר עטליכע פון די יונגע.

— איד האָב צייט. — ענטפער איד און עס ברענגט מיר א פייער.

מילא, אויסגעפיהרט האָב איד... געבליבען אליין.

האָב איד מיר ערשט צורעדט מיט'ן בעל הבית און אויס-געלאָזט כל חמתי צו זיי...

אויף מאַרגען בעקום איד פון דער יוניאָן א מין פאָוועסט-קע.

איד לעז דורך די פאָוועסטקע און טראכט מיר:

עס זיינען דאָך נישט קיין גויים. עס זיינען דאָך אירען. און געה נישט.

קומען אויף איבערמארגען אין שאפ צוויי דעלעגאטען און מען געהט מיך אראָב פון דער ארבייט.

דער „באָס“ טענה'ט :

— וואָס האָט איהר צום דאָזיגען ארבייטער?...

זאָגען זיי :

— ביים „טרייעל“ וועט עס שוין קלאָר ווערען...

מילא, איך וועל אייך לאנג נישט ברייען: עס איז געווען א דיעלא, ווי אין רוסלאנד, מיט א פאָרויצענדען, מיט געשוואַרענע, מיט א פראַקוראַר.

נאָר קיין פערטיידיגער האָב איך נישט געהאט...

און מען האָט מיך פערמשפט :

75 דאָלאַר שטראַף און איבערפיהרען מיך אין אן אנדער

שאַפ...

דאָס הייסט פשוט: נא פאָסעלעניע...

אַרט מיך נישט אזוי דאָס געלד, ווי דאָס איבערפיהרען

אין דעם אנדער שאַפ.

אמת, דער שאַפ, וואו איך ארבייט איצט, איז א סך א גרעסערער, ליכטיגער, מעהר לופט, אויפ'ן ערשטען פלאַך, ביי א פענסטער... טאָמער, חלילה, א שרפה — קענסטו גלייך שפרינגען... אבער מיר איז דאָ די ארבייט נישט נוחא. ערשט טענס, קוקען אויף מיר די ארבייטער, ווי אויף דעם גרעסטען פערברעכער און מען היט מיך. עס הייסט: איך בין „פאָד נאָדזאַר“... איך זאָל חלילה נישט רעדען מיט'ן „באָס“...

זיי ווייסען נישט די חברה, אז דער נייער „באָס“ געהט מיך

אן ווי דער פאראַינאָהריגער שנעע, און, צווייטענס, איז ער א דייטשער יהודי, און ער אליין וועט מיט מיר נישט רעדען...

נאָר זיי האָבען איין ארבייט: זיי היטען מיך...

מיינט איהר, היטען זיי מיך איין! איינמאָל אין וואָך

חאַפ איך מיר ארויף צו מיין געוועזענעם „באָס“...

איך רעד פאר איהם אויס דאס הארץ. ער טרױסט מיך און
איך טרױסט איהם. מיר האָפען נאָך, אז די יונגלעך וועט מיך
פריהער צי שפעטער בעננעדיגען...

איינאקטערס.

1—25	— — — — —	לוטע כרידער
1—14	— — — — —	אויף א חתונה
1—16	— — — — —	די פראבע
1—16	— — — — —	דעם שרענ'ס טאכטער
1—9	— — — — —	א רוהיגע דירה
1—11	— — — — —	די אורזאכע
1—9	— — — — —	ערשטע לייעב
1—9	— — — — —	דאָס נייע ציימער
1—10	— — — — —	דער שפּאַניער
1—8	— — — — —	ליידען
1—7	— — — — —	די שיידונג
1—8	— — — — —	דער הומאַריסט
1—7	— — — — —	קינדער
1—12	— — — — —	מאכט
1—11	— — — — —	צו שפעט
1—7	— — — — —	די מצולה
1—14	— — — — —	דריי מיידלעך
1—9	— — — — —	די צוויי געקאנגענע
1—6	— — — — —	דער טױטער פעלדמארשאַל

צווייטער פייל:

מאנא לאנען

1	—	—	—	—	—	—	דער פאפולערער מאן
8	—	—	—	—	—	—	דער פאטער
13	—	—	—	—	—	—	דער פאסאזשיר
17	—	—	—	—	—	—	דער משפט

